

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

VOORJAARSPARTIJRAAD

Vergaderstukken



Inhoudsopgave Partijraadboekje 10 juni 1995

Aanbiedingsbrief		7
Voorlopige agenda		9
Ad. A2	Besluitenlijst Partijraad 19/11/'94	13
Ad. A5	Jaarverslagen	21
Ad. A6	Vacature vrijgekozen lid Partijbestuur	93
Ad. A7	(Her)verkiezingen	93
Ad. A8	Vacature voorzitter Bestuur Wetenschappelijk Instituut voor het CDA	94
Ad. A9	Vacature voorzitter Curatorium Steenkampinstituut	94
Ad. B3b.:	Parallelsessies:	
	I en II. Herkenbaar en Slagvaardig	95
	III. Strategisch Beraad	125
	IV. De toekomst van de Europese Unie	129

De voorstaande nummers corresponderen met de agendapunten

Jaarverslagen CDA, gelieerde organen en organisaties

I BESTUURLIJKE ZAKEN

PARTIJBESTUUR

Het jaar 1994 was een dramatisch jaar voor het CDA vanwege de forse terugval in de gunst van de kiezers. Het was een zeer intensief jaar. Enerzijds vanwege de voorbereiding en uitvoering van de drie verkiezingen die in het voorjaar op rij plaatsvonden. Anderzijds vanwege de indringende discussies en beschouwingen die plaatsvonden ter evaluatie van de verkiezingsuitslagen en om het herstelproces van de christen-democratie vorm te geven en uit te bouwen.

De inhoudelijke en organisatorische voorbereidingen zijn al in 1993 gestart. Het kwam dit jaar op de uitvoering en coördinatie aan. Het partijbestuur kwam in 1994 11 keer bijeen. Als gevolg van de gang van zaken in de formatiebesprekingen is het partijbestuur enkele malen in een extra-vergadering bijeen geweest.

Begin maart voelde partijvoorzitter drs. W.G. van Velzen zich, vanwege de teleurstellende uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen, genoodzaakt terug te treden om hiermee een bijdrage te leveren aan een herstel van vertrouwen bij de achterban die mede het gevolg was van de ongelukkige presentatie van de "AOW-plannen" in de media. Conform de geldende statutaire en reglementaire bepalingen werd het partijvoorzitterschap waargenomen door de eerste vice-voorzitter mevrouw mr. P.C. Lodders-Elfferich.

Traditiegetrouw begon het Partijbestuur het jaar met het Bestuursweekend. Deze stond dit keer grotendeels in het teken van de voorbereiding van Partijraad en Congres van januari alwaar het verkiezingsprogram voor de Tweede Kamerverkiezingen 'Wat echt telt' definitief zou worden vastgesteld. Als gevolg van de tegenvallende sociaal-economische vooruitzichten moest het verkiezingsprogram bijgesteld worden.

Meermalen is uitvoerig van gedachten gewisseld over het politieke beleid van kabinet en fractie, in het bijzonder over de toestand van onze partij. De politieke rondblik is derhalve een vast onderdeel van de agenda van de Partijbestuursvergaderingen. In deze rondblik kunnen signalen die de kamerkringbesturen onder andere vanuit de afdelingen opvangen naar voren worden gebracht. Fractievoorzitter Brinkman (en later Heerma) leverde en levert altijd een belangrijke bijdrage aan dit onderdeel. Indien vragen de opstelling van de CDA-fracties in de Eerste Kamer of het Europees Parlement betreffen, dan werkten en werken hun voorzitters Van Leeuwen en/of Penders (later May-Weggen) mee.

Bestuurlijke taken

Tot de belangrijkste taken van het Partijbestuur kan men, kijkend naar de Statuten rekenen:

- de voorbereiding en organisatie van de verkiezing van de leden van Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal en van het Europees Parlement;
- het opstellen van ontwerp (model-)programma's ten behoeve van verkiezingen van vertegenwoordigende lichamen;
- de zorg voor het beheer van geldmiddelen en eigendommen van het CDA.

Daarmee zijn nog niet alle taken en bevoegdheden opgesomd die het Partijbestuur krachtens artikel 71 van de partijstatuten toekomen.

Samenvattend gaat het om: Het leiding geven aan alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen het CDA.

Verkiezingen

De uitslagen van de verkiezingen zijn in het Partijbestuur indringend besproken. Over het verloop van het (in)formatieproces is het Partijbestuur meermalen geïnformeerd door de fractievoorzitter.

Besloten is een Evaluatiecommissie in te stellen. (zie voor meer informatie het verslag van de Evaluatiecommissie). Het Partijbestuur heeft in de zomer een extra-vergadering gewijd aan het bespreken van het rapport van de commissie Gardeniers. De teruggang van het CDA werd breed gevoeld binnen de partij, vaak juist op het lokale en regionale niveau. Er is daarom uitdrukkelijk voor gekozen het rapport van de Evaluatiecommissie breed te verspreiden ter bespreking en commentariëring. Na deze bespreking heeft het Partijbestuur zich gebogen over de vele reacties die op het Evaluatierapport ontvangen zijn. Mede op basis van deze reacties is een concept-resolutie voorbereid die ter vaststelling is voorgelegd aan de Partijraad.

In een extra-vergadering van het Partijbestuur begin september is uitvoerig stil gestaan bij het aftreden van fractievoorzitter Brinkman. Het partijbestuur betreurt het dat deze stap genomen moets worden en spreekt waardering en respect uit voor zijn persoonlijke besluit. Het partijbestuur ondersteunt de keuze van de Tweede Kamerfractie van drs.E. Heerma tot zijn opvolger.

Vacature partijvoorzitter

Vanaf het begin van dit jaar was al duidelijk dat de heer Van Velzen, op basis van het rooster van aftreden, aan het eind van 1994 zijn functie als partijvoorzitter zou neerleggen. De voorbereidingen om bijtijds in deze vacature te kunnen voorzien zijn al in 1993 van start gegaan. Een profielschets is vastgesteld en een selectiecommissie bestaande uit mw. P.C. Lodders-Elfferich, mw. M. Leyten-de Wijckerslooth de Weerdesteijn, J. Hendriks, A. Kaland en W. Thuis is belast met een voordracht aan het partijbestuur. De profielschets met een oproep om mogelijke kandidaten onder de aandacht van de selectiecommissie te brengen is gepubliceerd in de CDA-Krant van maart. De selectiecommissie zijn van vele kanten suggesties aangedragen.

Door het Partijbestuur werd de heer J.J.M. Helgers in september gekandideerd als partijvoorzitter. Nadat deze voordracht is doorgeleid naar alle gemeentelijke afdelingen is deze door de Partijraad van november definitief vastgesteld.

Herkenbaar en Slagvaardig

Al in de tweede helft van 1993 is de commissie Klaassen van start gegaan met als opdracht het doen van voorstellen ter versterking van de organisatie van het CDA. (zie apart jaarverslag over 'Herkenbaar en Slagvaardig'). Omdat er een nauwe relatie bestaat tussen de bevindingen en aanbevelingen van de Evaluatiecommissie en de door de commissie Klaassen te formuleren structuurvoorstellen is besloten de presentatie van het rapport 'Herkenbaar en Slagvaardig' pas in het najaar te doen plaatsvinden zodat de uitkomsten van de Evaluatiecommissie meegenomen kunnen worden.

Naar aanleiding van de resultaten van de Evaluatiecommissie en op basis van de aanbevelingen uit 'Herkenbaar en Slagvaardig' heeft het Partijbestuur zijn eigen werkwijze onder de loup genomen. Een aantal besluiten is genomen om de besluitvaardigheid van het bestuur te vergroten, dit uiteraard binnen de marges van de huidige statutaire bepalingen. Een nieuw reglement van orde voor het Partijbestuur is vastgesteld, het bestuurlijke vergaderrooster is geïntensiveerd en het Kern Dagelijks Bestuur is afgeschaft. Daarnaast wordt met het oog op de bestuurlijke efficiëncy de omvang van het Partijbestuur teruggebracht. Verdere maatregelen zullen uitgewerkt worden in het licht van de definitieve besluitvorming over dit rapport in het voorjaar van 1995.

Inhoudelijke thema's

Naast de politieke actualiteit - waaronder de verkiezingsuitslagen en het formatieproces, zoals hierboven reeds genoemd - heeft het Partijbestuur diverse inhoudelijke thema's de revue laten passeren. Een greep uit de onderwerpen.

- * Ouderenbeleid. Naar aanleiding van de commotie over de gepresenteerde plannen met betrekking tot de AOW heeft fractievoorzitter Brinkman aan het Partijbestuur aanvullende voorstellen voorgelegd. Deze zijn na uitvoerig besproken te zijn overgenomen. Daarnaast is door het Partijbestuur een werkgroep ouderenbeleid ingesteld om herstel van vertrouwen van groepen ouderen en het CDA te bevorderen.
- * Minderhedenbeleid. In aansluiting op de evaluatienotitie van het ICB zelf en om mede uitvoering te geven aan de aanbeveling van de Evaluatiecommissie terzake is gesproken over de nieuwe opzet van het Intercultureel Beraad (zie jaarverslag ICB).
- * Grote steden. Gesproken is over een hernieuwde opzet van de werkgroep Grote Steden. (zie jaarverslag werkgroep Grote steden).
- * De Activiteitenplanning voor het seizoen 1994/1995 is na bespreking door het Partijbestuur vastgesteld. Een exemplaar van het activiteitenoverzicht is inmiddels breed binnen de partij verspreid.

Vorbereiding statenverkiezingen 1995

In 1994 werd ook al aandacht opgeëist voor de voorbereiding van de statenverkiezingen en daarmee samenhangend de verkiezing voor de Eerste Kamer. Een profielschets werd opgesteld alsmede een selectiecommissie onder leiding van oud-staatssecretaris mw. mr. V. Korte-van Hemel in het leven geroepen om een eerste advieskandidatenlijst voor de Eerste Kamer ten behoeve van het Partijbestuur voor te bereiden.

Ten behoeve van de voorbereiding van de statenverkiezingen is al eerder in gezamenlijk overleg met de Bestuurdersvereniging een commissie ingesteld onder leiding van drs.

J.B.V.N. Pleumeekers met de opdracht een handreiking op te stellen ten behoeve van de provinciale verkiezingsprogramma's. Deze leidraad 'De nieuwe provincie' is begin maart in het Partijbestuur besproken. In het najaar werden de hoofdlijnen van de Statencampagne besproken aan de hand van de notitie 'Vitaliteit en Veerkracht'. De concrete invulling van deze campagne is, op uitdrukkelijk verzoek, de eerste verantwoordelijkheid van de provincies zelf.

Een overzicht van de actuele samenstelling van het Partijbestuur is op aanvraag beschikbaar bij het Secretariaat (tel. 070-3424805)

DAGELIJKS BESTUUR

Vaste onderdelen op de agenda van het Dagelijks Bestuur zijn de voorbereiding van de Partijbestuursbijeenkomsten en de politieke actualiteit. Ook is in het DB uitvoerig van gedachten gewisseld over de uitslagen van de verkiezingen en de gang van zaken binnen de partij en in het formatieproces. In een enkele extra vergadering is met de fractievoorzitter hierover gesproken. Veel aandacht heeft het Dagelijks Bestuur besteed aan de inhoudelijke voorbereiding van de bespreking van het ontwerp-verkiezingsprogramma 'Wat echt telt' en van de reacties op het rapport van de Evaluatiecommissie in het Partijbestuur en Partijraad.

Krachtens artikel 73 van de partijstatuten heeft het Dagelijks Bestuur vooral tot taak:

- de dagelijkse leiding van alle politieke en organisatorische activiteiten van en binnen het CDA;
- de voorbereiding van de besluitvorming en uitvoering van de besluiten van het Partijbestuur;
- het nemen van beslissingen in spoedeisende gevallen, waarbij het Dagelijks Bestuur namens het Partijbestuur optreedt;
- het bijeen roepen van het Congres en de Partijraad, hetzij schriftelijk, hetzij door een oproep in een partijorgaan.

Na het terugtreden van partijvoorzitter Van Velzen in maart stond het Dagelijks Bestuur onder leiding van waarnemend partijvoorzitter P.C.Lodders-Elfferich. Ook in 1994 voerde het Dagelijks Bestuur regelmatig gesprekken met delegaties van andere, vaak geestverwante organisaties, van kerkgenootschappen als ook met afvaardigingen van gelieerde organisaties en partijcommissies uit eigen kring. Een enkele greep. Met de leden van de Rooms Katholieke Bisschoppenconferentie hebben een aantal gesprekken plaatsgevonden. Elke drie maanden is er intensief contact met het Convent van christelijk-sociale organisaties. Uiteraard voerde het DB ook geregeld overleg met de gelieerde organen en organisaties.

PARTIJRAAD/CONGRES

De Partijraad stelde in 1994 het verkiezingsprogramma 'Wat echt telt' en de kandidatenlijsten voor de verkiezing van de Tweede Kamer en het Europees Parlement vast. Deze worden door het Congres bekrachtigd. In het verkiezingsjaar 1994 vonden drie Partijraden

en één Congres plaats.

De Partijraad en het Congres van januari in Rotterdam stonden volledig in het teken van de voorbereiding van de verkiezingen. Na een diepgaande en indringende discussie werd het verkiezingsprogramma gewijzigd vastgesteld. Het aldus vastgestelde programma werd daags daarna bekrachtigd door het Congres. Tevens wordt door deze Partijraad de heer J. van Laarhoven verkozen tot tweede vice-voorzitter en wordt officieel afscheid genomen van de heer R.H. van de Beeten. Tevens bekrachtigde het Congres de uitslag van de schriftelijke stemming onder de gemeentelijke afdelingen over de kandidatenlijsten voor Tweede Kamer en Europees Parlement. De heer Brinkman en mevrouw May-Weggen werden unaniem aangewezen tot lijsttrekker voor de verkiezing van de Tweede Kamer respectievelijk Europees Parlement. Tenslotte werd op het Congres stil gestaan bij het afscheid van de heren Lubbers en Penders.

De Voorjaarspartijraad van juni in Utrecht stond grotendeels in het teken van een terugblik op de gebeurtenissen van de eerste helft van het jaar die geleid hebben tot de forse terugval bij gemeenteraads- en Tweede Kamerverkiezingen. Deze Partijraad kende een verkort programma waardoor veel ruimte werd geboden aan het uitwisselen van ervaringen en gevoelens. In het huishoudelijk gedeelte werden de jaarrekeningen en jaarverslagen vastgesteld of goedgekeurd. Het politiek gedeelte stond voornamelijk in het teken van een terugblik op de verkiezingsuitslagen. Een resolutie over de Europese Unie werd aangenomen.

De Najaarspartijraad van november vond eveneens in Utrecht plaats. Hoofdthema van deze bijeenkomst was de besluitvorming over het rapport van de Evaluatiecommissie Gardeniers aan de hand van een door het Partijbestuur opgestelde concept-resolutie. In het huishoudelijk gedeelte zijn de begrotingen voor 1995 vastgesteld of goedgekeurd; prof. Kooijmans werd verkozen tot voorzitter van de Commissie Buitenland en afscheid is genomen van een aantal oud-Partijbestuursleden. Tevens is door deze Partijraad de heer J.J.M. Helgers unaniem voorgedragen aan het Congres als kandidaat-partijvoorzitter. Parallel aan het ochtendgedeelte vond een eerste - niet besluitvormende - discussie plaats over het rapport 'Herkenbaar en Slagvaardig' en een sessie met als thema 'Europa, hoe nu verder'.

Na een indringende discussie werden resoluties aangenomen naar aanleiding van de reacties op het rapport van de Evaluatiecommissie en met betrekking tot de politieke positiebepaling van het CDA. Aangekondigd is dat een Strategisch Beraad is ingesteld om aanbevelingen te formuleren voor de politieke koers voor de middel-lange termijn.

DE ROYEMENTSCOMMISSIE

In 1994 zijn in totaal zeven voordrachten tot royement bij het bestuur ingediend en door de commissie in behandeling genomen. Al deze voordrachten stonden in verband met gemeenteraadsverkiezingen van 2 maart 1994.

De Royementscommissie is belast met de beslissing over de in behandelingneming van een royementsvoordracht, oordeelsvorming terzake van die voordracht en kennisgeving van haar uitspraak ter flattering aan het partijbestuur, casu quo kamerkringbestuur.

Drie voordrachten werden ingediend omdat een CDA-lid kandidaat was voor een andere partij dan het CDA. Hierbij sprak de Royementscommissie zich steeds uit vóór een royement. Ook in een zaak waarin sprake was van het innemen van een op grond van voorkeurstemmen verkregen zetel, gaf de commissie dit advies. De overige drie zaken vonden hun oorsprong in een meer complex geheel van factoren. In deze gevallen adviseerde de commissie tot het instellen van een commissie van goede diensten of tot een directe bemoeienis van de kamerkring.

De Royementscommissie stond in 1994 onder voorzitterschap van mr. V.H. Bruins Slot.

Ter vervulling van de op grond van het rooster van aftreden te ontstane vacature werd door de Najaarspartijraad mw D.Y.W. de Graaff-Nauta verkozen om met ingang van 1 januari 1995 de heer Bruins Slot als voorzitter op te volgen.

DE TOETSINGSCOMMISSIE

De werkzaamheden van de Toetsingscommissie betroffen in 1994 diverse ad hoc verzoeken tot beoordeling van cumulaties van verschillende aard. Daarnaast vond door de Toetsingscommissie een integrale beoordeling van de nevenfuncties van de kandidaten voor verkiezingen voor de Tweede Kamer en het Europees Parlement plaats.

Ter voorkoming van ongewenste belangenverstrengeling is aan de Toetsingscommissie de beoordeling van cumulatie van functies opgedragen. Dit oordeel legt zij aan het Partijbestuur ter besluitvorming voor.

Voorzitter van de Toetsingscommissie was in 1994 J.A.M. Vos

DE COMMISSIE VAN BEROEP

De hoofdmoot van de werkzaamheden van de Commissie van Beroep betrof in 1994 zaken waarbij beroep was aangetekend in het kader van de gemeenteraadsverkiezingen.

De Commissie van Beroep beslist bij wege van arbitrage op ingestelde beroepen tegen beslissingen van partij-organen en/of verbanden, waartegen krachtens de statuten van het CDA en daaruit voortvloeiende reglementen, beroep ingesteld kan worden. Een uitspraak van de Commissie van Beroep is bindend voor alle betrokken partijen.

Op grond van het kandidaatstellingsreglement bestaat voor leden van gemeentelijke afdelingen de mogelijkheid bij het landelijk bestuur bezwaren in te brengen tegen een gepubliceerde kandidatenlijst op grond van vermeende onregelmatigheid. De beslissing van het Dagelijks Bestuur op een dergelijk bezwaar is vatbaar voor beroep. In vijf gevallen werd van deze beroepsmogelijkheid gebruik gemaakt. Voorts deed de Commissie van Beroep een uitspraak in een in 1993 ingesteld beroep tegen een besluit waarbij appellant van het lidmaatschap van een gemeenteraadsfractie vervallen was verklaard alsmede in een beroepszaak aangaande de toepassing van de statutaire bepaling dat een CDA-lid gedurende een periode van een jaar na inschrijving niet voor bestuurlijke en

vertegenwoordigende functies kan worden gekandideerd.

De Commissie stond in 1994 onder voorzitterschap van mw mr L.G. Baud.

DE STATUTENCOMMISSIE

Door het Congres van 29 januari 1994 werden de door de Statutencommissie voorbereide en door de Partijraad van november 1993 aanvaarde voorstellen tot wijziging van de Statuten en het Huishoudelijk Regelement, unaniem goedgekeurd.

De taak van de Statutencommissie is het voorbereiden van wijzigingsvoorstellen aangaande statuten en reglementen. Deze voorstellen worden uiteindelijk aan de leden van het Congres ter goedkeuring voorgelegd. Daarnaast houdt de Statutencommissie zich ad hoc bezig met diverse aangelegenheden van statutaire danwel reglementaire aard.

Voorzitter van de Statutencommissie was in 1994 mr. R.H. van de Beeten.

DE FINANCIËLE COMMISSIE

De Financiële Commissie houdt zich ook dit jaar bezig met het onderzoek van de begrotingen en de jaarrekeningen van het CDA en de aan haar gelieerde organen en organisaties en het uitbrengen van verslag hierover aan de Partijraad alsmede het adviseren van het Partijbestuur over belangrijke financiële aangelegenheden.

In 1994 kon niet van het eerder ingezette herstelbeleid worden geprofiteerd. Integendeel, door het negatieve exploitatieresultaat op zowel de werkorganisatie als de verkiezingen is het eigen vermogen verminderd.

Hoewel het negatieve exploitatieresultaat voor een deel is toe te schrijven aan incidentele factoren, wijst de omslag in de resultaten op een structureel probleem. De eerder uitgesproken vrees werd bewaarheid: de contributie-ontvangsten konden niet meer op peil worden gehouden. Ten opzichte van 1993 werd ruim op de contributie-ontvangsten ingeleverd en het ziet er niet naar uit dat deze trend zich in gunstige zin wijzigt. Ook hebben de uitslagen van de verkiezingen direct negatieve gevolgen voor de inkomsten van een aantal gelieerde organisaties.

Gegeven de achterblijvende inkomsten en de redelijke verwachting dat in die trend geen kentering komt, is herijking van de financiële huishouding in relatie tot de activiteiten noodzakelijk. Daartoe zal in 1995 een kerntakendiscussie gevoerd worden.

De Financiële Commissie stond ook in 1994 onder leiding van voorzitter mw.mr. E.G.E.M. Bloemen.

II INTERNATIONAALWERK

COMMISSIE BUITENLAND

Ook de activiteiten van de Commissie Buitenland en haar werkgroepen werden mede bepaald door drie verkiezingen van 1994. Hoewel het buitenlands beleid geen directe inzet van de verkiezingen vormde, bleek de discussie rond financiering van defensie, ontwikkelingssamenwerking en de afdracht aan de Europese Unie van belang in de 'financiële plaatjes' en de coalitievorming. Na de tot standkoming van de paarse coalitie markeerde de CDA-Tweede Kamerfractie met twee moties scherp haar positie in het debat over het regeerakkoord.

De ene motie pleitte voor uitvoering van de prioriteitennota Defensie, de andere tegen bezuinigingen op Ontwikkelingssamenwerking.

De buitenlandparagraaf bleek een hindernis van belang voor het tot stand komen van de paarse coalitie. Besloten werd tot een herijking van het buitenlands beleid, waarbij de Tweede Kamer eerst bij de presentatie van de begroting voor 1996 een beleidsdocument voorgelegd zou worden.

De internationale politieke context voor het buitenlands beleid werd in hoge mate bepaald door de voortdurende oorlog in voormalig Joegoslavië, de toetreding van Zweden, Finland en Oostenrijk tot de EU, Noorwegen haakte af na een referendum.

De Intergouvernementele conferentie van 1996 wierp haar schaduw vooruit met de presentatie van het Schäuble-Lamerspaper van de CDU-CSU-fractie, waarin naast uitbreiding van de EU met de Viségradlanden verscherping van de integratie door middel van meerdere snelheden bepleit werd. De Frans-Duitse as, aangevuld met de Benelux-landen vormde de 'harde kern' van de Europese integratie.

Buiten Europa stonden de volkerenmoord in Rwanda en de eerste algemene verkiezingen in Zuid Afrika in het brandpunt van de belangstelling.

Samenstelling van de Commissie Buitenland in 1994

De commissie bestaat uit 17 leden, waaronder de voorzitter, de voorzitters van de werkgroepen en een vertegenwoordiger van het Dagelijks Bestuur.

De CDA-Eerste en Tweede Kamerfractie, de CDA-delegatie in het Europees Parlement, het Vrouwenberaad, het CDJA, het Wetenschappelijk Instituut en het partijsecretariaat zijn vertegenwoordigd met een adviserend lid.

Tot 1 juli 1994 was prof. H.J. Neuman voorzitter van de Commissie Buitenland. Hij is opgevolgd door prof.dr. P.H. Kooijmans, die op 19 november door de Partijraad werd benoemd. In de tussenliggende periode werd de commissie voorgezeten door dr. J.P.R.M. van Laarhoven, vice-voorzitter. De heer Neuman is wel als lid aangebleven.

Het Buitenland-secretariaat

Het Buitenland-secretariaat voert het secretariaat van de Commissie Buitenland, van de werkgroepen van de Commissie Buitenland en van de Eduardo Frei Stichting.

Het secretariaat is verder belast met de voorbereiding van de standpuntbepaling van het CDA op buitenlands politiek gebied, het organiseren van conferenties e.d. en de uitvoering van projecten van de Eduardo Frei Stichting.

Commissie Buitenland

De Commissie Buitenland vergaderde in 1994 acht maal, waarbij voor een groot deel over de in de inleiding actueel politieke onderwerpen werd gediscussieerd.

Tijdens de Partijraad van november vond een parallelsessie plaats over het Schäuble-Lamers paper.

In EVP-EUCD bijeenkomsten werd eveneens intensief van gedachten gewisseld over de toekomst van Europa. De mogelijke toetreding van Oostenrijkse en Noordse partijen, zowel christen-democratisch als conservatief vormde een belangrijk en frequent terugkomend agendapunt.

Na de verkiezingen voor het Europees Parlement besloot de EVP tot het intensiveren van de politieke discussie. Een aantal nieuwe werkgroepen werd in het leven geroepen. Voor het eerst maakten ook CDA-Tweede Kamerleden deel uit van deze werkgroepen en van de delegatie naar het Politiek Bureau.

De Christen Democratische Internationale (CDI) bleek helaas geremd in haar werkzaamheden door een voortdurend conflict over taken, financiën en leiderschap. Besloten werd tot het instellen van een 'comité van wijzen' om de CDI uit de impasse te halen. Dit comité zal in 1995 rapporteren.

Activiteiten werkgroepen

Europa

De werkgroep Europa vergaderde in 1994 achtmaal onder voorzitterschap van mr. P.W.L. Russell. De eerste helft van 1994 werd veel aandacht besteed aan de verkiezingen voor het Europees Parlement, ondermeer door het opstellen en uitwerken van een artikelenreeks om de burgers over Europa te informeren. Meer specifiek voor de kiezer werd een boekje vervaardigd waarin antwoorden gegeven werden op concrete Europese vraagstukken. Tevens werden in het kader van het "Europroject" contacten gelegd met verscheidene kamerkringen over het opzetten van Europese activiteiten.

Op 7 juni bracht de werkgroep een bezoek aan het Europees Parlement, de Permanente Vertegenwoordiging in Brussel en EU-Commissaris Van den Broek, waarna het verkiezingsdebat in Brussel werd bijgewoond. Eind juni werd een subwerkgroep samengesteld welke een notitie voorbereidde over de IGC van 1996. Deze notitie mondde uit in het door de werkgroep opgestelde discussiepaper "Europa; hoe verder?".

Dit paper werd besproken, met ondermeer de heer Karl Lamers, lid CDU-fractie, tijdens de parallelsessie Europa van de Partijraad in november 1994.

De werkgroep discussieerde verder nog over het Europees seniorenparlement, het Eigen Middelen Besluit en het Schäuble/Lamers-paper.

Ontwikkelingssamenwerking

De werkgroep Ontwikkelingssamenwerking kwam in 1994 zesmaal bij elkaar onder voorzitterschap van drs. C.P. van Dijk. Binnen de werkgroep werd ondermeer gesproken over de nota van minister Pronk "een wereld in geschil", over het rapport Inspectie Ontwikkelingssamenwerking te Velde (IOV), "Evaluatie en monitoring", over de situatie in Suriname en in Zuid Afrika. In 1994 werd tevens een begin gemaakt met besprekingen

over de afstemming van het beleid van de Europese Unie en Nederland ten aanzien van ontwikkelingshulp.

Een groot deel van de vergaderingen is verder gewijd aan besprekingen betreffende de oriëntatie en het functioneren van de werkgroep Ontwikkelingssamenwerking. Naar aanleiding van deze besprekingen is door de voorzitter een werkprogramma opgesteld.

Tevens is uitvoerig gesproken met de verantwoordelijke Tweede Kamerleden over de Begroting voor Ontwikkelingssamenwerking van 1995 en het onderdeel Internationale samenwerking uit het regeerakkoord.

Midden- en Oost-Europa

De werkgroep Midden- en Oost-Europa stelde in 1994 de notitie 'Hulpverlening aan en samenwerking met de landen in Midden- en Oost-Europa' verder bij. De notitie gaat in op de vraag hoe Nederland kan bijdragen aan het politieke en economische hervormingsproces in Midden- en Oost-Europa.

De CDA-stichting voor Internationale Solidariteit 'Eduardo Frei' organiseerde op 8 oktober 1994 in samenwerking met de NCO een conferentie in 's Hertogenbosch over de rol van de maatschappelijke organisaties in de Civil Society. Voor de inhoudelijke voorbereiding heeft het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA gebruik gemaakt van bovenstaande notitie van de werkgroep Midden- en Oost-Europa.

Voorts werd er in 1994 door diverse werkgroepsleden gewerkt aan notities over, onder andere, de politieke en sociaal-economische situatie in Hongarije, Roemenië, Bulgarije, Tsjechië en Slowakije, Polen, de Russische Federatie en de Baltische Staten. Daarnaast wordt in elke notitie ook uitvoerig aandacht geschonken aan de geschiedenis van christen-democratische partijen in de desbetreffende landen en wordt een analyse gegeven van de kansen en bedreigingen waarvoor de christen-democratische partijen zich in die landen gesteld zien. De, veelal zeer uitgebreide, landennotities worden momenteel bewerkt tot kortere publieksversies. De uitgebreidere versies kunnen bijvoorbeeld goed worden gebruikt door de trainers van de Eduardo Frei-stichting. Terwijl de binnenkort te publiceren publieksversie meer voor extern gebruik zal worden aangewend.

Er werd gesproken met de heer J.J.A.M. van Gennip, directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, over de rol van het maatschappelijk middenveld.

De werkgroep fungeerde als adviesorgaan van het bestuur van de CDA-stichting voor Internationale Solidariteit 'Eduardo Frei' inzake de in Midden- en Oost-Europa uitgevoerde vormings- en scholingsprojecten. In dit kader maakten diverse werkgroepsleden reizen naar Midden- en Oosteuropese landen en namen zij daar deel aan trainingen, conferenties en gesprekken met een groot aantal christen-democraten.

De werkgroep vergaderde in 1994 achtmaal. Tot april 1994 onder voorzitterschap van mr. J.A.M.L. Houben en daarna onder voorzitterschap van prof.dr. R.Th. Jurrjens.

Vrede en Veiligheid

De werkgroep Vrede en Veiligheid heeft zich de eerste helft van 1994 voornamelijk beziggehouden met het schrijven van een notitie over 'Veiligheids- en defensiebeleid'.

De notitie zou moeten dienen als achtergrondnotitie bij de onderhandelingen over een regeerakkoord. Het geeft een inventarisatie van de knelpunten.

De notitie werd in mei ter bespreking aan de Commissie Buitenland aangeboden.

In de tweede helft van 1994 werd de voorzittershamer overgegeven aan dhr. A.B.M.

Frinking, voormalig staatssecretaris van Defensie. Hij volgde daarmee de heer H.H. Dijcks, gen.maj.b.d. op.

Onder leiding van de heer Frinking werd gesproken over een bijdrage van de werkgroep Vrede en Veiligheid aan de discussie over de herijking van het buitenlands beleid die voor 1995 op de politieke agenda staat. Dit om de partij en de CDA-Tweede Kamerfractie tijdig van de nodige bouwstenen te kunnen voorzien.

De werkgroep kwam in 1994 zevenmaal bijeen.

Midden Oosten

Begin 1994 sprak ambassadeur M.N. Bawly van Israël in een gezamenlijke vergadering van de Commissie Buitenland en de werkgroep Midden Oosten over de stand van zaken van het vredesproces in het Midden Oosten.

De bespreking van de notitie 'Islamitisch Fundamentalisme' van de werkgroep werd in 1994 voortgezet. De werkgroep kwam in de eerste helft van 1994 tot een afronding van deze notitie. 'Islamitisch Fundamentalisme' werd eind april 1994 naar de Commissie Buitenland gestuurd en vervolgens in het Partijbestuur besproken.

Voorts werd gewerkt aan een notitie over 'De relatie tussen de Europese Unie en het Midden Oosten', toegespitst op de economische verhoudingen. Dit onderwerp is gezien het voortgaande vredesproces uiterst actueel. Tevens werd getracht de grondtonen van het CDA in de notitie te weven; daarbij zijn de bevordering van het maatschappelijk middenveld en de rol van de vrouw belangrijke elementen.

De werkgroep vergaderde in 1994 vijf maal, onder voorzitterschap van prof.dr. A. Wessels.

Latijns Amerika

De werkgroep Latijns Amerika vergaderde in 1994 zeven maal onder voorzitterschap van drs. A. van Bochove. Binnen de werkgroep werd gediscussieerd over ondermeer de verkiezingen en de situatie in El Salvador, de situatie in Haïti en werd over de Nederlandse relatie met Cuba een notitie opgesteld. Tevens mocht de werkgroep de heer van Voorst tot Voorst, hoofd afdeling Midden Amerika van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, ontvangen die een inleiding hield over de ontwikkelingen in de buitenlandse politiek in Midden-Amerika. Ook werd gediscussieerd met de heer Ortega, gedeputeerde van de PDC, over de situatie in Chili.

Een aantal werkgroepleden en adviseurs bracht mondeling verslag uit van reizen naar Brazilië, Mexico, Venezuela en Cuba en met studenten van een van de werkgroepleden werd gesproken over door hun opgestelde scripties over ondermeer Solidariteit met Nicaragua en de positie van vrouwen in de sociale beweging in Latijns Amerika.

Voor de EFS/NCO conferentie "Civil Society en de rol van maatschappelijke organisaties", welke plaatsvond op 8 oktober 1994, heeft de werkgroep meegewerkt aan het onderdeel "het begrip Civil Society in Latijns Amerika", welke een onderdeel uitmaakte van het discussiepaper voor de conferentie.

Tenslotte werd binnen de werkgroep gepraat over de zorgwekkende toestand van de wereldomroep in Latijns Amerika, het EU-onderwijsprogramma Alfa en de Foreign Aid Act van de Verenigde Staten.

Mensenrechten

De werkgroep Mensenrechten vergaderde in 1994 zeven maal onder voorzitterschap van de heer M. van Ditmarsch. Na een aantal jaren van actief en inspirerend voorzitterschap heeft de heer van Ditmarsch thans zijn functie overgedragen. De werkgroep boog zich ondermeer over de situatie in Suriname en de mensenrechtensituatie in Zuid-Oost Turkije, waarvoor gesprekken werden gevoerd met de Tweede Kamerleden. Tevens werd onder verantwoordelijkheid van de werkgroep een ad hoc werkgroep Zuid Afrika opgericht, aangevuld met leden van de werkgroep Ontwikkelingssamenwerking en het Wetenschappelijk Instituut, welke de in maart 1995 vastgestelde notitie "Het democratisch avontuur, politieke en economische betrekkingen met het nieuwe Zuid Afrika" produceerde.

Voorts heeft de werkgroep de notitie "Mensenrechten en de Europese Unie" vervaardigd en is na een aantal wijzigingen een notitie verschenen over de Bevolkingsproblematiek, naar aanleiding van de Wereldbevolkingsconferentie in Cairo.

Ter voorbereiding op het nieuwe vergaderjaar is tenslotte gesproken over de Algemene Vergadering van de VN van 1995.

EDUARDO FREISTICHTING

De CDA-stichting voor Internationale Solidariteit 'Eduardo Frei' (EFS) kon in 1994 op grond van de Subsidieregeling 'Algemene Vorming en Scholing Politiek Kader in Midden- en Oost-Europa' opnieuw projecten organiseren ten behoeve van de ontwikkeling van de christen-democratie in Midden- en oost-Europa. Bij beschikking van 20 augustus 1993 heeft de minister besloten de regeling te verlengen tot en met 1996.

Op grond van de subsidieregeling kon het CDA in 1993 aanspraak maken op een bedrag van f 608.000,-. Als gevolg van het verlies van het aantal Kamerzetels op 3 mei 1994 is dit bedrag voor 1994 verminderd tot f 556.334,-. Van dit bedrag mag maximaal 20% worden besteed aan overhead. Voor 1995 zal het subsidiebedrag beduidend lager liggen.

De Eduardo Frei-stichting (EFS) treedt bij het CDA op als ontvanger en beheerder van de gelden. De bestuurlijke begeleiding door het EFS-bestuur kent een coördinerend karakter, dit in aansluiting op een globale prioriteitenbepaling en -planning die z'n weerslag vindt in een jaarprogramma. Het bestuur stond in 1994 onder leiding van drs. W.K.N. Schmelzer.

Het secretariaat van de stichting legt het bestuur projectvoorstellen voor. Deze zijn gebaseerd op een gericht verzoek van een politieke partij uit een Midden- of Oosteupees land. Overeenkomstig de voorwaarden van de subsidieregeling kwamen, overeenkomstig verruiming van de regeling in 1994, politieke partijen uit de volgende landen voor vormings- en scholingswerk in aanmerking: Albanië, Bulgarije, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Macedonië, Polen, Roemenië, Rusland, Servië en Montenegro, Slovenië, Slowakije en Tsjechië. Per project dient duidelijk een doelomschrijving, een concept-programma en een project-begroting te zijn geformuleerd.

Projecten

Het bestuur van de Eduardo Frei-stichting heeft zes categorieën opgesteld waaronder de projecten kunnen worden ingedeeld:

- Vormings- en scholingscursussen

De categorie vormings- en scholingscursussen is in de optiek van het EFS-bestuur de belangrijkste categorie. Het betreft hier trainingen door vertegenwoordigers van de EFS (zowel ideologisch als beleidsinhoudelijk en communicatief) die in de Midden- en Oosteuropese landen worden uitgevoerd. Voor de trainers wordt vantevoren een uitgebreide briefing gehouden.

In totaal werden zes van dergelijke projecten uitgevoerd. Landen waar EFS-vertegenwoordigers trainingen hebben verzorgd zijn: Hongarije, Letland, Roemenië, Slowakije en Tsjechië. Het betroffen campagne-seminars en trainingen communicatieve vaardigheden. Na inleidingen van de trainers ontvingen de deelnemers de meest uiteenlopende opdrachten om zelf uit te voeren; zoals spreken in het openbaar, het presenteren van een lokaal verkiezingsprogramma en het organiseren en leiden van een vergadering.

- Conferenties / Congressen

Conferenties en congressen zijn bedoeld om een bijdrage te leveren aan de uitbreiding van het christen-democratisch gedachtegoed in Midden- en Oost-Europa. Het betreft hier grote activiteiten, die soms in samenwerking met andere solidariteitsstichtingen worden georganiseerd.

Op de Christen-Democratische Academie te Budapest vonden twee grote conferenties plaats. In samenwerking met de Duitse Hanns Seidel Stiftung werd in maart een conferentie over privatisering in relatie tot het christen-democratisch gedachtegoed georganiseerd. In samenwerking met de CVP vond in juni een conferentie plaats met als thema 'Kerken in de moderne samenleving'.

In december organiseerde de EFS een bijeenkomst in Scheveningen waar - samen met tal van Nederlandse personen- met acht vertegenwoordigers uit zeven Midden- en Oosteuropese landen de werkzaamheden van de stichting van de afgelopen vijf jaar werden geëvalueerd en waarbij plannen voor de toekomst zijn geformuleerd. Verder werd uitvoerig gediscussieerd over, onder meer, het concept van de civil society, de Europese Unie en de NAVO.

- Technische hulp

Technische hulp bestaat uit advisering en ontwikkeling respectievelijk vertaling van documenten die van belang zijn voor een partij in Midden- en Oosteuropese landen. Ook in 1994 heeft de EFS een aantal nieuwe brochures uitgebracht. Nieuw gepubliceerde uitgaven waarin het christen-democratisch gedachtegoed centraal staat, zijn: 'Essays on civil society, subsidiarity and federalism' en een herziene en bewerkte versie van het 'Basic Programma of the christian democratic appeal'. Nieuw gepubliceerde uitgaven die ten behoeve van vaardigheden-trainingen worden gebruikt, zijn: 'More about skills', 'More about public relations' en 'How to survive in daily political life'. Ten behoeve van Bulgaarse christen-democraten is een campagnehandboek in het Bulgaars uitgegeven. Naast nieuwe uitgaven, is een aantal brochures in herdruk uitgebracht.

- Regionale projecten

Regionale projecten dragen een grensoverschrijdend regionaal karakter. Een aantal thema's in Midden- en Oost-Europa rechtvaardigen een regionale aanpak. Door de uitwisseling van kennis en ervaring tussen christen-democraten uit verschillende landen, die veelal met dezelfde problemen kampen, wordt de mogelijkheid gecreëerd om een gezamenlijk antwoord op problemen te vinden. De seminars van de Europese Unie van Christen-Democraten (EUCD), die veelal in samenwerking met de EFS totstandkomen, en de jaarlijkse bijdrage van de EFS aan de Christen-Democratische Academie te Budapest zijn voorbeelden.

Begin januari vond in de Academie te Budapest een campagne-seminar plaats voor 25 vertegenwoordigers uit diverse Midden- en Oosteuropese landen. Naast Nederlandse inleiders is de campagne-leider van de Estse zusterpartij als inleider opgetreden.

De Christen-Democratische Academie te Budapest kon naast de gespecificeerde steun via conferenties en het campagne-seminar opnieuw rekenen op algemene financiële ondersteuning ten behoeve van het functioneren van het instituut. Ten behoeve van het zo efficiënt mogelijk functioneren van de Academie is van EFS-zijde een aantal beleidsaanbevelingen gedaan.

- Uitwisselingen

Personen of groepen worden op uitnodiging en kosten van de EFS uitgenodigd voor een bezoek aan Nederland. Vanuit de optiek van de kosten heeft uitvoeren van projecten in Midden- en Oost-Europa de voorkeur. Tijdens een bezoek aan Nederland kan op betrekkelijk eenvoudige wijze kennis worden genomen van diverse aspecten van de Nederlandse samenleving.

In maart brachten 30 Slowaakse burgemeesters een bezoek aan Nederland. Zij bezochten onder andere diverse gemeenten, de VNG, het IPO en de Tweede Kamer. De Atlantische Commissie organiseerde rond de verkiezingen voor het Europees Parlement in juni voor enkele tientallen Amerikaanse en Midden- en Oosteuropese politici van verschillende partijen een studietour in Nederland en België. Twee deelnemers, een Hongaarse en een Slowaakse christen-democraat, namen hieraan op uitnodiging van de EFS deel.

- Oriëntatiebezoeken

Oriëntatiebezoeken zijn bedoeld om de politieke situatie in een land en de positie van politieke partijen in kaart te brengen en te beoordelen. Een dergelijk bezoek heeft met name een voorbereiding van een later uit te voeren project of het onderzoeken van de mogelijkheden daarvan tot doel. De personen die namens de EFS naar een land afreizen ontvangen een concrete opdracht. In 1994 werden bezoeken gebracht aan Estland, Letland, Rusland en Servië.

Naast uitvoering van bovengenoemde projecten op basis van de Subsidieregeling heeft de EFS in samenwerking met en op basis van subsidie van het NCO (Nationale Commissie Voorlichting en Bewustwording Ontwikkelingssamenwerking) op 8 oktober een studieconferentie in 's Hertogenbosch plaatsgevonden met als thema 'Civil society en de rol van maatschappelijke organisaties'. Aan de conferentie namen 120 deelnemers deel. Het discussiedocument van deze conferentie en de toespraken van de inleiders zijn in brochurevorm uitgegeven.

Eind september organiseerde de EFS samen met het Amerikaanse National Democratic Institute for International Affairs (NDI) een programma te Kijkduin ten behoeve van vier Noordierse partijen (Alliance party, Democratic Unionist Party, Social Democratic and Labour Party, en de Ulster Unionist Party). Verschillende christen-democraten werkten mee aan de praktische trainingen (partijopbouw, campagne-planning, verkiezingsonderzoek e.d.). De politieke betekenis was groot omdat voor het eerst van oorsprong Noordierse katholieke en protestantse partijen op deze wijze samenwerking zochten. Het NDI wenste vooral met de EFS dit project uit te voeren, omdat het CDA als een voorbeeld kan worden gezien hoe de samenwerking tussen katholieken en protestanten (wiens partijen op basis van de verzuiling waren georganiseerd) politiek vorm heeft gekregen.

III VOORLICHTING EN PUBLICITEIT

PARTIJVOORLICHTING

De partijvoorlichting is verantwoordelijk voor de verspreiding van informatie gericht op de publiciteitsmedia. De publiciteitsdoelstellingen in 1994 stonden in het teken van de verkiezingen voor de Gemeenteraad en de Tweede Kamer en de teleurstellende uitslagen daarvan.

Partijvoorlichting werkt intensief samen met de Sector Verenigingszaken, zeker met betrekking tot de periodieken, Krant en CDAtel. Aandacht is verder besteed aan de kwaliteitsverbetering van informatiemateriaal. Publieksvoorlichting kreeg veel aandacht. Het accent van de afdeling Voorlichting is sterk gericht op de interne communicatie.

De woordvoering en voorlichtingswerkzaamheden werden vanzelfsprekend sterk beïnvloed door de politiek-bestuurlijke ontwikkelingen in 1994.

In de eerste helft van het verslagjaar werd een actieve bijdrage geleverd aan de campagne-ontwikkeling en -uitvoering. Er is veel aandacht besteed aan het ontwikkelen van nieuw inhoudelijk verkiezingsmateriaal (kranten, pamfletten en brochures) ten behoeve van de drie verkiezingen. Daarnaast werd het landelijk verkiezingsprogramma gepopulariseerd. Conform de vastgestelde campagne-opzet werden nieuwe PR-technieken toegepast. De betreffende medewerkers waren breed inzetbaar binnen het CDA-secretariaat. De partijvoorlichter is tevens belast met de begeleiding van de partijvoorzitter(s).

Na de desastreuze verkiezingsuitslag bij de Tweede Kamerverkiezingen werd de verantwoordelijkheid voor de Europese campagne-uitvoering bij de partijvoorlichter gelegd. Tot oktober 1994 was de partijvoorlichter tevens belast met de implementatie van de sector politiek-bestuur binnen het CDA-secretariaat.

In de tweede helft van het verslagjaar werd ook vanuit deze afdeling gewerkt aan het herstel van vertrouwen.

In het verslagjaar is het aantal persberichten ten opzichte van 1993 verdubbeld. Vanuit de media wordt de dienstverlening van de afdeling woordvoering/voorlichting gewaardeerd.

Radio en televisie-uitzendingen

Onder de verantwoordelijkheid van partijvoorlichting worden de radio- en televisie-uitzendingen vervaardigd. In de radio-uitzendingen leggen CDA-politici verantwoording af voor gemaakte keuzen of wordt de achtergrond belicht bij verschillende beleidsvoorstellen.

De televisie-uitzendingen worden tevens gebruikt bij manifestaties. De televisie-uitzendingen zijn sterk persoonsgericht en worden gekenmerkt door een moderne en uitdagende sfeer.

In november 1994 werd de CDA-uitzending politieke partijen met een publieksprijs als eerste gewaardeerd.

CDA-PERIODIEKEN

In CD/Actueel, CDA-Krant en CDA-Jaarboek werd vanzelfsprekend veel aandacht besteed aan de belangrijkste gebeurtenissen van dit jaar: de verkiezingsnederlagen en de gevolgen daarvan zoals o.a. het werk van de commissie-Gardeniers, de fractievoorzitterswisseling en het aantreden van de paarse coalitie. Tevens werd met name door de redactie van CD/Actueel gesproken over de voorgenomen samenvoeging van Bestuursforum en CD/Actueel tot een nieuw tijdschrift voor het kader en overige geïnteresseerden.

CDA-KRANT

De formule van de CDA Krant, een mix van informatie over actuele CDA-standpunten en activiteiten, human interest en aandacht voor het gemiddelde CDA-lid en CDA-afdeling, werd dit jaar enigszins aangescherpt. Het accent op de informatieverschaffing aan de leden wordt vergroot door het introduceren van informatiekaternen. Zo verschenen er in 1994 informatiekaternen over de Europese verkiezingen, het discussierapport 'Herkenbaar en slagvaardig' en een katern waarin de vertegenwoordigers en de medewerkers van het CDA werden voorgesteld.

Verder wordt gedurende het jaar een aantal rubrieken vervangen door nieuwe. De rubrieken Het toeval, Tien vragen aan en Portret van een afdeling verdwenen. Hiervoor in de plaats kwamen de rubrieken De provincie (waarin een lijsttrekker/fractievoorzitter in een provincie ingaat op het contact met leden en kiezers), Toen en nu (waarin oud-bewindslieden van het CDA een vergelijking trekken tussen de kabinetten-Lubbers en het kabinet-Kok), en een rubriek waarin bestuurders/vertegenwoordigers van one-issue-organisaties zoals Amnesty International, Artsen zonder Grenzen e.d. aan het woord komen. Het Paspoort van een bekende CDA-er werd tijdens 1994 vervangen door het Paspoort van een nieuw CDA-lid.

CD/ACTUEEL

Begin 1994 werd CD/Actueel ingrijpend vernieuwd. Vergroting van toegankelijkheid en meer eenheid in vormgeving waren sleutelwoorden bij de verandering van de lay out. De opiniërende formule van het blad werd aangescherpt door meer ruimte te scheppen voor opiniërende artikelen, analyses en brieven van lezers. Deze veranderingen blijken in een behoefte te voorzien.

1994 was een jaar dat bol stond van politieke verwickelingen, met name voor het CDA. In CD/Actueel werd volop aandacht besteed aan de gemeenteraadsverkiezingen, de AOW-kwestie, de Tweede Kamerverkiezingen, de IRT-affaire, de wisseling van het fractievoorzitterschap, het aantreden van het parse kabinet en de kandidatuur van de nieuwe partijvoorzitter Helgers. De redactie wijdde series artikelen aan de werkzaamheden van de commissie-Gardeniers en de gevolgen die het rapport van deze commissie voor de partij heeft. Prominente CDA-ers gingen verder in een reeks van vraaggesprekken in op de toekomst van het CDA. In een aantal artikelen werd ingegaan op het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig.'

Daarnaast werd in CD/Actueel dit jaar veel aandacht geschonken aan het minderheden- en asielbeleid, de ontwikkelingen in de land- en tuinbouw, het ouderenbeleid, belangrijke infrastructurele projecten als de Betuwelijn en de HSL, en de Europese integratie.

In 1994 boog de redactie zich meerdere malen over een wijziging in de bladenportefeuille van het CDA, meer concreet de samenvoeging van CD/Actueel en Bestuursforum tot een nieuw tijdschrift voor het kader alsmede voor overige geïnteresseerden. De redactie stemt in principe in met deze samenvoeging, maar benadrukt wel dat het opiniërende en journalistieke karakter van het nieuwe tijdschrift voorop moet staan. De bespreking van de plannen voor een samenvoeging werden overigens eind september door het bestuur van de Bestuurdersvereniging opgeschort.

In 1994 stond de redactie onder leiding van waarnemend hoofdredacteur Hans Schipper.

CDA-JAARBOEK 1994-1995

Begin oktober verscheen het CDA-Jaarboek 1994-1995 dat door Sdu Koninginnegracht werd uitgegeven. Het jaarboek kende drie hoofdthema's: het CDA na de verkiezingsnederlaag (met een vraaggesprek met fractievoorzitter Heerma en o.a. artikelen van Prof. dr. A.C. Zijdeveld, M. Gardeniers-Berendsen en drs W. Breedveld), een terugblik op het beleid van de kabinetten-Lubbers (met o.a. artikelen van dr. B. de Vries, Ir. A. Latijnhouwers, ir. W. van Lieshout, prof. dr. F.W. Rutten en mr. R.J. Hoekstra) en maatschappelijke en politieke ontwikkelingen (met o.a. artikelen van dr. E.M.H. Hirsch Ballin, dr. P.H. Kooijmans en mr. J.P.H. Donner). Bovendien werd in het jaarboek een groepsgesprek opgenomen waarin oud-minister drs J. de Koning, Tweede Kamerlid E.M.H. Hirsch Ballin, CDA-delegatieleider mw. J.R.H. Maij-Weggen uitgebreid ingingen op de verkiezingsnederlagen en de kansen op herstel. Dit gesprek, maar ook enkele andere bijdragen trokken volop aandacht in de publiciteit.

Ook dit jaar kende het jaarboek een kaleidoscopische formule: fundamentele, inhoudelijke beschouwingen worden afgewisseld door korte artikelen, human interestportretten,

vraaggesprekken, een vraagbaak en een kroniek van de belangrijkste gebeurtenissen in het afgelopen parlementaire seizoen.

De redactie van dit derde jaarboek bestond uit mr. drs. L. Jongsma, mr. B.M.J. Pauw, E.J. Mathies, drs. R.A. Meines-Westra en drs. M.C.B. Meijer.

REDACTIERAAD

In 1994 boog de Redactieraad zich over de voorgenomen samenvoeging van Bestuursforum en CD/Actueel tot een nieuw tijdschrift voor het partij kader en overige belangstellenden.

De Redactieraad kwam in 1994 tweemaal bijeen. Beide keren sprak de Raad over de samenvoeging van Bestuursforum en CD/Actueel tot een nieuw tijdschrift voor het kader alsmede voor overige geïnteresseerden. De Raad stemde gezien het dalende aantal abonnees en - daarmee samenhangend - de financiële positie van beide bladen in met deze fusie, maar meent wel het nieuwe tijdschrift een journalistiek produkt en geen vaktijdschrift dient te zijn.

De Raad drong tevens aan op de totstandkoming van een redactie-statuuut voor het nieuwe blad. Voorts benadrukte zij dat ook in de nieuwe situatie een Redactieraad met helder omschreven taken van wezenlijk belang is. Tenslotte betreurde de Raad het dat er in het najaar van 1994 vertraging werd opgelopen in het fusieproces.

De Raad stond ook in 1994 onder voorzitterschap van mr. drs. E.C.M. Wagemakers.

NIEUWE MEDIA

Om te voorzien in een behoefte om snel en kernachtig informatie over te dragen en om de informatievoorziening richting publiek en leden te verbeteren heeft het CDA een eigen videotextdienst, CDAtel, ten behoeve van publieksvoorlichting en electronic mail, CDA-mail, ten behoeve van interne communicatie/informatievoorziening.

CDAtel

CDAtel is de videotextdienst van het CDA met actuele politieke standpunten en nieuws uit de Eerste en Tweede Kamer, het Europees Parlement, het CDA-huis en de Kamerkringen. Het is een informatiesysteem dat via videotex wordt aangeboden aan burgers, bedrijven en instellingen. CDAtel houdt u dagelijks op de hoogte op nationaal en internationaal niveau. De dienst geeft informatie over activiteiten die het CDA regionaal, landelijk en internationaal organiseert. CDAtel is te bereiken via VideotexNet op telefoonnummer 06-7400 (42,5 cent/per minuut) en het intoetsen van 'cdatel', 24 uur per dag, zeven dagen per week.

CDAtel komt tot stand met medewerking van de CDA-Eerste en Tweede Kamerfractie, de CDA-delegatie in het Europees Parlement, het CDA-partijbureau, de gelieerde organisaties van het CDA en de regionale CDA-bureaus.

In 1994 zijn er gemiddeld per maand 59 raadplegingen/218 minuten geweest.

CDAmail

CDAmail is de elektronische postbusdienst van het CDA. De dienst heeft een puur ondersteunend karakter met als doel de communicatie te bevorderen tussen de diverse geledingen binnen het CDA. Middels CDAmail worden snel en eenvoudig via de computer berichten en documenten verzonden. De ontvangen berichten kunnen daarna makkelijk worden bewerkt en indien nodig worden doorgestuurd, 24 uur per dag, zeven dagen per week. Eind 1994 zijn er ruim 40 CDAmail-abonnees. Het netwerk en daarmee het elektronisch communicatieverkeer is uitgebreid op regionaal, provinciaal, landelijk en Europees niveau. Er wordt op deze wijze gecommuniceerd met kamerkringen, CDA-afdelingen en statenfracties, de Tweede Kamer en het Europees Parlement.

IV FACILITAIRE ZAKEN

SECRETARIAAT

1994 is voor het Partijbureau een roerig jaar geweest. In maart was daar het vertrek van Partijvoorzitter Wim van Velzen, hij werd tijdelijk opgevolgd door vice-voorzitter Tineke Lodders-Elfferich. Vervolgens was de partijorganisatie belast met de voorbereiding en uitvoering van twee verkiezingscampagnes. Allereerst de campagne ten behoeve van de Gemeenteraadsverkiezingen in maart en later ten behoeve van de Tweede Kamerverkiezingen op 3 mei. De resultaten logen er niet om en hebben heel wat te weeg gebracht. Veel energie is gestoken in de commissie die het rapport Gardeniers tot stand heeft gebracht. In de periode hierna werd veel aandacht opgeëist door de procedure rond het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig'. De discussie rond dit rapport heeft in '94 een belangrijke rol gespeeld en is nog niet afgerond.

Op het secretariaat hebben in de loop van het jaar ook diverse personele wijzigingen plaatsgevonden. Zo is Meüs van der Poel zich weer volledig gaan wijden aan het voorlichter- en woordvoerderschap. Hij was tevens campagne-coördinator bij de provinciale Statenverkiezingen. Jan Willem Wiggers nam het sectorhoofdschap van de sector Politiek/Bestuur op zich heeft genomen. Na het vertrek van Anna van Wassenaer-Grolla is Rixt Meines-Westra benoemd als sectorhoofd Verenigingszaken. Haar plaats bij het Vrouwenberaad is ingenomen door Trudy Dijk.

Verdere interne verschuivingen binnen het partijbureau hebben ertoe geleid dat Jan Kuit de Bestuurdersvereniging heeft verruild voor een plaats binnen de sector Politiek/Bestuur. Hij nam de plaats in van Joost Gielen.

Hester Tjalma-den Oudsten heeft de plaats ingenomen bij het Steenkampinstituut die was vrijgekomen door het vertrek van Jaap van Dam.

Bij de receptie/telefooncentrale heeft Renate Ypma-Mintjes de plaats van de vertrokken Geraldine Romero ingenomen.

Op de afdeling Redactie is Martin van Schaik ingehuurd van de SDU om het DTPwerk te verrichten. Hierdoor werd het mogelijk Carina Hoff bij ledezorg in te schakelen.

Voorts zijn aan het eind van het jaar Denise van Lieshout, medewerkster bladmanagement, Wim Eikelboom, directeur Steenkampinstituut en Sam van Oostrom, hoofd

Organisatie, naar elders vertrokken.

Bij het Wetenschappelijk Instituut is Yvonne Timmerman-Buck vertrokken en bij de Bestuurdersvereniging heeft Arie van der Veen afscheid genomen.

V WERKGROEPEN EN ACTIVITEITEN

CDA BASISGROEP SOCIALE ZEKERHEID

Ook in het jaar 1994 heeft de Basisgroep Sociale Zekerheid weer een bijdrage kunnen leveren aan het functioneren van het CDA in het politiek bestel in eigen land door middel van gedachtenwisselingen met leden van de CDA-fractiecommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid over actuele onderwerpen aangaande de sociale zekerheid.

Daarnaast heeft de vice-voorzitter van de Basisgroep, de heer Louis Flapper een actief aandeel gehad in het seminar "Europa en Uitkeringsgerechtigden", gehouden van 17-19 juni 1994 te Oisterwijk.

De Basisgroep heeft een eigen bijdrage geleverd aan de discussie inzake het rapport Gardeniers zodat ook onze opmerkingen verwerkt konden worden t.b.v. de concept-resolutie voor de Najaarspartijraad.

Doelstelling en taak

Het doel van de basisgroep is om de stem van de uitkeringsgerechtigden zo goed mogelijk binnen het CDA te laten weerklinken, zodat volwaardig rekening met hen wordt gehouden.

Voor de basisgroep geldt hierbij als uitgangspunt dat mensen met en mensen zonder een betaalde baan samen verantwoordelijk zijn voor de samenleving van nu en van de toekomst.

De basisgroep heeft een tweeledige functie, namelijk die van:

- werkgroep van het CDA met een officiële status en
- begeleidingscommissie van de CDA-Tweede Kamerfractie.

Zowel aan het Partijbestuur als aan de fractie geeft de Basisgroep gevraagd en ongevraagd advies en meningen over onderwerpen, die met name de positie van mensen met een uitkering betreffen.

Invulling taak

In het verleden is de Basisgroep eens betiteld als "een denktank met levenservaring vanuit de praktijk".

Uit dien hoofde neemt de Basisgroep dan ook een bijzondere positie in binnen de CDA-organisatie, namelijk die van een groep ervaringsdeskundigen.

Vanuit die positie heeft de voorzitter van de Basisgroep, de heer Arend Jansen ten tijde van de kabinetsformatie afgelopen zomer zowel in een brief aan het Partijbestuur als in een interview in het Deventer Dagblad namens de Basisgroep gewaarschuwd tegen de voorkeur, op dat moment, bij het Partijbestuur en de fractie voor een centrum-rechts kabinet. Deze waarschuwing werd uitgesproken uit vrees dat het sociale gezicht van het CDA ten aanzien van de minima verloren zou gaan.

Ze werd ook gezien in het licht van de conclusies van de commissie Gardeniers.

De Basisgroep heeft verder bij het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA aangedrongen op uitbreiding van zijn onderzoeksprogramma met het onderwerp "De visie van het CDA op de plek van uitkeringsgerechtigden in de samenleving".

In CD/Actueel van november 1994 heeft een weergave gestaan van een gesprek over onder meer de werkgelegenheid "aan de onderkant" en de bezuinigingen op de sociale uitkeringen. Dit gesprek werd gevoerd met o.a. de heer Nico van Jaarsveld, eerste secretaris van de Basisgroep naar aanleiding van de behandeling in de Tweede Kamer van de begroting Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Samenstelling en werkwijze van de Basisgroep

De leden van de Basisgroep zijn uitkeringsgerechtigd of zijn dat gedurende een lange periode geweest. Eind december 1994 telde de Basisgroep 24 leden. De basisgroep heeft een door en uit haar leden gekozen bestuur.

Het bestuur coördineert de werkzaamheden van de Basisgroep en voert uit, wat de plenaire vergadering aan hem delegeert.

In spoedeisende gevallen onderneemt het bestuur zelfstandig actie en legt achteraf verantwoording af aan de plenaire vergadering.

Het bestuur vergaderde in 1994 acht maal, waarvan eenmaal met vertegenwoordigers van het samenwerkingsverband "Mensen zonder betaald werk" en het landelijk steunpunt "Vrouwen in de bijstand". Het bestuur stond onder voorzitterschap van Arend Jansen.

Bijeenkomsten Basisgroep

De vergaderingen van de Basisgroep op de ochtend, voorafgaand aan een gesprek met de Kamerleden 's middags, worden ochtendbijeenkomsten genoemd.

Dan worden de politiek actuele onderwerpen, die de leden van de Basisgroep inbrengen in het gesprek met de Kamerleden doorgenomen.

De Basisgroep heeft in 1994 driemaal gesproken met leden van de CDA-fractiecommissie Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De gesprekken met de Kamerleden verliepen in een open sfeer; de gedachtenwisseling had een constructief karakter.

Met de leden van de genoemde fractiecommissie is in 1994 gesproken over de volgende onderwerpen: - koopkracht, - WAO-herkeuringen, - het sociale gezicht van het CDA, - veranderde positie van het CDA en de inbreng van de basisgroep daarbij, - algemene politieke beschouwingen bij de begroting 1995.

De basisgroep heeft in december 1994 besloten over te gaan tot de vorming van werkgroepen. Daarbij is aangesloten bij de werkverdeling in de fractiecommissie.

Op deze wijze streeft de basisgroep ernaar de ervaring, de deskundigheid en de belangstelling van ieder lid van de basisgroep het beste tot zijn recht te laten komen. Door deze werkwijze kunnen leden van de fractiecommissie en leden van de basisgroep elkaar ook rechtstreeks op onderwerpen aanspreken.

De tussenbijeenkomsten, d.w.z. de bijeenkomsten, gehouden tussen de gesprekken met de Kamerleden, bieden de basisgroep de mogelijkheid in een breder verband en diepgaander te discussiëren over bepaalde onderwerpen.

Deze bijeenkomsten zijn voornamelijk van belang voor de bijdrage van de basisgroep aan de partij zelf.

Voor een tussenbijeenkomst staan meestal twee discussiethema's en een aantal organisatorische punten op de agenda.

In 1994 zijn vier tussenbijeenkomsten gehouden met als belangrijkste onderwerpen:

- rechten en plichten van mensen met een uitkering, - basisinkomen, - het rapport Gardeniers, - gesprek met een delegatie van de "Arme kant van Nederland".

Daarnaast hebben enkele leden van de Basisgroep deelgenomen aan studiedagen over onder andere gerechtigheid in de verkiezingsprogramma's van CDA en PvdA, over basisinkomen en over "blijvers in de bijstand".

Open Forum

De Basisgroep geeft het blad "Open Forum" uit. Doel van dit blad is het CDA en uitkeringsgerechtigden te informeren over de activiteiten van de Basisgroep en een podium te bieden voor discussie.

Ook in 1994 heeft de redactie van "Open Forum" weer vele interessante artikelen en interviews, alsmede verslagen van bijeenkomsten met de Kamerleden gepubliceerd.

INTERCULTUREEL BERAAD

Het Intercultureel Beraad (ICB) heeft in 1994 een nieuwe start beleefd. Een nieuwe stuurgroep is door het Partijbestuur ingesteld met als eerste opdracht invulling te geven aan de belangwekkende aanbeveling van de commissie Gardeniers.

Aanleiding voor de hernieuwde opzet was tweeledig. Enerzijds de Evaluatienotitie 'Naar een ICB nieuwe stijl' die door een commissie, ingesteld op initiatief van het ICB, is opgesteld, en anderzijds het Evaluatierapport van de commissie Gardeniers.

De commissie Gardeniers constateerde in haar Evaluatierapport dat de positie van anders gelovigen binnen onze partij aandacht behoeft. De grondslag van onze partij zoals vastgesteld bij de totstandkoming van het CDA en nogmaals herbevestigd in het geactualiseerde Program van Uitgangspunten blijkt in de praktijk vragen op te roepen. Deze vragen werden met name concreet zichtbaar bij de discussie over de positie van een hindoe en een moslim op de kandidatenlijst voor de verkiezing van de Tweede Kamer.

In de notitie 'Naar een ICB nieuwe stijl' wordt teruggeblikt op de werkzaamheden en activiteiten van het ICB over de afgelopen 10 jaar en aanbevelingen geformuleerd voor een nieuwe opzet. Het Partijbestuur onderschreef de aanbevelingen van deze notitie en stelde deze ter hand van de commissie Klaassen zodat zij betrokken konden worden bij de werkzaamheden van deze commissie.

Gelet op de belangwekkende aanbeveling van de Evaluatiecommissie met betrekking tot de positie van anders-gelovigen binnen onze partij en mede in het licht van de op handen zijnde Statenverkiezingen werd een verder uitstel van het instellen van een 'ICB nieuwe

stijl' niet langer verantwoord geacht. Medio juli heeft de waarnemend partijvoorzitter dan ook - na overleg met de voorzitter van het ICB, de heer Ramlal, de voorzitter van de werkgroep Appèl en Weerklank II, de heer Klaassen en de portefeuillehouder vanuit het Dagelijks Bestuur voor het minderhedenbeleid, mevrouw van den Hul-Omta - een brief verzonden naar de voorzitters van de kamerkringen en de voorzitters van de regionale ICB's waarin wordt voorgesteld met de besluitvorming omtrent het ICB nieuwe stijl niet te wachten op de uitkomsten van de discussie over de resultaten van de werkgroep Appèl en Weerklank II.

Om een voorstel voor te bereiden voor het Partijbestuur zijn diverse gesprekken gevoerd met deskundigen op dit gebied en vertegenwoordigers uit de sfeer van de migranten.

Het Partijbestuur besloot op 23 september een nieuwe stuurgroep ICB in te stellen. De stuurgroep weerspiegelt zoveel mogelijk het multi-culturele karakter van de samenleving. Daarnaast zijn de verschillende disciplines die noodzakelijk zijn voor een daadwerkelijke integratie in de stuurgroep vertegenwoordigd. Hierbij kan in het bijzonder gedacht worden aan arbeidsparticipatie, onderwijs en de eigen cultuurbeleving. Andere criteria bij de samenstelling van de stuurgroep zijn een evenwichtige spreiding naar regio en religie (christenen, hindoes, moslims). Daarbij is er voor gekozen om voorzitters of andere vertegenwoordigers van regionale ICB's niet op te nemen in de landelijke stuurgroep. Dit vanwege een duidelijke taakafbakening binnen het ICB.

De stuurgroep heeft primair een adviesfunctie in de richting van het Partijbestuur. De stuurgroep komt minimaal twee keer per jaar bijeen met de voorzitters van de regionale/lokale ICB's om onder leiding van de portefeuillehouder vanuit het DB te komen tot een nadere afstemming en coördinatie van taken en activiteiten en waar nodig activiteiten terzake te stimuleren .

Op korte termijn neemt de stuurgroep het voortouw om (bijvoorbeeld in samenwerking met het WI) meer voorlichting te geven over de verhouding van de verschillende godsdiensten ten opzichte van het Christendom.

Gelet op de herkenbaarheid voor de doelgroep, de signaalfunctie, de taakomschrijving van het ICB en vanwege de continuïteit is de heer Ramlal benoemd tot voorzitter van de stuurgroep.

In oktober is de nieuwe stuurgroep van start gegaan. Eerste opdracht is om te komen tot een concrete invulling van haar takenpakket. Voorjaar 1995 zal een 'Plan van aanpak' ter vaststelling aan het Partijbestuur worden voorgelegd.

WERKGROEP VROUWENNETWERK

In 1994 is er een landelijke bijeenkomst geweest van de regiocoördinatoren met de waarnemend partijvoorzitter. In verschillende kamerkringen is het Vrouwenennetwerk actief.

Groningen en Drenthe besloten om gezamenlijk twee regionale bijeenkomsten te organiseren. Friesland kent al een vrouwenennetwerk van raads- en statenleden. Het Vrouwenennetwerk Brabant organiseert een aantal regionale netwerkbijsamkomsten. Ook in de kamerkringen Utrecht, Den Helder, Amsterdam, Leiden, Dordrecht, Zeeland en Limburg

zijn regionale bijeenkomsten georganiseerd. Het Vrouwenennetwerk Den Haag werd wegens bijzondere omstandigheden voorlopig opgeheven.

De voorzitter van de landelijke werkgroep, mevrouw J.M.J.Th. Luiten-Monchen, trad op 31 december 1994 uit het Dagelijks Bestuur van het CDA en is derhalve niet meer voorzitter van het Vrouwenennetwerk. De vacature is nog niet opgevuld.

WERKGROEP GROTE STEDEN

Uiteraard stonden de activiteiten van de werkgroep (met name) in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen op 2 maart jl. en de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 3 mei jl. Hiertoe is het aantal steden tijdelijk uitgebreid van 19 naar 43.

De 43-stedenactie kende een aantal uitwerkingsprojecten: spreekbeurtenregeling / manifestaties; gezamenlijke media- c.q. advertentiestrategie; training collegeonderhandelingen; CDA-tournee in de Tweede Kamercampagne. Ter voorbereiding van de actie is een enquête gehouden onder fracties en afdelingen. Als thema's waren gekozen: een veilige, schone, sterke en activerende gemeente. Deze thema's lagen in de lijn van het model-gemeenteprogram 1994 - 1998 waaraan de werkgroep ook heeft bijgedragen. In verschillende steden hebben grote verkiezingsmanifestaties plaatsgevonden. Tijdens de raads campagne zijn in de 43-steden ongeveer 60 spreekbeurten gehouden door zogenaamde A-kandidaten. Tijdens de campagne voor de Kamerverkiezingen bedroeg het aantal spreekbeurten van de belangrijkste kandidaten 25.

De Werkgroep Grote Steden is het platform voor CDA-fracties en -afdelingen in de 19 100.000-plus-gemeenten met een stedelijk karakter. Deze steden zijn: Almere, Amersfoort, Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Breda, Den Haag, Dordrecht, Eindhoven, Enschede, Groningen, Haarlem, Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg, Utrecht en Zaanstad.

De doelstelling van de werkgroep is tweeledig:

- Het bieden van een platform, waardoor de positie van het CDA in de grote steden kan worden versterkt. De werkgroep kan als netwerk fungeren.
- Permanent aandacht vragen voor de kansen en problemen van de grote steden in het CDA.

De belangrijkste activiteiten van de werkgroep zijn: het organiseren van manifestaties, het beleggen van bijeenkomsten over stedelijke vraagstukken, overleg met CDA-vertegenwoordigers in verschillende partijgeledingen, het publiceren van artikelen.

Vóór de raadsverkiezingen heeft de werkgroep, in samenwerking met het Steenkampinstituut, een trainingsweekend college-onderhandelingen georganiseerd voor dertig deelnemers uit zeventien grote gemeenten.

Met de raadsverkiezingen en de collegeonderhandelingen die daarop volgden is als het ware een vierjarige periode van de Werkgroep afgesloten. Na de zomer is het partijbestuur een notitie toegestuurd met daarin een terugblik op de afgelopen vier jaar en een

voorzicht op de komende vier jaren. Dit resulteerde in een startnotitie. Van een aantal leden werd afscheid genomen, een aantal nieuwe leden kon worden verwelkomd.

De werkgroep is gestart met het afleggen van bezoeken aan de 19 fracties en afdelingen, teneinde uit de gesprekken zoveel mogelijk ingrediënten te destilleren die voor de komende jaren kunnen worden gebruikt.

In 1994 stond de werkgroep onder voorzitterschap van mw. G.R. Kroskinski-de Keulenaar.

VI AD HOC COMMISSIES

DE EVALUATIECOMMISSIE

Naar aanleiding van het dramatisch verlies dat het CDA leed bij de gemeenteraads- en Tweede-Kamerverkiezingen van 1994, besloot het Partijbestuur op 6 mei 1994 een onafhankelijke commissie in te stellen onder voorzitterschap van Til Gardeniers-Berendsen, lid van de Raad van State en oud-minister, met als taak het analyseren van de mogelijke oorzaken die tot dit verlies geleid hebben.

De commissie werd door het Partijbestuur gevraagd "breed, diep en snel" haar werkzaamheden te verrichten; "breed" door het geheel aan factoren dat had bijgedragen aan het verlies van het CDA voor het voetlicht te brengen, "diep" door te zoeken naar de rode draden die door de verschillende thema's heen liepen, "snel" omdat de naar binnen gekeerde houding waarin het CDA zich bevond, zo snel mogelijk moest worden verwisseld voor een hernieuwde zelfbewuste, zelfkritische en herkenbare positionering van de partij in het politieke en maatschappelijke krachtenveld. De commissie Gardeniers voegde daar zelf het trefwoord "zwaar" aan toe vanwege de kritiek die onvermijdelijk uitgesproken zou gaan worden op eigen partij en eigen mensen.

Op 1 juli diende de commissie het rapport gereed te hebben wat inhield dat haar slechts zes weken ter beschikking stonden. De commissie moest derhalve zeer voortvarend te werk gaan. Nadat alle commissieleden waren benoemd en zij hun persoonlijke reacties op de door het partij geformuleerde aandachtspunten hadden gegeven, kwam de commissie op 25 mei voor de eerste maal bijeen ter bespreking van de te volgen procedure. De commissie besloot een zo groot mogelijk aantal personen te horen. Niet alleen met de politieke hoofdrolspelers maar ook met tal van mensen die tezamen een dwarsdoorsnee van de partij vormden, werden intensieve gesprekken gevoerd. Bovendien werd op 13 juni een viertal decentrale hoorzittingen gehouden in respectievelijk Drachten, Deventer, Eindhoven en Utrecht. Hiervoor werden iedereen die een brief aan de commissie geschreven had, 100 ex-leden, 100 nieuwe leden alsmede diverse personen die door commissieleden, kamerkringen danwel andere verbanden daartoe waren voorgedragen, uitgenodigd. Een ieder kreeg de gelegenheid zijn visie op de achterliggende periode maar ook op de toekomst van het CDA uiteen te zetten. Daarnaast namen de commissieleden diepgaand kennis van alle gepubliceerde artikelen, interviews etc. over het CDA teneinde

een zo volledig mogelijk beeld te krijgen. Hierna kwam de commissie diverse malen bijeen om haar bevindingen uiteindelijk schriftelijk hun weerslag te doen vinden. Op woensdag 29 juni vond de laatste bijeenkomst van de commissie plaats en werd volledige instemming bereikt over de definitieve inhoud en de aanbevelingen van het rapport.

Het rapport schetst allereerst de ontwikkeling van het CDA binnen de Nederlandse samenleving. Aangegeven wordt dat het CDA als Bijbels geïnspireerde en vanuit de basis ontstane volkspartij zijn uitgangspunten in politiek handelen heeft weten te vertalen door middel van het concept van de verantwoordelijke samenleving. Door dit concept te verontachtzamen is het eigen karakter van het CDA echter op de achtergrond geraakt.

Na een analyse van de verkiezingsuitslagen van zowel de Tweede-Kamerverkiezingen als de gemeenteraadsverkiezingen, worden onder de kop "cultuur en beeldvorming" oorzaken en achtergronden gegeven voor dit verlies van karakter. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de negatieve beeldvorming rond het CDA. Door gebrek aan eenheid binnen de partij en het zich verwijderen van de basis is het CDA tot 'een wat zelfgenoegzame bestuurderspartij' geworden die het "aan de macht zijn" te gewoon is gaan vinden. Met betrekking tot de politieke koers wordt geconcludeerd dat "het sterke gevoel van eenheid en onderlinge loyaliteit, waarvoor het CDA het recept leek te hebben, vervreemdend en verstikkend is gaan werken."

In het hoofdstuk "democratische besluitvorming en communicatie" wordt ingegaan op de verzakelijking van de bestuurlijke stijl als gevolg van voortdurende - zij het op zich positieve - organisatieverbeteringen. De relatie tussen basis en top van de partij werd hierdoor bemoeilijkt evenals het functioneren van het Partijbestuur.

"Luistervaardigheid" en een evenwichtige partijdemocratie waren onvoldoende aanwezig. De campagne kenmerkte zich door een te sterke persoons- en mediagerichte benadering en een gemis aan afstemming en politieke regie. Op een reeks incidenten werd daarenboven niet adequaat gereageerd.

Het rapport eindigt met een aantal aanbevelingen ten aanzien van de politieke koers, de cultuur en structuur, de interne communicatie en de presentatie en permanente campagne.

Op zaterdag 2 juli werd het rapport aan het Partijbestuur gepresenteerd en door dit bestuur uiterst positief ontvangen. Aansluitend hierop werd het rapport breed binnen de partij verspreid en ook daar bijzonder positief beoordeeld. Nadat het rapport binnen de diverse partijgeledingen bediscussieerd was, werden door de Partijraad van 19 november 1994 - na een indringende discussie - de aanbevelingen van de commissie Gardeniers unaniem overgenomen. Inmiddels is de verdere uitwerking van de aanbevelingen binnen alle geledingen van de partij voortvarend ter hand genomen.

WERKGROEP APPEL EN WEERKLANK II/COMMISSIE KLAASSEN

De werkgroep Appèl en Weerklank II bood op 14 oktober 1994 haar rapport 'Herkenbaar en slagvaardig, voorstellen ter versterking van de organisatie van het CDA' aan het Partijbestuur aan. Vanaf dat moment sprak men over de commissie Klaassen.

In het rapport van de commissie Klaassen staan 25 aanbevelingen over de wijze waarop het CDA als christen-democratische beweging herkenbaar en aantrekkelijk kan blijven voor haar leden en kan komen tot versterking van de dienstverlening voor de partijorganisatie. Vijf voorstellen betreffen het bestuur van de partij, vijf de kamerkringen en afdelingen. Vijf voorstellen gaan de gelieerde organisaties aan, vijf voorstellen de vereniging en haar vertegenwoordigers, er zijn drie communicatievoorstellen, een contributievoorstel en tot slot een voorstel betreffende de statuten en reglementen.

Het Partijbestuur verleende toestemming voor discussie over het rapport in de partij.

De werkgroep is circa tien maal bijeen gekomen, de klankbordgroep drie maal. Het evaluatierapport van de commissie Gardeniers, gepresenteerd in juli, vormde een belangrijke basis voor de commissie Klaassen. Bovendien was een ledenonderzoek, gehouden in begin januari 1994 onder vijf focusgroepen, belangrijk uitgangspunt voor de opstelling van het rapport. De bevindingen van dit ledenonderzoek zijn in een bijlage aan het rapport toegevoegd.

Voor de geconstateerde broodnodige cultuuromslag in het evaluatierapport, stelt de commissie Klaassen als hulpmiddel structuurveranderingen voor: de 25 voorstellen. Deze voorstellen zijn getoetst aan de volgende vijf ijkpunten: christen-democratische herkenbaarheid, betrokkenheid, partijdemocratie, verscheidenheid en eenduidigheid. De commissie spreekt de hoop uit dat het CDA in voortdurende dialoog blijft met zichzelf en de samenleving voor een revitalisering van de christen-democratische beweging.

Besluitvorming over "herkenbaar en slagvaardig" vindt plaats, na discussie binnen de afdelingen en vervolgens op kamerkringniveau, op de Partijraad van 10 juni 1995.

VII VERENIGINGSZAKEN

De sector Verenigingszaken dient de vereniging CDA met de gelieerde organen zo optimaal mogelijk te ondersteunen, te motiveren en mobiliseren en van informatie te voorzien. De sector bestaat uit de afdelingen ledenzorg, evenementen en redactie.

AFDELING LEDENZORG

Ledenontwikkeling

Ten opzichte van het voorgaande jaar is het ledenaantal van het CDA gedaald. Het totaal aantal leden over 1994 is 100.442. Het aantal nieuwe leden is 3.285. Dit is een daling ten opzichte van het voorgaande jaar. Het aantal opzeggingen is 9.627. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 1993.

Contributie-inning

De ontvangen contributie over 1994 is Mfl. 8,27. Dit is een lichte daling ten opzichte van 1993, maar een stijging ten opzichte van voorgaande jaren. De gemiddelde contributie per betalend lid is gestegen en is voor 1994 f 87,29.

Ledenonderzoek

In 1994 zijn alle leden die hun lidmaatschap hebben opgezegd, aangeschreven om deze beslissing in heroverweging te nemen. In totaal zijn 6820 ex-leden aangeschreven, hierop hebben 159 mensen gereageerd. Dit resulteerde in 81 hernieuwde lidmaatschappen.

Ledenadministratie

Het beheer en de uitvoering van de ledenadministratie vindt nog steeds plaats bij de SMRA te Delft. In april 1994 heeft de SMRA de programmatuur en het beheer van KAS overgenomen. Tevens is een start gemaakt met het modem-mutatie-project. Dit houdt in dat mutaties voor KAS rechtstreeks via het modem ingelezen kunnen worden. Verder kan worden gemeld dat in 1994 een aantal technische verbeteringen in de programmatuur heeft plaatsgevonden.

Verenigingsconsulenten

Op 1 januari 1994 zijn er 13 verenigingsconsulenten benoemd. In de loop van 1994 is dit verder gegroeid tot in totaal 18 verenigingsconsulenten.

De taken van de Verenigingsconsulenten zijn:

- * Het begeleiden en stimuleren van afdelingsbesturen bij het opzetten van ledenwerf-acties, ledenzorg- en andere activiteiten.
- * Het stimuleren van een actief human-resourcebeleid op kamerkringniveau. Eén en ander in samenspraak met de scholingsconsulent en het steunpunt.
- * Het fungeren als decentrale vraagbaak voor partij-organisatorische zaken. Eén en ander in samenspraak met het steunpunt waar de 'eerste lijn opvang' plaatsvindt.

Op 21 januari en 25 maart zijn er informatie-bijeenkomsten gehouden op het CDA-bureau. Het doel van de eerste bijeenkomst was kennismaken met de Verenigingsconsulenten en uitleg geven wat er van hen wordt verwacht. Op de tweede bijeenkomst werd de eerste stand van zaken besproken van de werkzaamheden van de consulenten. In samenwerking met het Steenkampinstituut is ingegaan op een aantal praktijksituaties.

Op 9 en 10 september is er een gezamenlijk consulentenweekend geweest met de scholingsconsulenten van het Steenkampinstituut. Tijdens dit weekend werd het volgende besproken: de communicatie in de partij, het rapport van de Evaluatiecommissie Gardeniërs en het belang van human resource in een vrijwilligersorganisatie. De Verenigingsconsulenten stellen een beleidsplan en een actieplan op.

Kamerkringsteunpunten

De in 1991 opgerichte kamerkringsteunpunten functioneerden in 1994 nog steeds goed. Bij een klein aantal kamerkringen vond wisseling van de wacht plaats.

De taken van de steunpunten zijn:

- * vraagbaak voor CDA-afdelingen, leden en belangstellenden;
- * administratieve ondersteuning voor bestuur en kamerkring;
- * beheren van de decentrale ledenadministratie;
- * spreekbeurtcoördinatie.

Penningmeesteroverleg

Ieder kwartaal is overleg gevoerd tussen de Kamerkringpenningmeesters onder leiding van het hoofd Organisatie, in aanwezigheid van de landelijk penningmeester. Onderlinge afstemming en uitwisseling van ervaringen en ideeën is het belangrijkste doel.

AFDELING EVENEMENTEN

Het profiel van het CDA maximaal ten goede laten komen is een kerntaak van de afdeling Evenementen. Er is in 1994 één maal een Congres en drie maal een Partijraad georganiseerd.

Daarnaast zijn er in het kader van de drie campagnes verspreid over het hele land 15 grotere bijeenkomsten georganiseerd die zich met name richtten op het contact met de achterban.

Het congres d.d. 29 januari 1994

Het Congres van 29 januari 1994, gehouden in de Doelen te Rotterdam, had als hoofdonderwerpen: het bekrachtigen van het verkiezingsprogramma voor de Tweede Kamerverkiezingen, het bekrachtigen van de kandidatenlijst voor het Europees Parlement en de formele bekrachtiging van de lijsttrekker voor de Tweede Kamerverkiezingen.

De officiële agendapunten werden afgewisseld met video en muzikale intermezzo's die verzorgd werden door leden van het Rotterdams Conservatorium.

Ruim 1500 bezoekers namen deel aan het congres.

Partijraad d.d. 28 januari 1994

De Partijraad van 28 januari 1994, eveneens georganiseerd in de Doelen te Rotterdam, stond in het teken van het CDA-verkiezingsprogramma. Afdelingen en kamerkringen konden gedurende enkele maanden amendementen indienen op het concept-verkiezingsprogramma, die tijdens de Partijraad besproken en vastgesteld werden.

De officiële bekrachtiging van het verkiezingsprogramma lag in handen van het congres op 29 januari.

Er namen ca. 600 mensen deel aan de Partijraad.

Partijraad d.d. 11 juni 1994

De Partijraad die op 11 juni in de Jaarbeurs te Utrecht bijeen kwam besprak de gebruikelijke onderwerpen als vaststelling jaarrekening 1993, jaarverslagen 1993. Er waren diverse toespraken.

Tevens werd afscheid genomen van Wim van Velzen als partijvoorzitter en Jean Penders als voorzitter van de CDA-delegatie in het Europees Parlement. Het was een korte Partijraad.

Er kwamen ca. 500 mensen naar deze Partijraad.

Partijraad d.d. 19 november 1994

De Partijraad van 19 november 1994, eveneens georganiseerd in de Jaarbeurs te Utrecht, had twee hoofdonderwerpen.

Als eerste onderwerp stond de afronding van het rapport van de commissie-Gardeniers op de agenda.

Er werd discussie gevoerd aan de hand van een resolutie naar aanleiding van het rapport.

Als tweede onderwerp stond op de agenda een hearing over de stuurvoorstellen van het rapport 'Herkenbaar en Slagvaardig'.

Tijdens een parallelsessie is op ludieke wijze een eerste discussie gevoerd over de voorstellen.

Op de voorjaarspartijraad in 1995 zal de echte discussie plaatsvinden en één en ander worden afgerond.

Tijdens het politiek middagdeel werd Hans Helgers als enige kandidaat voor het Partijvoorzitterschap voorgedragen.

De definitieve verkiezing zal plaatsvinden op het congres in februari 1995.

Zo'n 650 deelnemers woonden deze Partijraad bij.

Themaconferenties

In samenwerking met de afdeling Evenementen organiseerde het Wetenschappelijk instituut twee themaconferenties.

Op 30 november werd in Kasteel Wijenburg te Echteld een themaconferentie/symposium georganiseerd met als onderwerp 'zingeving en verantwoordelijkheid'. Hieraan namen ca. 85 deelnemers deel.

Op 10 december werd in Kasteel Groeneveld te Baarn een studieconferentie georganiseerd over het thema Schepping en Rentmeesterschap, n.a.v. het rapport van dr. C.J. Klop. Hieraan namen ca. 70 deelnemers deel.

Secretarissenoverleg

Ieder kwartaal vindt er onder voorzitterschap van het hoofd Organisatie of het sectorhoofd Verenigingszaken een landelijk overleg plaats tussen de kamerkringsecretarissen. Onderlinge afstemming en uitwisseling van ervaringen is een belangrijk doel. De onderwerpen die aan de orde kwamen waren zeer uiteenlopend: ledenadministratie en KAS, contributieverloop, evaluatie partijdiscussies van ondermeer de commissie-Gardeniers en de commissie-Klaassen, voorbespreking en evaluatie van campagne, Congres en Partijraad.

Permanente campagne

Er is permanente aandacht voor de wijze waarop het CDA over het voetlicht wordt gebracht. Permanente campagne is nodig om kiezers en achterban een juist beeld te geven van de partij, waar het CDA voor staat en door wie het CDA wordt vertegenwoordigd. In de laatste CDA-Kranten van 1994 is bijzondere aandacht geschonken aan de CDA-vertegenwoordigers in de Tweede en Eerste Kamer en in het Europees Parlement.

Ook bewaking van de CDA-huisstijl valt hieronder. Doel van de huisstijl is het positief uitdragen van de identiteit van de vereniging naar buiten toe door het tonen van een uniform gezicht, om herkenbaar te zijn voor achterban en kiezers.

De adressengids is geactualiseerd, als ook het vergaderschema en activiteitenplan.

De manifestaties voor de achterban, die gewoonlijk buiten verkiezingstijd worden georganiseerd, stonden dit jaar door de drie verkiezingen allemaal in het teken van de stembusstrijd.

AFDELING REDACTIE

Ook in 1994 verzorgde de Redactie, ook wel Samenwerkingsverband Wetenschappelijk Instituut- CDA genoemd, de eindredactie en productie van de CDA Krant, CD/Actueel, CD/Verkenningen, het CDA-jaarboek en overige, meer incidentele uitgaven van CDA en Wetenschappelijk Instituut. Tevens verzorgde het de lay out van folders en brochures van het Steenkampinstituut en de lay out van het kwartaaltijdschrift Vrouw en Politiek van het CDA-Vrouwenberaad. De Redactie was tevens verantwoordelijk voor het inhoudelijk en secretariële redactie-secretariaat van de CDA-Krant, CD/Actueel en het CDA-Jaarboek en de secretariële kant van het redactie-secretariaat van CD/Verkenningen.

Informatie over genoemde publikaties is opgenomen in de respectievelijke jaarverslagen.

BLAD- EN MEDIAMANAGEMENT

Blad- en mediamanagement houdt zich bezig met de planning en begeleiding van de productie van CDA-uitgaven, werving en beheer van abonnementen, promotie van bladen en overige media en advertentie-acquisitie.

Service-abonnement

Het serviceabonnement 1994 bevatte de volgende uitgaven. De bladen: CDA-Krant, CD/Actueel, CD/Verkenningen, Bestuursforum, Vrouw en Politiek en Interruptie.

De brochures: Wat echt telt, Het Kuyperhuis, Leidraad Provincieprogramma 1994-1998, Schakels tussen landbouw, natuur en milieu, Een steekpenning bederft het hart, Evaluatierapport commissie-Gardeniers, CDA-Jaarboek '94-'95, Activiteitenplan, Dit is het CDA en In Ernst.

Bladen

In 1994 verscheen de CDA-Krant 9 maal, CD/Actueel 20 maal en Christen Democratische Verkenningen 11 maal.

Christen Democratische Verkenningen verscheen iedere eerste week van de maand, met uitzondering van het zomernummer. CD/Actueel verscheen zo mogelijk iedere tweede en vierde week van de maand en de CDA Krant zo mogelijk elke derde week.

De prijzen voor de diverse bladen bedroegen:

CDA-Krant	gratis (alle leden)
CD/Actueel	f 52,50, studenten f 38,50
Christen Democratische Verkenningen	f 70,25, studenten f 45,00

Abonnementenoverzicht 1994

Soort abonnement	Aantal abonnees per december 1994
CDA Krant	100371
CD/Actueel	6569
Christen Democratische Verkenningen	955
Service-abonnement	596

In 1994 waren er 26 abonnees op de gesproken versie van CD/Actueel. De Christelijke Blinden Bibliotheek (CBB) in Ermelo droeg hier zorg voor.

Bladenportefeuille

In 1994 werd zowel intern als op bestuurlijk niveau een discussie gevoerd over de samenstelling van de bladenportefeuille en meer in het bijzonder over de samenvoeging van Bestuursforum en CD/Actueel tot een nieuw tijdschrift voor het kader en overige geïnteresseerden. Aanleiding vormden de steeds groter worden exploitatietekorten.

Met betrekking tot de samenvoeging werd een notitie gepresenteerd die ook door Redactie en Redactieraad werd besproken. Eind september besloot het bestuur van de Bestuurdersvereniging het fusieproces op te schorten.

Advertenties

De advertentieverwerving voor de CDA Krant was in handen van de Barneveldse Drukkerij en Uitgeverij bv. Voor CD/Actueel was de acquisitie in handen van de sector Verenigingszaken.

Naar aanleiding van het Dooyeweerdnummer van Christen Democratische Verkenningen zal in 1995 worden onderzocht hoe er meer betaalde advertenties verworven kunnen worden. Ook het verwerven van betaalde advertenties in CD/Actueel zal extra aandacht hebben.

De betaalde advertenties brachten op in 1994:

CDA Krant	f 46726,-
CD/Actueel	f 8543,-

CDA Jaarboek

Het CDA Jaarboek 1994-1994 is uitgegeven door de Sdu Uitgeverij Koninginnegracht. Voor dit CDA Jaarboek werden tien sponsors bijeengebracht. Er zijn 162 exemplaren in de losse verkoop, zowel via de Sdu Uitgeverij als via de boekhandel verkocht in 1994. Alle nieuwe leden krijgen het Jaarboek cadeau.

Promotie

De CDA Krant, met name met de speciale katernen en CD/Actueel werden tijdens alle grote evenementen en manifestaties in 1994 onder de aandacht van de bezoekers gebracht. Voor Christen Democratische Verkenningen werd in september 1994 een f 25,-/actie gehouden. Dit leverde 58 nieuwe abonnees op.

Met het Dooyeweerdnummer, Christen Democratische Verkenningen nr. 11, naar aanleiding van het Dooyeweerdsymposium aan de Vrije Universiteit werd een actie gehouden door het blad via een aantal boekhandels te verkopen. Deze actie was succesvol.

In 1994 werd ook het service-abonnement meer onder de aandacht van de leden gebracht. Dit zal in 1995 worden vervolgd.

Overige publikaties

Naast alle andere besproken uitgaven bracht het CDA in 1994 uit 'Het Kuyperhuis', een uitgave ter gelegenheid van de opening van het geheel vernieuwde CDA-huis.

VIII WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT

1994 was het jaar waarin maatschappelijk-politieke ontwikkelingen het CDA op zijn grondvesten deden schudden.

De overlevingsstrijd, waarin de christen-democratie als medebepalende stroming in de Nederlandse samenleving in 1994 is terecht gekomen, heeft ook voor het Wetenschappelijk Instituut zeer ingrijpende consequenties.

Om te beginnen in de organisatorische en financiële sfeer. De verkiezingsnederlaag betekende al direct een gevoelige korting op het budget, een korting die vertaald moest worden in het verlies van een staffunctie. Daarbovenop kwam dat de minister van Binnenlandse Zaken het besluit nam tevens een omvangrijke extra korting op te leggen. Hij wilde namelijk een systeemwijziging doorvoeren, waarbij de open einderegeling bij de subsidiëring zou worden dichtgeschroeid. Alsdan zou het toch al zeer beperkte subsidiebedrag verdeeld dienen te worden over het ten gevolge van de verkiezingsuitslag veel groter aantal politieke partijen. Dat zou opnieuw neerkomen op een teruggang van het Wetenschappelijk Instituut ter hoogte van een halve staffunctie. Dankzij een buitengewone inspanning van de CDA-fractie in de Tweede Kamer - en met maar aarzelende steun van andere partijen - kon een amendement worden ingediend en goedgekeurd, dat althans deze laatste rampzalige korting corrigeerde.

Naar aanleiding van dit debat werd overigens weer ten principale de vraag naar de modaliteiten van steunverlening aan politieke partijen aan de orde gesteld. Minister Dijkstal kondigde aan, dat hij opnieuw de discussie wil aangaan om deze keer wel tot een regeringsstandpunt te komen naar aanleiding van het rapport van de Staatscommissie Van den Berg over dit onderwerp.

De sterk teruglopende participatie, waarbij het CDA nog een relatief gunstige positie inneemt, zet zaken als advisering en onderzoek, vormingswerk en kaderopleiding, en niet te vergeten buitenlandse contacten, onder zeer zware druk. De capaciteit van het Wetenschappelijk Instituut zal in ieder geval verder onder druk komen te staan als de crisis in het CDA zich zou gaan uiten in een sterke afname van het ledental.

Naast de verminderde bijdragen vanuit het Ministerie van Binnenlandse Zaken en een teruglopende partijbijdrage, liep ook de optelsom van de bijdragen uit de diverse steunfondsen van het Wetenschappelijk Instituut in 1994 aanzienlijk terug. Doordat de lijn van de afgelopen jaren kon worden doorgetrokken, namelijk een sterker accent op projectfinanciering, konden in het verslagjaar de tegenvallende reguliere baten enigszins gecompenseerd worden door externe financieringen van projecten en diensten. Doordat ook op de kosten aanzienlijk werd bezuinigd kon de balans enigszins in evenwicht blijven. Zorgpunt is wel dat het vinden van bronnen voor afzonderlijke projecten en terzijde van de normale financieringsstroom een steeds meer tijd vragende opgave blijkt en in algemene zin kan worden vastgesteld dat fondswerving terzake van aan politieke partijen gelieerde activiteiten en instellingen op weinig respons kunnen rekenen. In de nabije toekomst zal derhalve naar innovatieve vormen gezocht moeten worden.

Vanuit een geheel andere invalshoek werd de organisatorische functie van het Wetenschappelijk Instituut aan de orde gesteld. In het structuurrapport 'Herkenbaar en Slagvaardig' komt ook de positie van het Wetenschappelijk Instituut aan de orde. De kernfunctie van het Wetenschappelijk Instituut in het uitstippelen van de politieke strategie wordt onderstreept en tezelfdertijd wordt een institutionele vereniging met het Steenkampinstituut (vormings- en kaderwerk) voorgesteld. In het kader van een beperking van het aantal adviseurs bij de centrale besluitvorming wordt echter de adviserende rol van het Wetenschappelijk Instituut in het Dagelijks Bestuur ter discussie gesteld.

Het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut is van mening, dat een afschaffing van de directe adviseursfunctie in het Dagelijks Bestuur geen recht doet aan de verwachte strategische functie, dat de samenwerking met de diverse partijgeledingen zodanig is dat een beperking van de eigenstandigheid niet aan de orde kan zijn en dat met het Steenkampinstituut wellicht nog beter kan worden samengewerkt, maar dat een opgaan in elkaar beider eigen functie eerder zal schaden dan bevorderen. De centrale beleidsondersteunende functie, zoals die in het rapport wordt voorzien, wordt overigens door het Bestuur onderstreept.

De paradox

De grote aandacht, die in 1994 moest worden opgebracht voor financiële (met name fondswerving) en organisatorische aangelegenheden concurreerde met de noodzaak van een totale mobilisatie voor een politieke beweging in crisis. Het gehele verslagjaar door werden de activiteiten gekleurd en beheerst door de nieuwe situatie, waarin het CDA kwam te verkeren.

Hoewel inhoudelijk de rol van het Wetenschappelijk Instituut in de slotfase van de besluitvorming omtrent het verkiezingsprogramma 'Wat echt telt!' marginaal was, vergde de verwerking van de vele amendementen en de finalisering van de definitieve tekst veel tijd en zorg. Groter, veel groter, was echter de inspanning in de eerste vier maanden om in de campagne de inhoudelijke presentatie van het christen-democratisch gedachtengoed te versterken. Op de vijf centrale beleidsthema's van het Program van Uitgangspunten werden uitvoerige en profilerende notities geschreven. Een speciale schrijfgroep bestaande uit alle stafmedewerkers van het Wetenschappelijk Instituut, aangevuld met enkele anderen, kwam in de beslissende weken voor de verkiezingen dagelijks bijeen en produceerde tientallen speeches, artikelen en adviezen. De feitelijke ontwikkelingen in de campagnes overstemden echter in belangrijke mate deze inspanningen. Uitdrukkelijk dient wel vermeld te worden dat bij al deze spanningen de relatie met de lijsttrekker persoonlijk goed en hartelijk bleef.

Na de verkiezingen werd de grote verantwoordelijkheid van het W.I. in deze fase nog duidelijker. Het herstel van het CDA begint namelijk bij de formulering van een inhoudelijk antwoord op de revolutionair nieuwe ontwikkelingen in samenleving en cultuur. Dat als basis om de kiezers opnieuw te engageren.

Dat gaat veel verder dan een bijstelling van het verkiezingsprogramma. Het gaat om een deskundige en diepgaande analyse van de (post)moderne samenleving.

De echte paradox van het verslagjaar 1994 voor het Wetenschappelijk Instituut was dan ook, dat tegenover het verlies aan invloed en gezag van het CDA de winst stond van de

erkenning van die prioriteit, en dus ook van het belang van een adequaat functionerende inhoudelijke ondersteuning.

Bij alle ontwikkelingen dient in dit verband onderstreept te worden, dat de verhouding met de partij in die crisis bijzonder goed en vertrouwensvol was. De verantwoordelijkheid van het Wetenschappelijk Instituut werd nog eens onderstreept door de nadruk, die in het rapport van de commissie-Gardeniers gelegd is op de verdieping en profilering van de inhoudelijke standpuntbepaling van de christen-democratie. Het was verademend, dat over alle teleurstellingen heen zo veel positieve krachten in het CDA naar boven kwamen.

Het Wetenschappelijk Instituut heeft die uitdaging willen aangrijpen op drie manieren:

1. Meer dan in het verleden heeft het zich direct gemengd in het publieke debat over de toekomst van de christen-democratie. Op 5 mei al kwamen een aantal adviseurs een dag lang bijeen voor een analyse van de gebeurtenissen en voor het uitzetten van de lijnen voor de heroriëntatie en herpositionering. In een reeks van artikelen en lezingen, binnen en buiten eigen periodieken en kaders, is gepoogd "de vragen achter de vragen" te stellen en de lijnen voor de vernieuwing te trekken.
2. Tezelfdertijd bleek in deze crisis, dat de centrale thematiek van het meerjarenplan 'Zingeving en verantwoordelijkheid' wel eens een belangrijke sleutel tot nieuwe politieke participatie en motivering zou kunnen bevatten, en er werd dan ook veel aandacht besteed aan de inhoudelijke uitdieping van dat thema. Daarbij werd op onderdelen aan de realisering van dat meerjarenonderzoeksprogramma verder gewerkt, zij het, dat vanwege het opdringen van andere prioriteiten, aanzienlijke bijstellingen in de tijdsplanning plaats moesten vinden.
3. Op de derde plaats werd die prioriteit van de formulering van een onderscheidend middellange en lange termijnantwoord geconcentreerd in het voorstel een zogenaamd Strategisch Beraad in te stellen, dat deskundigheid zou mobiliseren, de discussie stimuleren en nieuwe mensen aan de partij moest gaan binden.

Al met al was 1994 het meest bewogen jaar in de geschiedenis van het W.I. en de christen-democratie.

Doelstelling

De doelstelling van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA zoals vermeld in de statuten luidt: "De Stichting Wetenschappelijk Instituut voor het CDA heeft ten doel het (doen) verrichten van wetenschappelijke arbeid ten behoeve van het CDA op basis van de grondslag van het CDA en in aansluiting aan het Program van uitgangspunten. De stichting stimuleert met name de bezinning op de relatie tussen levensovertuiging en politiek handelen. Zij geeft gedocumenteerde adviezen over de hoofdlijnen van het beleid, hetzij op eigen initiatief, hetzij op verzoek vanuit het CDA of leden van het CDA in vertegenwoordigende lichamen".

Bestuur

In 1994 stond het bestuur onder voorzitterschap van prof.mr. H. Franken.

In 1994 vergaderde het bestuur 7 keer. Naast het feit dat de jaarrekening en begroting in 1994 door het bestuur werden goedgekeurd, alsmede de startnotities 'Civil society in Central and Eastern Europe', 'Ouderenbeleid' en 'Publieke gerechtigheid en de Europese Unie' uitgebreid werden besproken, heeft het W.I.-Bestuur zich in 1994 met name ook beraden op de plaats en rol van het Wetenschappelijk Instituut, gegeven de nieuwe, moeilijke omstandigheden waarin de partij zich bevindt.

Stichtingsraad

De Stichtingsraad kwam in 1994 twee keer bijeen en keurde onder andere de begroting en jaarrekening goed. Op 27 april werd de vergadering van de Stichtingsraad opgeluisterd door een cultuurpolitiek-debat dat werd ingeleid door een tweetal medewerkers van het Instituut. Dr. C.J. Klop hield een inleiding over zijn proefschrift 'De cultuur-politieke paradox', drs. M. Jansen besprak eerste resultaten van het studieproject Europese cultuurpolitiek. Op 13 oktober hield dr. P. Dekker, medewerker van het Sociaal Cultureel Planbureau, een boeiende inleiding over het thema 'Individualisering en maatschappelijke participatie', dit naar aanleiding van het verschijnen van het Sociaal en Cultureel Rapport 1994.

Sectoroverlegorganen

In 1994 functioneerden slechts een tweetal sectoroverlegorganen. Het Sectoroverlegorgaan Buitenlands Beleid kwam onder leiding van prof.mr. P.J. Teunissen twee keer bijeen om de gang van de werkzaamheden in de sector te bespreken en zich te bezinnen op de relevantie van het thema van het onderzoeksprogramma voor de agenda van de sector. Het Sectoroverlegorgaan Sociaal-economisch en Financieel Beleid, waarvan prof.dr. J. Weitenberg voorzitter is, vergaderde eveneens twee maal. Hoofdpunten van gesprek waren de thema's arbeid, werkgelegenheid en verzorgingsstaat, de politieke positie van het CDA, het sociaal-economisch en financieel beleid in een nieuwe kabinetsperiode en tevens werden voorbereidingen getroffen voor een nieuw studieproject waarin de toekomst van de onderneming en de sociale zekerheid zullen worden geïntegreerd. Herbezinning op de positie van de sectoroverlegorganen binnen het Instituut wordt door het Bestuur in overweging genomen, waarbij de gedachte uitgaat naar een overkoepelende wetenschappelijke raad die een extra toetsingsmechanisme voor studieprojecten zou moeten gaan vormen.

Staf en secretariaat

De staf van het Wetenschappelijk Instituut heeft in 1994 een aantal wijzigingen ondergaan. De heer ir. M.M.G.J. Geessink die als projectmedewerker aan het Instituut verbonden was, heeft per februari 1994 het Instituut verlaten. In 1994 nam ook mw.mr. Y.E.M.A. Timmerman-Buck na een lange en vruchtbare werkperiode afscheid van het instituut. Met ingang van september is mevrouw Timmerman-Buck door de Minister van Justitie benoemd tot ondervoorzitter van de Commissie Gelijke Behandeling. Per februari 1994 heeft ook mw. G. Middendorp het Instituut verlaten. Mr. J.J.A.M. van Gennip is directeur van het Instituut.

Stagiaires

In 1994 hebben een vijftal studenten en een afgestudeerd historica stage gelopen bij het Wetenschappelijk Instituut. De stageprojecten die in 1994 zijn afgerond, hebben allen geresulteerd in een afrondende notitie dan wel afstudeerscriptie. Het ging hier om de volgende projecten: 'Christian Democracy and Relationism' door G.J. Segers (RUL); 'Normen en waardenoverdracht in het hedendaagse gezin' door Ch. Claessen (KUN); 'An inventory of civil society 1980-1994' door mw. S. Wedemeijer (RUU). In het kader van het project 'Europese Genen en Grenzen' heeft mw. F. van der Maden in 1994 stage gelopen bij het W.I. Stageprojecten die in 1994 aanvingen en in 1995 zullen worden afgerond, zijn de studieprojecten 'De ARP en de sociale kwestie' door J.K. Hordijk (RUL), 'Bestuurlijke integriteit' door A. van Iersel (KUN) en 'Christen-democratisch kunstbeleid' door mw.dr.s. T. Dijk.

ACTIVITEITEN

ONDERSTEUNING PARTIJ

Verkiezingsprogramma en campagne

In de eerste maand van 1994 werden de laatste werkzaamheden rond het verkiezingsprogramma 'Wat echt telt' verricht. Waar het Wetenschappelijk Instituut in 1993 reeds veel tijd investeerde in de totstandkoming van een nieuw verkiezingsprogramma, was er ook bij de afrondende discussies in januari 1994 - van Bestuursweekend tot en met Partijraad en Congres - sprake van een intensieve inzet en ondersteuning door medewerkers van het Instituut.

Met de afronding van het verkiezingsprogramma, keerde de rust allerminst weer. In de daaropvolgende verkiezingscampagne zag het Instituut zich genoodzaakt wederom de aandacht van de eigen kernactiviteiten tijdelijk te verschuiven naar een krachtige inzet ten behoeve van de partij. Door deelname aan de Werkgroep Statements van de Tweede Kamerfractie en door de instelling van een zogenaamde Pengroep, heeft het Instituut op eigen initiatief in de laatste fase van de campagne voor de nationale verkiezingen van 3 mei getracht bij te dragen aan een goed verkiezingsresultaat. De Pengroep, die bestond uit alle stafmedewerkers van het Instituut aangevuld met enkele anderen, kwam in de beslissende weken voor de verkiezingen dagelijks bijeen en produceerde tientallen (concept-)speeches, (kranten)artikelen, spreekschetsen en adviezen. De inzet was met name gericht op principiële thema's zoals de positie van de media, het onderwijs, de land- en tuinbouw, de werkgelegenheid, medische ethiek, maar ook was er ruime aandacht voor bijvoorbeeld de christen-democratische visie op sociaal-economisch terrein. Hoewel de resultaten maar beperkt doorklonken in de slotfase van de campagne, is deze ordening van de materie wellicht waardevol voor de toekomstige positiebepaling.

Verlening van adviezen en medewerking aan CDA-werkgroepen

Daarnaast hebben medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut gedurende het verslagjaar 1994 op verschillende momenten bijdragen geleverd aan activiteiten van de partij. Het beroep wat daarbij op de medewerkers werd gedaan, kon gegeven de ernst van de situatie waarin de partij zich sinds het begin van 1994 bevindt, niet worden afgewezen.

Zo is een medewerker van het Instituut nauw betrokken geweest bij de laatste fase van werkzaamheden van de commissie-Gardeniers. Voortvloeiend uit deze inzet heeft het W.I., wederom op verzoek, de commissie Klaassen van advies gediend.

Voorts hebben twee medewerkers van het Wetenschappelijk Instituut in 1994 geparticipeerd in een werkgroep van de partij die tot taak had het CDA-Activiteitenplan voor de periode 1994/1995 te schrijven. De door het bestuur van het W.I. meermalen geuite wens tot het meer laten weerklinken van rapporten van het Instituut binnen de partij, vormde een belangrijke impuls tot deelname aan deze werkgroep. Het Activiteitenplan 1994/1995 getuigt van een nauwe relatie tussen het onderzoeksprogramma 'Zingeving en verantwoordelijkheid' en de partijpolitieke agenda. Met als centrale thema 'zingeving' worden in het CDA-Activiteitenplan een viertal inhoudelijke deelprojecten geformuleerd: Naast het project 'cultuur en politiek' waarbij het proefschrift 'De cultuurpolitieke paradox' en de nog te verschijnen W.I.-studie 'Europees cultuurbeleid' als basismateriaal dienst doen, gaat het hier om de projecten 'ouderen', 'maatschappelijk middenveld' en 'landbouwmilieu'.

Tot slot verdient in dit kader ook de inzet van het Instituut bij de werkzaamheden van de Commissie Buitenland van de partij aparte vermelding. Een medewerker van het Instituut trad in 1994 op als rapporteur van de werkgroep Mensenrechten van de Commissie Buitenland van het CDA. Deze werkgroep was in 1994 belast met het schrijven van een beleidsadvies terzake van de politieke en economische samenwerking met het nieuwe Zuid Afrika. Dit beleidsadvies wordt in februari 1995 ter beschikking gesteld aan de Commissie Buitenland van de partij. Als lid van de Werkgroep Midden en Oost Europa van de Commissie Buitenland werd ook een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de notitie 'Samenwerking met Midden en Oost Europa', die in de loop van het verslagjaar in concept gereed kwam.

Toekomst christen-democratische beweging

Aan het eind van 1994 werden tot slot een tweetal voor de toekomst van de christen-democratische beweging hopelijk relevante processen opgestart waarin het W.I. een belangrijke spilfunctie inneemt.

Allereerst is dat het zogenaamde Strategisch Beraad. Het initiatief tot dit beraad werd op de Partijraad van 19 november 1994 door waarnemend partijvoorzitter mevrouw Ladders aangekondigd. Doel van het Strategisch Beraad is het debat in de partij te stimuleren over de te volgen politieke koers voor de middellange en langere termijn, markering van het type samenleving dat ons voor ogen staat, het bieden van een alternatief voor het overheersende pragmatisme in de politiek en tot slot herstel van zelfvertrouwen en een vertrouwenwekkende sfeer in de partij. De eerste voorbereidingen voor het in gang zetten van dit proces van Strategisch Beraad, dat zich bij voorkeur op zoveel mogelijk plaatsen binnen de partij zal verspreiden, werden in 1994 getroffen. 1995 wordt in dit verband een cruciaal jaar voor de toekomst van de christen-democratie.

Een tweede initiatief dat in 1995 volledig tot wasdom zal komen, maar waarvoor in 1994 de basis werd gelegd, betreft de organisatie van een tweedaags, internationaal symposium onder de titel 'De christen-democratie als beweging van de toekomst'. In november is een organisatiecomité van start gegaan waarin naast de directeur van het Wetenschappelijk Instituut een tweetal W.I.-medewerkers zitting hebben. De W.I.-inbreng richtte zich vooral op het opstellen van een eerste discussiepaper voor dit belangrijke symposium en op het aanzoeken en uitnodigen van sprekers en deelnemers voor het internationale deel van het programma. Het symposium zal plaatsvinden op 12 en 13 mei 1995.

UITWERKING ONDERZOEKSPROGRAM

Studiecommissies

Buitenland

Op 26 oktober 1994 werd de studiecommissie 'Civil Society' geïnstalleerd. Voorzitter is prof. mr. F.H.J.J. Andriessen. De studiecommissie heeft als opdracht gekregen een studierapport te schrijven over het begrip 'civil society' en de relevantie ervan voor de toekomst van de samenwerking tussen West-, Midden- en Oost-Europa.

Het thema sluit goed aan bij het kader van het onderzoeksprogramma van het Wetenschappelijk Instituut, dat staat in het teken van zingeving en verantwoordelijkheid. Beide elementen zijn nauw verweven in het civil society concept.

Cultuur

De Commissie Europees Cultuurbeleid onder voorzitterschap van Prof.dr. A. Weiler, emeritus hoogleraar aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen, vervolgde in 1994 haar werkzaamheden. Er is hard gewerkt aan de toegepaste hoofdstukken over mediabeleid, kunstbeleid, onderwijs en religie. Bij de uitwerking van deze hoofdstukken bleek binnen de Commissie behoefte te bestaan aan een nader doordenken van de cultuurfilosofie die aan het rapport ten grondslag ligt.

De verwachtingen dat het rapport in 1994 zou kunnen worden afgerond bleken niet gegrond. Het rapport zal pas in 1995 kunnen worden gepubliceerd.

Europese Publieke Gerechtigheid

In de loop van het verslagjaar 1994 werd een uitvoerige probleemstelling voltooid ten behoeve van de studie "Publieke gerechtigheid en de Europese Unie". De Intergouvernementele Conferentie van 1996, waar het Verdrag van Maastricht zal worden geëvalueerd, werpt zijn schaduwen vooruit. Het Instituut beoogt met deze studie een bijdrage te leveren aan het Nederlandse en Europese debat over een Europese christen-democratische staatsleer. De studiecommissie start in het voorjaar van 1995.

Ouderen

Op verzoek van het CDA-Partijbestuur nam het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut in 1994 het besluit het studieproject ouderenbeleid dat reeds was opgenomen in het meerjarenonderzoeksprogramma, in de tijd naar voren te halen. Vanwege de actualiteit van de materie en de grote behoefte binnen de partij aan een richtinggevende studie op dit gebied, besloot het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut de studie ouderenbeleid op zijn werkagenda van 1995 te plaatsen. Doel van de studie ouderenbeleid is bestudering van de problematiek van veroudering en bezinning op de positie en problemen van ouderen in onze samenleving.

Ter voorbereiding op dit studieproject werd in 1994 een startnotitie geschreven die door het bestuur begin december werd goedgekeurd. Tevens werden nog in 1994 eerste voorbereidende besprekingen gevoerd met het oog op de samenstelling van een studiec ommissie. In het kader van de voorbereidingen van dit nieuwe studieproject werd tevens geparticipeerd in de organisatie van een ouderencongres op 5 november 1994 (zie ook onder conferenties).

Europese Genen en Grenzen

In 1994 kreeg de vertaalslag van het rapport 'Genen en grenzen' naar Europese gremia ruime aandacht. Het W.I. was als adviseur betrokken bij de totstandkoming van de standpunten van de EVP-fractie over medisch-ethische aangelegenheden door het leveren van commentaren op stellingnames en amendementen. Ook werden schriftelijke bijdragen geleverd ten behoeve van de beraadslagingen in de Raad van Europa over het ontwerpverdrag inzake bio-ethische aangelegenheden. Van de samenvatting van het W.I.-rapport 'Genen en grenzen' kwamen in 1994 door de medewerking van de EVP-fractie vertalingen in vier talen gereed.

In samenwerking met de vakgroep Ethiek, Filosofie en Geschiedenis van de Geneeskunde van prof.dr. H.A.M.J. ten Have, van de Katholieke Universiteit Nijmegen, is in 1994 ook begonnen aan de opzet van een internationale conferentie. Een projectgroep heeft zich bezig gehouden met het opstellen van een conferentiepapier dat dient ter voorbereiding van een internationale conferentie, die in 1995 zal worden gehouden. De voorbereidende werkzaamheden voor deze internationale conferentie over het rapport 'Genen en Grenzen' konden in 1994 niet worden afgerond, mede door het vertrek van de betrokken medewerker, mevrouw Timmerman-Buck.

Studieconferenties

Zingeving en verantwoordelijkheid

Vanuit de behoefte binnen de staf van het W.I. aan verdere doordenking van het eigen onderzoeksthema werd in 1994 ruime aandacht geschonken aan de verdere verdieping en invulling van het thema 'zingeving en verantwoordelijkheid'. Op 30 november werd een groot symposium over dit thema gehouden. Een weergave van de inleidingen en een verslag van het symposium kregen een plaats in het januarinummer 1995 van CDV.

Milieu

Op 10 december belegde het Instituut in Baarn een goedbezochte studieconferentie over het rapport "Schepping en Rentmeesterschap, een christen-democratische visie op de hoofdlijnen van het milieubeleid". Tijdens de conferentie stond de relatie tussen milieu en economie centraal. De hoofdlijn van het rapport kon de toets van de kritiek doorstaan. De studie is daarmee afgerond. De inleiding van prof.dr. A. Houtepen over christelijk geloof en de intrinsieke waarde van het milieu stond in Christen Democratische Verkenningen (1995/2). Het verslag van de conferentie verschijnt in het voorjaar van 1995.

Andere conferenties

Ouderencongres

In 1994 is het Wetenschappelijk Instituut intensief betrokken geweest bij de voorbereiding van het ouderencongres 'Lang zullen we leven' dat op 5 november plaats vond in Amersfoort. Het ging hier om een samenwerkingsproject waarin naast het W.I., de PCOB, de Marnix van Sint Aldegonde Stichting en de Nederlandse Hervormde en Gereformeerde Kerken betrokken waren. Organisator van het geheel was het Internationaal Christelijk Studiecentrum. Een voorbereidingsgroep waarin bovengenoemde organisaties vertegenwoordigd waren, beoogde een conferentie waarin vanuit christelijk perspectief aandacht werd besteed aan het thema ouder worden. Een en ander resulteerde in een geslaagde conferentiedag waarop ruim 250 ouderen en andere betrokkenen aanwezig waren.

Conferentie 'Aan het werk'

Op 28 september vond een studie- en gespreksbijeenkomst plaats over het werkloosheidsvraagstuk. Als basis voor deze gespreksmiddag die in de vergaderkamer van de CDA Tweede-Kamerfractie werd gehouden, lag een van W.I.-zijde geschreven notitie getiteld 'Aan het werk. Een bijdrage van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA met het oog op een geïnspireerde aanpak van het werkloosheidsvraagstuk' ter tafel. Deze notitie was opgesteld na consultatie van diverse deskundigen, waaronder het Sectoroverlegorgaan Sociaal-economisch en Financieel Beleid en na overleg met de W.I.-bestuursleden drs. C.J. Bakker en drs. H. Borstlap. De besloten bijeenkomst werd druk bezocht. De resultaten van deze gespreksmiddag kregen een vervolg in de vorm van een artikel van de heren Balkenende en Van der Meulen in het decembernummer van Christen Democratische Verkenningen.

Conferentie 'Civil society'

In het kader van een driejarig door het NCO gefinancierd project 'Civil society' was het Wetenschappelijk Instituut in 1994 betrokken bij de voorbereiding van de conferentie 'Civil society en de rol van het maatschappelijk middenveld'. Deze conferentie werd gehouden op 8 oktober te 's Hertogenbosch. Vanuit het Instituut werd tevens zorggedragen voor de verslaglegging van deze eerste in een rij van drie studieconferenties.

Projecten

Ten behoeve van de CDA-Tweede-Kamerfractie werden in 1994 een tweetal projecten nader uitgewerkt. Het gaat hier om het project 'Identiteit en Politiek' en om de doorwerking van het beleidsadvies 'Schakels tussen landbouw, milieu en natuur'. De doorwerking van het beleidsadvies kreeg in 1994 vooral vorm in het treffen van een aantal voorbereidingen voor een uitgebreide conferentiecycclus op zowel regionaal als landelijk niveau, die in de eerste twee maanden van 1995 gehouden zal worden. Het project 'Identiteit en Politiek' heeft in 1994 als koepelbegrip gefungeerd voor een aantal deelactiviteiten die allen tot doel hadden het thema identiteit op de partijpolitieke agenda te plaatsen. De resultaten van deze deelactiviteiten zijn gebundeld in een uitgebreide reader die aan de fractie ter beschikking is gesteld.

Bladen

Christen Democratische Verkenningen

Per 1 april 1994 heeft drs. M. Jansen het redactiesecretariaat van CDV overgenomen van drs. Th.B.F.M.Brinkel. Met name de themanummers van CDV trokken in het afgelopen jaar de aandacht: het januarinummer over 'Normen en waarden in de moderne cultuur'; het zomernummer 'Het CDA:crisis en perspectief' en het novembernummer 'De Actualiteit van Dooyeweerd'. Nadat CDV sinds tenminste eind 1992 kampte met een dalend abonneebestand, is het aantal abonnees sinds augustus 1994 weer stelselmatig aan het stijgen. Na een wervingsactie die was vastgeknoopt aan het zomernummer steeg het aantal abonnees flink.

In 1994 is intensief gesproken over de positie van CDV. Binnen partijverband werd de toekomst van de CDA-bladen inzet van bespreking. De redactiesecretaris van CDV heeft deel genomen aan de projectgroep CDA-bladportefeuille die onder leiding stond van mr. S. van Oostrom, hoofd organisatie van de partij. Het doel van deze projectgroep was om de gehele bladportefeuille van het CDA en de gelieerde organisaties in samenhang te bezien. Aanleiding hiertoe was de vrees van een afkalvend leden/abonneebestand en de daarbij horende financiële gevolgen. Participatie in deze groep heeft tot gevolg gehad dat binnen de redactie van CDV, het W.I. en het bestuur van het Wetenschappelijk Instituut grondig van gedachten is gewisseld over Christen Democratische Verkenningen. De notitie 'De toekomst van Christen Democratische Verkenningen' vervulde in deze besprekingen een belangrijke rol. In deze notitie werden allerlei toekomstscenario's geanalyseerd en gewogen. Hierbij ging het met name om twee scenario's: was het zinvol het abonneebestand van CDV te koppelen aan die van andere bladen van aan het CDA gelieerde organisaties? moest CDV niet een kwartaaltijdschrift worden? De uitkomsten van deze discussie waren onder andere: CDV blijft maandelijks verschijnen; de financiering van CDV wordt verhelderd; algemene dienstverlening aan het CDA hoort niet thuis in de begrotingspost CDV; er worden doelstellingen ten aanzien van bijvoorbeeld abonnee-aantal en dergelijke geformuleerd die na een afgesproken periode worden geëvalueerd.

Een nieuw element waarover de redactie van CDV in 1994 een besluit heeft genomen is de introductie van een zogenaamde CDV-prijs. Met het Steenkampinstituut is overeengekomen Kaderschoolstudenten de gelegenheid te geven hun scriptie te schrijven in de vorm van een CDV-artikel. Deze 'CDV-artikelen' zullen in een feestelijke openbare vergadering door de redactie beoordeeld worden. Het beste 'artikel' wordt geplaatst en de schrijver krijgt de CDV-prijs. Voorzitter van de redactie was ook in 1994 ir. W.C.M. van Lieshout.

Bestuursforum

Zoals in voorgaande jaren werd ook in 1994 het redactiesecretariaat van het blad Bestuursforum, het maandblad voor christen-democratische gemeente- en provinciepolitiek, door een medewerker van het Instituut vervuld.

Cursussen

Ook in 1994 waren medewerkers van het W.I. als docent betrokken bij de cursussen van de Kaderschool van het Steenkampinstituut van het CDA. In 1994 werd op de volgende onderwerpen ingegaan: christen-democratie en cultuur; kunstbeleid in Europees perspectief; de visie op staat en taak overheid, de provincie in de volgende eeuw.

Voor de Christen Democratische Politieke Academie in Budapest werd door het Wetenschappelijk Instituut in samenwerking met de Commissie Buitenland in 1994 een cursus getiteld 'Churches in the modern society' georganiseerd. De cursus vond plaats van 13 tot en met 17 juni en stond onder leiding van prof.dr. H.M. Vroom. Tijdens deze vijfdaagse cursus werden drie thema's door een gerenommeerd gezelschap sprekers, op diepgaande wijze behandeld. Aan de orde waren de thema's kerstening van Europa, relatie kerk-staat en relatie geloof-politiek. De cursus werd inhoudelijk voorbereid vanuit het Wetenschappelijk Instituut. Naast de opstelling van het programma werd ook een uitgebreide reader voor de cursisten opgesteld. Tevens nam het W.I. een tweetal inleidingen voor z'n rekening.

Vanuit het W.I. werd daarnaast ook een docentschap vervuld op de cursus 'The moral basis of modern states' die van 7 tot 11 november werd gegeven aan de Christen Democratische Politieke Academie in Budapest.

EUROPA EN INTERNATIONAAL

Europese studieprojecten

Waar in de afgelopen jaren sprake was van een sterke ontplooiing van activiteiten terzake van de Europese samenwerking, werd 1994 eerder gekenmerkt door een betrekkelijke stilte. Een betrekkelijke stilte, want er was geenszins sprake van verminderde aandacht. Het feit dat een aantal op Europa gerichte activiteiten van het Instituut nog in een voorbereidingsstadium dan wel in productie waren, was hier debet aan. In 1995 zullen de vruchten van deze energie wel geplukt kunnen worden.

In 1994 werd gewerkt aan een vijftal Europese studieprojecten. Allereerst moet dan gewezen worden op het omvangrijke studieproject Europese Publieke Gerechtigheid. Dit

studieproject over de inrichting van Europa vanuit christen-democratisch perspectief kon in 1994 een aanvang nemen. Daarnaast was er de voortgezette bemoeienis met de problematiek van de genetica. De Europese regelgeving en de realiteit van de interdependentie van nationale praktijken vragen hier een duidelijke, deskundige en met de toekomstige ontwikkelingen rekening houdende visie. Ook zijn er de studies over de Europese cultuur, het concept van de civil society en de definiëring van de relatie tussen de Europese Unie en maatschappelijke organisaties.

Samenwerking Wetenschappelijke Instituten

In verband met de verkiezingen voor het Europese Parlement en die in een aantal lidstaten kregen de plannen tot intensivering van de samenwerking van de Wetenschappelijke Instituten van de christen-democratische partijen in 1994 wat minder aandacht. Dat is te betreuren.

Het W.I. heeft bij het aantreden van het nieuwe Europese Parlement zowel de nieuwe voorzitter van de christen-democratische fractie, de heer Martens, als de Nederlandse CDA-delegatie daarbinnen nadrukkelijk een programma voorgelegd, waardoor in de vijfjarige mandaatsperiode van dit parlement een concrete bijdrage geleverd zou kunnen worden aan de versterking van die christen-democratische identiteit.

Christen Democratische Internationale

Nu zoveel volkeren in de wereld zich in elk geval formeel de democratische staatsinrichting hebben aangemeten, wordt de vraag naar democratische verdieping en ideële invulling steeds groter. Het W.I. heeft in de persoon van zijn directeur in de afgelopen jaren getracht een bijdrage te leveren aan de revitalisering van de Christen-Democratische Internationale. Het is daarbij verheugend te kunnen constateren dat ook vanuit de Chileense christen-democratie veel in het werk wordt gesteld om hieraan mee te werken. Met vertegenwoordigers van deze partij werden in 1994 contacten onderhouden, evenals met enkele geïnteresseerde Europese zusterpartijen om de opdracht hier niet uit het oog te verliezen.

Zuid Afrika

In het kader van deze globale doelstelling concentreerden de internationale activiteiten van het W.I. zich in 1994 op één bepaald land: Zuid Afrika. Na de acceptatie door regering en politieke partijen van de adviezen terzake van de Nederlandse bijdrage aan het democratiseringsproces, zoals die waren neergelegd in het rapport van de missie-Van Gennip/ Groenveld, werden deze aanbevelingen in 1994 in hoog tempo gerealiseerd. De Stichting voor het Nieuw Zuid Afrika werd opgericht, waarbij de Nederlandse regering bereid was in totaal twee maal vijf miljoen gulden ter beschikking te stellen. Er werd een raamovereenkomst met de Nederlandse regering opgesteld, een twee fasenfinancieringsplan werd voorbereid dat bestond uit enerzijds bijdragen aan de politieke partijen in Zuid Afrika op weg naar de verkiezingen van 27 april en anderzijds bijdragen aan de verdieping van het democratisch proces daarna. Tot slot vond er ook een oriëntatie plaats over de verbredingsmogelijkheden van de Stichting naar andere jonge democratieën, zoals steeds door het CDA was gevraagd. Het W.I. heeft in al deze activiteiten een zeer prominente en bijwijlen ook initiërende rol gespeeld.

Een tweetal medewerkers van het W.I. traden in april op als waarnemer bij de verkiezingen, de heer Balkenende bracht in augustus als lid van de delegatie van de Stichting voor het Nieuw Zuid Afrika een werkbezoek aan dit land en de directeur bezocht als lid van een kleine regeringsmissie in oktober Ethiopië teneinde te adviseren over de toepasbaarheid van het Zuidafrikaanse model in dat land. Banden met in de christen-democratie geïnteresseerde Zuidafrikaanse politici werden geïntensiveerd.

Eduardo Frei Stichting

De ondersteuning van de wereldwijde christen-democratische beweging vindt vanuit het CDA plaats door de Eduardo Frei Stichting. Met deze Stichting heeft het W.I. goede en intensieve banden, evenals met de Commissie Buitenland van de partij. In de driehoek, EFS, Commissie Buitenland en W.I. werd ook in 1994 creatief samengewerkt op terreinen zoals de invulling van de Nederlandse bijdrage aan de Politieke Academie in Budapest, de andere onderdelen van het Midden- en Oost-Europaprogramma van de partij en andere internationale activiteiten. In 1994 werden in dit verband ondermeer docentschappen aan de Christen Democratische Politieke Academie in Budapest vervuld, werd een vijfdaagse cursus rond het thema 'Churches in the modern society' opgezet en werden (bijdragen voor) publikaties verzorgd zoals een Engelstalige versie van het Program van Uitgangspunten en de bundel 'Essays on civil society, subsidiarity and federalism. A christian-democratic approach'.

IX STEENKAMPINSTITUUT

Het CDA staat op een belangrijk punt in haar ontwikkeling als politieke partij. Na een ongekende verschuiving in de electorale verhoudingen zit de Tweede Kamerfractie voor het eerst in de oppositiebankjes; met haar ook veel gemeenteraadsfracties. Evaluatie van de oorzaken hiervan heeft aan het licht gebracht dat een cultuuromslag noodzakelijk is op alle niveaus van de partij. Het SI wil aan de gewenste cultuuromslag bijdragen door aan actieve leden, bestuursleden en politici scholing en training aan te bieden. Op deze manier kunnen zij zich als christen-democraat profileren. Scholing en training leidt tot een kritische reflectie op het eigen functioneren en draagt zo bij aan het in het in gang gezette proces van vernieuwing. Het SI wil zo een bijdrage leveren aan de vernieuwing en vitalisering van de partij.

Een pregnant voorbeeld daarvan was de Zomercursus 1994 met het thema: Politiek en ethisch handelen of Hoe gaan we om met spelverruwing? De conferentie leverde een tienpuntenlijstje op. Het is bedoeld als leidraad voor de deelnemers bij hun persoonlijk handelen in de politiek.

De Zomercursus 1994 stond onder voorzitterschap van drs. J. de Koning, voorzitter van het Curatorium van het SI. Het was zijn laatste conferentie. Op 8 oktober 1994 overleed hij. Het Steenkampinstituut bewaart de herinnering aan hem met piëteit en dankbaarheid.

Doelstelling

Het doel van het SI is ten dienste van het CDA, en ten algemene nutte, politieke kader-, training- en scholingsactiviteiten te organiseren en te ontwikkelen, teneinde aan hen die daarvan gebruik willen maken een zo goed mogelijk inzicht te geven in de politieke overtuiging van het CDA, alsmede hen te stimuleren tot politieke bewustwording en actieve deelname aan het CDA, en een geïnspireerd politiek vakmanschap.

Activiteiten ontwikkelen en uitvoeren voor politici uit de landelijke en provinciale politiek, voor politici uit grote en middelgrote steden, en voor kaderleden van de partij. Deze activiteiten hebben tot doel de betrokkenen te ondersteunen en te bekwamen om als herkenbaar christen-democraat te functioneren en de vertaalslag te maken van ideologie naar werkelijkheid.

In 1994 heeft het SI dan ook, naast het geven van cursussen en trainen medewerking verleend aan tal van andere projecten binnen de partij. Zo zijn er inleidingen verzorgd tijdens bezoeken van kaderleden van onze zusterpartijen uit Midden- en Oost-Europa aan het CDA. Het SI verleende in het vroege voorjaar assistentie bij de ontwikkeling en productie van de videoclip 'De Nieuwe Werknemer met zorgtaken' ten behoeve van een Symposium van het CDA-Vrouwenberaad op 19 februari. Daarnaast verzorgde het SI een CDA-radiouitzending in het kader van zendtijd voor politieke partijen. Thema: Wat is de rol van Steenkampinstituut binnen het CDA? Op verzoek van de partij heeft het SI de Handreiking voor discussienota 'Herkenbaar en slagvaardig' gemaakt.

De handreiking is bedoeld als richtlijn voor de behandeling van het discussierapport in de partij.

Curatorium

Het Curatorium van het SI met drs. J. de Koning als voorzitter geeft bestuurlijke leiding aan het scholingswerk. Het curatorium vergadert in 1994 zes keer. Wegens ziekte en overlijden van de heer de Koning was vanaf het najaar mevrouw drs. J.M.J.Th.Luiten-Monchen waarnemend-voorzitter van het SI.

De teleurstellende uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen had direct financiële consequenties voor het SI. Het Curatorium moet in dit licht afwegingen maken omtrent de toekomstvisie van het SI. Daartoe dient een nieuw meerjarenperspectief voor 1995 en de volgende jaren te worden ontwikkeld.

Naar aanleiding van 'Herkenbaar en Slagvaardig' boog het Curatorium zich over de vraag hoe het SI antwoord kan geven op de vraag: Hoe zien we de toekomst van het SI in een zich vernieuwende partij?

Contacten met derden

In 1994 werkte het SI verder aan haar contacten met derden. Zo was er actieve deelname aan de Projectgroep 'Vrouwen kiezen in de politiek'. Ook werd gewerkt aan verdere intensivering van contacten met andere politieke scholingsinstituten. Met de B.Folkertsma-stichting voor Talmudica vond wederom samenwerking plaats. Resultaat was een conferentie met het thema: 'CDA praat over opkomst extreem-rechtse partijen'.

Projecten/cursussen

De activiteiten zijn globaal te onderscheiden in centraal georganiseerde activiteiten en door de scholingscommissies georganiseerde activiteiten. Bij deze laatste spelen de scholingsconsulenten een belangrijke en activerende en organiserende rol.

De landelijke taak hierbij is te onderscheiden in:

1. ontwikkelen, organiseren en uitvoeren van cursussen en trainingen;
2. begeleiden van Kamerkring- en afdelingsbesturen met betrekking tot het politieke scholingswerk;
3. het organiseren en het uitvoeren van de CDA-Kaderschoolleergang;
4. het ontwikkelen en initiëren van de CDA-Kaderopleiding waarbij het streven is om ieder jaar met een nieuwe doelgroep te werken.

Centraal georganiseerde activiteiten

Collegeonderhandelen

Op 7, 8 en 15 januari 1994 vond bij SBI training en advies te Doorn de Training Collegeonderhandelen plaats. Deze training werd in samenwerking met de CDA-Bestuurdersvereniging georganiseerd. De cursus is bestemd voor onderhandelaars van de '40-steden-actie'. Doelstelling is dat de onderhandelaars van de 40-steden-actie een strategisch plan kunnen maken ten behoeve van de college-onderhandelingen. De inhoud van de cursus bestaat uit: de techniek van het onderhandelen in de politiek en uit training. Aantal deelnemers: 25

Loopbaanplanning

Op 4 en 5 februari vond in Conferentiecentrum Woudschoten te Zeist de Training Loopbaanplanning plaats. Deze cursus is bedoeld om de overgang van full-time politici naar een andere functie te begeleiden. Tijdens de cursusdagen werd met behulp van selfassessmentmethodes gewerkt aan het inzicht verwerven in de eigen kwaliteiten en ambities en werden toekomstverwachtingen uitgewerkt tot concrete voornemens. Tevens werd aangegeven hoe de arbeidsmarkt verkend kan worden, welke adressen en welke bureaus in verband met bemiddeling zinvol zijn. Aantal deelnemers: 15

Kandidatentraining nieuwe Tweede Kamerleden

Van de eerste 80 kandidaat-Tweede Kamerleden kregen de nieuwe kandidaten op 24 januari een vervoltraining op een eerdere training in december 1993. Deze vervoltraining omvatte een extra presentatietraining waarbij de persoonlijke stijl van presenteren centraal stond. Op 4 februari werd de sessie met een bijeenkomst over campagne voeren voor alle eerste 80 kandidaat-Tweede Kamerleden afgerond.

Intermediair allochtonen CDA

De cursus Intermediair Allochtonen CDA is bestemd voor verschillende minderheidsgroepen die hun leden meer wegwijs willen maken in het CDA en de CDA-ideologie. Doelstelling is een brug te slaan tussen het CDA en de minderheidsgroeperingen middels het organiseren van een cursus *door* minderheden *voor* minderheden. In december 1993 begon een groep Marokkanen aan deze cursus die in 1994 nog een viertal trainingen bevatte. Naast verkenning van de CDA-ideologie en de uitgangspunten kwamen aan de

orde: de CDA-organisatie, ledenwerving, presentatietechnieken, en de werking van Kamerkringen. Samen met de scholingsconsulenten en verenigingsconsulenten uit de betreffende Kamerkringen werd bekeken welke mogelijkheden er zijn om vervolgvacti-
viteiten op te zetten. Aantal deelnemers: 8

Training kandidaten Europees Parlement

Op 28 februari vond in het CDA-huis de training van enkele kandidaten voor het Europees Parlement plaats. Onderdelen van de training zijn: de functie van een Europarlementariër, de relaties en de contacten met de pers in het Europees Parlement, de relatie met de afdeling Buitenland en presentatievaardigheden. Aantal deelnemers: 5

Zomercursus 1994

Dit jaar organiseerde het SI voor het eerst de Zomercursus 1994. Politiek en ethisch handelen of; Hoe gaan we om met spelverruwing?, is het thema waar een select gezelschap zich twee dagen mee bezighield. De formule van de Zomercursus, een invitatieconferentie, is een mix tussen verdieping en ontspanning in een passende omgeving. De cursus is bestemd voor CDA-kader. Doelstelling is dat de deelnemers het spanningsveld tussen politiek handelen en eigen normen en waarden herkennen en deze toetsen aan normen en waarden afgeleid van het christen-democratisch gedachtengoed. Dit jaar is gekozen voor CDA-kader werkzaam bij de rechterlijke macht, justitie en politie. De invatieconferentie leverde een tien-puntenlijstje op. Aantal deelnemers: 40

CDA-Kaderschoolleergang 1994/1995

Op zaterdag 27 augustus 1994 ging de achtste Kaderschoolleergang in de Reehorst te Ede van start. In de vorm van responsie-colleges wordt op basis van vooraf te bestuderen verplichte literatuur de inhoud van de Kaderschoolleergang gedurende de avondsessies behandeld. Tijdens de weekendsessies wordt de behandelde stof op geïntegreerde wijze beoefend. De Kaderschool wordt afgesloten met het schrijven van een scriptie, waarin de student tot uitdrukking brengt dat hij/zij de relatie weet te leggen tussen de dagelijkse politieke praktijk en de uitgangspunten van de christen-democratie. De Kaderschool is een éénjarige opleiding met avondcolleges en trainingsweekenden. Ook tijdens deze leergang werd met twee groepen gewerkt. Groep A telt 21 studenten, en in Groep B gaan 23 studenten aan de slag.

Kaderopleiding (kandidaat)Statenleden

Op woensdag 14 september startte het SI de Kaderopleiding 1994. Met de Provinciale Statenverkiezingen van 8 maart 1995 in het vizier werd dit jaar voor de doelgroep (kandidaat)Statenleden gekozen. Doelstelling van de kaderopleiding is versterking van de christen-democratische identiteit in de provinciale politiek. De opleiding bestaat uit tien colleges en twee trainingsweekenden. Tijdens de avonden staan kennisoverdracht en discussie centraal. In de weekenden wordt getraind in het debatteren en het afgeven van interviews. Daarnaast worden politieke processen en procedures behandeld. Aantal deelnemers: 31

Cursus Landelijk Bestuur CDA-Vrouwenberaad

Op 15 september vond in het CDA-huis in Den Haag een cursus voor het Landelijk Bestuur van het CDA-Vrouwenberaad plaats. Uitgangspunt bij deze cursus is een sterkte/zwakte-analyse van dit bestuur. Deelnemers hadden van te voren een sterkte/zwakteformulier gekregen. De analyse die hieruit voorkomt diende als uitgangspunt voor de cursus. Aantal deelnemers: 13

Samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad

Het SI voelt zich nauw betrokken bij de opstelling en uitvoering van het programma van de Sectie Vorming van het CDA-Vrouwenberaad. Het CDA-Vrouwenberaad ontwikkelde een duidelijk en herkenbaar geïntegreerd scholingsplan. Dit jaar waren er 3 bijeenkomsten. Onderwerp was o.a.: de Wereldvrouwenconferentie in Peking 1995. Een dagdeel werd besteed aan 'CDA-vrouwen op weg naar Peking 1995'. Het scholingsprogramma, het verkiezingsprogramma 'Wat echt telt', het nieuwe Program van Uitgangspunten, de notities 'Strategisch denken en doen' en 'Strategisch handelen' waren onderwerpen waarover stevig gediscussieerd wordt.

Wethouderscursus 1994

Op 30 september 1994 begon bij het SBI te Doorn een cursus voor CDA-wethouders. Deze cursus beoogde een bijdrage te leveren aan het optimaal functioneren van CDA-wethouders en was met name bestemd voor wethouders in hun eerste ambtstermijn. Doelstelling is dat men het wethouderschap vanuit een complexe positie soepel kan vervullen. In drie weekenden wisselen kennisoverdracht en training elkaar af. Onderdelen van de training waren o.a.: de christen-democratische uitgangspunten vertalen in beleid; kennis over besluitvormingsmechanismen in de gemeente; vaardigheden die nodig zijn om het beleid vorm te geven en uit te dragen; het profiel van een CDA-wethouder, systematiek van gemeentefinanciën. Daarnaast werden communicatietechnieken behandeld om tot een zo goed mogelijke presentatie te komen. Daaronder valt ook training in interviewtechnieken. Aantal deelnemers: 22

Training op Maat

Op verzoek kregen enkele fracties en besturen van een CDA-verband maatwerktraining. De inhoud van deze training is afhankelijk van de hulpvraag. Doelstelling is fracties, respectievelijk besturen van een afdeling of kamerkring na afloop van de cursus beter te laten inspelen op de door hen signaleerde problemen.

Individuele begeleiding van full-time politici

Op individueel verzoek werd een aantal kaderleden getraind. (Tweede Kamerleden, gedeputeerden en wethouders). De inhoud van de training is afhankelijk van de begeleidingsbehoefte.

Jaarlijkse Scholingsdag

Dit jaar was de jaarlijkse scholingsdag op 17 september geheel gewijd aan daadwerkelijke arbeid van een scholingscommissie en de scholingsconsulent. Aantal deelnemers: 70

Training jaarthema 'Duurzame ontwikkeling'

Op 12 september vond bij SBI training en advies te Doorn de training van het jaarthema 'Duurzame Ontwikkeling' van het CDA-Vrouwenberaad plaats. Ter discussie is een nota over dit thema gemaakt. Doel van de training is de deelnemers te instrueren opdat men als docent over dit onderwerp kan functioneren. Aantal deelnemers: 22

Activiteiten ten behoeve van de Eduardo Freistichting

Het SI verzorgde in 1994 in het kader van de internationalisering ook trainingen elders in Europa. Dit heeft direct te maken met de politieke veranderingen in Midden-en Oost Europa en de (her)-oprichting van christen-democratische partijen in die regio. De cursussen zijn gericht op de organisatie van de partij op regionaal en lokaal niveau en op de uitgangspunten en achtergronden van de christen-democratie. Daarnaast werd veel tijd en aandacht besteed aan hoe men campagne moet voeren. Mediatraining vormde een steeds belangrijker onderdeel van de activiteiten ten behoeve van de EFS.

Het Steenkampinstituut en de media

Stafmedewerker drs. J. van Dam schreef samen met mr.dr.s.A.M. van der Veen, beleidsmedewerker van de Bestuurdersvereniging, Deel V van het boek 'de Wethouder'. In dit boek komen veel aspecten die met het wethouderschap te maken hebben aan de orde. Het SI verleende medewerking aan het tot stand komen van het boek 'Gemeenten in Nederland' van Uitgeverij Samson.

Publikaties

Begin 1994 verscheen het Activiteitenplan 1994.

- * In mei verscheen de geactualiseerde versie van het boek MEER OVER Vaardigheden. Dit boek gaat over vaardigheden die essentieel zijn voor het politieke werkveld. Het houden van een spreekbeurt, het voeren van een debat, het onderhandelen en het leiden van een vergadering.
- * Nieuw was de reader *College-onderhandelen*. Ze dateert van begin januari 1994. De reader gaat uitvoerig in op alle aspecten van bovengenoemde problematiek.
- * De Reader Oppositie Voeren kwam in september uit. De reader Oppositie Voeren geeft niet alleen informatie over hoe oppositie te voeren maar geeft ook aan dat er in de oppositie heel wat te bereiken is. Daarnaast zijn er readers gemaakt voor de Kaderschool, de Kaderopleiding (kandidaat)Statenleden, Loopbaanplanning en de Wethouderscursus.
- * Van de cursus Intermediar Allochtonen CDA is een verslag gemaakt. De cursus was een initiatief van mr. A.Slob, scholingsconsulent van de Kamerkring Dordrecht en het SI. Het verslag biedt informatie over de historie van het CDA, het Program van Uitgangspunten, de verhouding tussen kernbegrippen en het Program van Uitgangspunten en allochtonen.

-
- * In het kader van de samenwerking tussen scholingsconsulenten en verenigingsconsulenten werd door het SI het Werkboek Consulenten gemaakt. Dit werkboek bestaat uit drie delen, te weten: De eigen houding van de consulent(e) ; Communicatie; Gesprekken voeren.
Met het werkboek probeert het SI de consulenten te voorzien van informatie over wat ze te wachten staat en hoe men daar het beste op kan inspelen.
 - * Scholing, Training, Kwaliteit, staat op de voorkant van de nieuwe folder van het SI. De folder bevat informatie over de Kaderschool, Kaderopleiding, Kadercursussen, Zomercursus, Trainingen op Maat en Regionaal Scholingswerk. Ook staan de adressen van het consulententeam en de staf vermeld.
 - * De Nieuwsbrief die najaar 1994 uitkwam, vermeldt wetenswaardigheden over personalia, de consulenten, nieuwe publikaties, het SI en de media, activiteiten in het nieuwe cursusjaar en belangrijke data voor scholing. Daarnaast verschenen er informatievlugschriften over de Kaderschoolleergang 1994/1995; Wat is het Steenkampinstituut? en over centraal georganiseerde activiteiten voor vrouwen en allochtonen.

Regionaal scholingswerk

Scholingsconsulenten en leden van de scholingscommissies zijn de peilers van het politieke scholingswerk. Dankzij hun actieve inzet kunnen nieuwe leden, actieve leden, raadsleden, statenleden, wethouders, gedeputeerden, en afdelingsbesturen gebruik maken van een gevarieerd aanbod van cursussen en thematische activiteiten. Door middel van consulentenweekenden - gericht op kwaliteitsverbetering en professionalisering - en bilaterale contacten worden de consulenten door de staf van de benodigde informatie voorzien en wordt begeleiding bij het regionale scholingswerk geboden.

Bij de thematische activiteiten zijn vooral de volgende thema's behandeld: milieu, onderwijs, Europa, Nederland distributieland, technologie, energieonderzoek, democratie, Islamieten in het CDA, vluchtelingen- en asielzoekersbeleid, solidariteit.

Ondanks het feit dat er in 1994 drie verkiezingen zijn gehouden mag men toch de conclusie trekken, dat de scholingscommissies en scholingsconsulenten weer voor een uitgebreid regionaal cursusaanbod hebben gezorgd. De balans van januari 1994 t/m 10 november 1994 is 244 cursussen met zo'n ruim 4337 deelnemers.

X CDJA

Voor het CDJA was 1994 het jaar van de verandering. In het voorjaar zorgden de gemeenteraads- en Tweede Kamerverkiezingen voor een veranderend politiek landschap en in het najaar moest alle energie gestoken worden in de veranderende subsidieregels van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Projectfinanciering en ledenwerving waren de doelen waarop ingezet moest worden.

Taken, doelstellingen en ledenaantallen

De doelstelling van het Christen Democratisch Jongeren Appèl is tweeledig. Enerzijds probeert het CDJA jongeren bij de christen-democratie te betrekken door voorlichting en vorming. Anderzijds stelt het CDJA zich het meedenken en kritisch volgen van de christen-democratie in het algemeen en van het CDA in het bijzonder ten doel. Het is de taak van het CDJA om zijn doelstellingen in concrete activiteiten om te zetten. Ook in 1994 zijn velen daar weer volop mee bezig geweest, zowel op landelijk, provinciaal als lokaal niveau. De meeste activiteiten die op landelijk niveau werden georganiseerd stonden overzichtelijk gepubliceerd in het Draaiboek 1994.

Het ledental van het CDJA was in 1994 een topic waar wij ons met recht zorgen om maakten en waarvoor we een grote inzet geleverd hebben. Immers, de veranderende subsidieregels van het ministerie van VWS maakte het noodzakelijke op 1 januari 1995 een zo hoog mogelijk ledental te hebben. In het najaar van 1994 is dan ook een uitgebreide ledenwerfactie gehouden die uiteindelijk resulteerde in een ledenwinst van zo'n 900 leden. Aan het eind van het jaar kon het CDJA dan ook bogen op zo'n 3.000 leden.

Campagne en verkiezingen

Het voorjaar van 1994 stond ook voor het CDJA voor het belangrijkste deel in het kader van de verkiezingscampagne en de verkiezingen van gemeenteraden, Tweede Kamer en Europees Parlement. Ten behoeve van deze campagne had het CDJA in het najaar van 1993 een campagneplan opgesteld onder de titel "Tour '94". Niet alleen omdat het CDJA zich realiseerde dat het een hele tour zou worden om de resultaten van de verkiezingen van 1989 en 1990 te evenaren, maar ook omdat het CDJA met behulp van een autobusje een rondrit door het land wilde maken, ter ondersteuning van de lokale en regionale CDJA-kernen. De titel van het campagneplan had dus een dubbele betekenis. Daarnaast diende de campagne ook vernieuwend te zijn. Wij zijn daarin geslaagd met behulp van onder andere een interactief computerprogramma dat jongeren de gelegenheid bood om op een eigentijdse manier met politiek in aanraking te komen. Met dit programma en telkens weer een stel enthousiaste CDJA-leden in het busje is het CDJA gedurende de maanden februari t/m juni 24 keer het land in getrokken en zijn zo'n 50 gemeenten aangedaan. Naast deze rit door het land zijn door het CDJA ook nog een zestal verkiezingsbijeenkomsten voor jongeren gehouden. Deze bijeenkomsten hadden een wisselend succes.

Algemeen Ledenvergadering

De grootste verkiezingsbijeenkomst in de CDJA-campagne betrof de Algemene Ledenvergadering op zaterdag 23 april te Apeldoorn. Deze ALV mag een succes genoemd worden! Het ochtendgedeelte van de ALV werd bepaald door de huishoudelijke zaken en het politiek gedeelte. Zo werden er enkele nieuwe leden in het Algemeen-Bestuur verkozen en nam de ALV resoluties aan over Tibet en de Hoge Snelheidslijn. Tevens werd 's ochtends de Zilveren Horzel uitgereikt aan minister van Buitenlandse Zaken Prof. Dr. P.H. Kooijmans. De heer Kooijmans kreeg de Zilveren Horzel vanwege zijn niet aflatende inzet voor het bereiken van een duurzaam bestand in Bosnië-Herzegovina en de menselijke wijze waarop hij de situatie benadert en waarmee hij de gevoelens van het Nederlandse volk weergeeft. Het middagedeelte van de ALV vormde de CDJA-campagebijeenkomst.

Ledenwerving en projectfinanciering

Na de drukte van de verkiezingscampagne in het eerste halfjaar van 1994 was het tweede halfjaar de tijd om ons bezig te houden met ledenwerving en projectfinanciering. Het ministerie van VWS had in de zomer de nieuwe regeling subsidiëring politieke jongerenorganisaties afgekondigd en dat betekende voor het CDJA werken aan verandering. Vanaf 1 januari 1995 zou niet meer de gehele subsidie uit objectfinanciering bestaan, maar zou 25% van de subsidie uitgekeerd worden in de vorm van projectfinanciering. Voor het CDJA zaak om in de maand september een aantal goed opgezette projecten te bedenken en die bij het ministerie in te dienen. Daar zijn we in geslaagd, al was eind oktober nog wel een aanpassingsronde nodig. Vlak voor het sluiten van het jaar kwam het bericht dat de projecten van het CDJA door het ministerie goedgekeurd waren en dat er mee aan de slag gegaan kon worden. De nieuwe regeling van het ministerie bevatte echter nog een adder onder het gras en dat betrof het aantal leden dat de politieke jongerenorganisaties hadden op 1 januari 1995. Zou het totale ledenaantal onder de 15.000 zakken dan betekende dat een aanzienlijke vermindering van de totale subsidie aan politieke jongerenorganisaties. Voor het CDJA voldoende reden om vanaf september een grootscheepse ledenwerfactie te beginnen met als doel uiteindelijk 1.000 nieuwe leden erbij te krijgen. Met mailings, telefonades, het overhalen van vrienden en familieleden en een interactieve kennismaking met het CDJA slaagden we er uiteindelijk in om ruim 900 nieuwe leden te realiseren. Een prestatie die staat!

De CDJA-Raad

De CDJA-Raad stelde in het voorjaar van 1994 het raadsstuk "Democratie" vast. Tevens nam de CDJA-Raad resoluties aan inzake de 'Affaire Brinkman', 'Voorkeursstemmen' en 'Bedrijfspoliklinieken' en besliste de CDJA-Raad over de winnaar van de Zilveren Horzel 1994.

De najaarsvergadering van de CDJA-Raad stond in het teken van het sociaal-economische raadsstuk. Ook dit raadsstuk werd door de CDJA-Raad aangenomen. Naast het aannemen van het raadsstuk nam de CDJA-Raad ook nog de resolutie 'Christelijke hulporganisaties' aan. Verder werd aan het einde van de vergadering afscheid genomen van Pieter Postma als voorzitter van de CDJA-Raad. Na vier jaar voorzitterschap gaf hij de hamer door aan Frans van Proosdij.

Algemeen- en Dagelijks Bestuur

Het Algemeen Bestuur (AB) van het CDJA vergaderde in 1994 zeven maal. Het AB stelde de algemene politieke beleidslijnen vast, op basis waarvan het Dagelijks-Bestuur (DB) invulling kon geven aan de dagelijkse gang van zaken. Daartoe kwam het DB zo'n veertien maal bijeen. Daarnaast werd er regelmatig in kleiner verband vergaderd of namens het DB overlegd met provinciale besturen, commissies of andere organisaties. Tevens werd door het DB de agenda voor de AB-vergaderingen voorbereid en de besluiten van het AB uitgevoerd.

Jack de Vries was in 1994 voorzitter van het CDJA.

Belangrijke politieke onderwerpen in 1994

Ontwerp-verkiezingsprogramma CDA

De actie die het CDJA in het najaar van 1993 inzette door alle kernen de amendementen van het CDJA op het ontwerp-verkiezingsprogramma van het CDA toe te sturen bleek begin 1994 effect te sorteren. Vele amendementen keerden terug en waren onderwerp van beraadslaging op de CDA-Partijraad van 28 januari. Daar zijn de amendementen door het CDJA verdedigd en enkele amendementen zijn ook als uitspraken in het CDA-verkiezingsprogramma terecht gekomen. Het CDJA kan dan ook terugkijken op een goede en geslaagde inbreng bij de totstandkoming van het definitieve CDA-verkiezingsprogramma.

Kandidaatstelling Tweede Kamer en Europees Parlement

Op de eind 1993 bekend geworden advieslijsten voor de verkiezingen van de Tweede Kamer en het Europees Parlement stonden de CDJA-kandidaten René Paas en Juliëtte Bouw op plaats 73 respectievelijk 13. Daarnaast stonden ook de zittende Kamerleden Hans Huibers en Helmer Koetje laag op de kandidatenlijst. Voor het CDJA reden genoeg een actie te starten om deze mensen hoger op de lijst te krijgen. Op het CDA-Congres op 29 januari bleek dat Juliëtte Bouw haar dertiende plaats op de kandidatenlijst voor het Europees Parlement behouden had, maar dat Helmer Koetje, Hans Huibers en René Paas op de kandidatenlijst voor de Tweede Kamerverkiezingen gestegen waren en uiteindelijk eindigden op de plaatsen 42, resp. 44, respectievelijk 69.

Rapport Gardeniërs

Ook CDJA-leden werden betrokken bij gesprekken in het kader van Commissie-Gardeniërs. Uiteindelijk kwam de commissie op 2 juli met haar rapport. Het CDJA belegde vervolgens op 4 juli een vergadering van het Algemeen-Bestuur om een eerste reactie op te kunnen stellen. In de weken daarop verdiepte het CDJA zich verder in het rapport en dat leidde tot het opstellen van enkele amendementen op de resolutie die door het Partijbestuur op basis van het rapport was opgesteld. Deze amendementen zijn doorgeleid naar de CDA-Partijraad van 19 november en daar besproken. Enkele CDJA-amendementen zijn daarbij overgenomen.

Herkenbaar en Slagvaardig

Ook voor de positie van het CDJA binnen de CDA-organisatie wordt in het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' een aanbeveling gedaan. Een aanbeveling die bij veel CDJA-leden in verkeerde aarde viel, evenals het grootste deel van het rapport, en die op de CDJA-Raad bijna tot een resolutie leidde. Met de toezegging vanuit het AB dat we het rapport niet op één uitspraak moeten bekijken, maar integraal moeten benaderen werd de resolutie voorkomen. Wel werd een commissie ingesteld bestaande uit Raads- en AB-leden die amendementen op het rapport voor zou bereiden. Eind 1994 was deze commissie nog met het opstellen van de amendementen bezig.

Een greep uit de door het AB vastgestelde notities:

- Richtlijn 'Niet- en andersgelovigen in het CDJA'

In deze richtlijn, die ook in Interruptie verschenen is, geeft het AB handvatten aan kernen

en andere CDJA-geledingen over hoe om te gaan met niet- en andersgelovigen in het CDJA. Voor het AB staat daarbij voorop dat geen wijziging van het grondslagrapport voor gestaan wordt. Wel geeft de richtlijn aan dat iedereen die lid wordt van het CDJA een bewuste keuze maakt en het grondslagrapport onderschrijft. Tevens aanvaardt men dan de Bijbel als richtsnoer voor het politiek handelen. Iedereen die deze bewuste keuze maakt, kan lid worden en in het CDJA participeren. Toetsing van de geloofsrichting van het lid door het bestuur vindt niet plaats. In gesprekken over het vervullen van een functie is het onderschrijven, het aanspreekbaar zijn op en het uitdragen van het grondslagrapport wel een belangrijk criterium.

- Europese Unie (EU)

Het AB pleit in deze notitie voor een grotere invloed van het Europees Parlement op het uitbreidingsbeleid van de E.U. middels een soort terugzendrecht. Het uitbreidingsbeleid dient tevens intergouvernementeel te blijven. Verder wordt in de notitie vastgehouden aan het streven naar een federaal Europa. Met betrekking tot de mogelijke toetreding van Noorwegen spreekt deze notitie uit dat de Noren bij toetreding zich dienen te houden aan de Habitat-richtlijn. Deze richtlijn houdt een verbod op walvisvaart in.

- Doorstroming in het Onderwijs

In deze notitie spreekt het AB zich uit voor handhaving van de doorstroming MAVO-HAVO-VWO, al moet wel bekeken worden of tussentijdse doorstroming niet kan worden gestimuleerd. Beperkingen dienen te worden aangebracht in de doorstroming HAVO-MBO en VWO-HBO, alsmede in de route VWO-HBO-WO. De route HAVO-MBO-HBO dient zelfs te worden geblokkeerd. Met een verzwaring van de doorstroomprofielen in de tweede fase van het VO moet dit voor het HAVO ook lukken. Daarnaast dienen HBO-'ers geen extra studie jaren meer toegekend te krijgen bij een doorstroming naar het WO. Voor MBO-'ers tot slot geldt dat zij meer de mogelijkheid moeten krijgen om een HBO-studie in drie jaar te voltooien. Een (gedeeltelijke) vrijstelling voor de propaedeuse kan dit bewerkstelligen.

- Mediarichtlijn

Om de optredens in de media meer te stroomlijnen werd door het AB de mediarichtlijn aangenomen. In deze richtlijn is onder andere bepaald dat het DB verantwoordelijk is voor perscontacten, maar dat het een ieder vrij staat op de opiniepagina van een krant te schrijven, mits naast het lidmaatschap van het CDJA wordt aangegeven dat het artikel op persoonlijke titel geschreven is.

- Wapenhandel

In de notitie 'Wapenhandel'spreekt het AB zich uit voor een betere controle op de wapenhandel. Hiertoe dient een wapenhandelregister onder registratie van de VN opgezet te worden. Op geconstateerd misbruik van wapens door landen dienen in VN-verband sancties te worden getroffen. In de notitie wordt tevens gepleit voor het verlengen van het non-proliferatieverdrag. Landen die het verdrag niet ondertekenen moeten via sancties onder druk worden gezet. Verder meent het AB dat landen in Midden- en Oost-Europa geholpen moeten worden bij de overgang van militaire naar civiele produktie (conversie).

Relatie CDA/CDJA

De contacten met het CDA worden behartigd via de CDJA-vertegenwoordigers in het Dagelijks- en Partijbestuur. Ook in de Partijraad hebben veel CDJA-ers een werkzaam aandeel. Via het landelijk secretariaat en vertegenwoordigers in besturen en commissies onderhoudt het CDJA contacten met de Redactie van CD/Actueel en de CDA-Krant, het Intercultureel beraad (ICB), het Steenkampinstituut, de Stichtingsraad van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA, de Commissie Buitenland van het CDA en de bijbehorende werkgroepen.

Ook op provinciaal- en lokaal niveau wordt het CDJA door veel leden in het CDA vertegenwoordigd.

Ook dit jaar werd weer een aantal CDJA-ers tot de CDA-Kaderschool toegelaten en heeft een aantal leden de lopende leergang met succes afgesloten.

Daarnaast heeft het Algemeen Bestuur tijdens een vergadering uitvoerig van gedachten gewisseld met CDA-fractievoorzitter Heerma en kandidaat-partijvoorzitter Helgers. Ook heeft waarnemend partijvoorzitter en afgevaardigde namens het CDA naar het AB van het CDJA mev. Lodders enkele AB-vergaderingen bezocht en is met haar uitvoerig gesproken over actuele partijpolitieke zaken.

Ten behoeve van de CDA-Partijraad en -Congres op 28 en 29 januari is er een overleg geweest tussen het DB van het CDA en het DB van het CDJA.

Het secretariaat

Het secretariaat verzorgt de ondersteuning aan het Algemeen- en Dagelijks Bestuur, de commissies en de organisatie in het land. Het secretariaat bestaat uit drie bij het CDJA in dienst zijnde medewerkers, aangevuld met twee vrijwilligers. Voor het secretariaat was 1994 een druk jaar. Aan het eind van het jaar mochten we constateren dat het secretariaat er ook in 1994 weer in geslaagd is zijn dienstverlenende functie naar de organisatie waar te maken. Ron van Duffelen is in 1994 de secretaris van het CDJA.

IPP/Exis/31/NJMO

Het CDJA is net als de meeste andere politieke jongerenorganisaties georganiseerd in IPP (Instituut voor Publiek en Politiek (voorheen M50), waarvan de jongerenafdeling zich ten doel stelt algemeen politiek vormingswerk gericht op jongeren, te ontwikkelen. Elke lidorganisatie kan daartoe projecten aandragen. Meegewerkt wordt onder andere aan het IPP-project "Wegwijs lokaal".

Het CDJA is daarnaast ook lid van de adviesraad van Exis, de organisatie voor internationaal jongerenwerk. Daarnaast wordt geparticipeerd in de vereniging "31" voor vertegenwoordiging van Nederlandse jongeren naar Europese fora. Namens het CDJA zat Henk Boes in de Algemene Vergadering (AV) van "31". Aan het eind van 1994 is hij verkozen tot secretaris van "31".

In 1994 is het CDJA blijven deelnemen in het NJMO (Nationale Jongerenraad voor Milieu en Ontwikkeling). Tevens is het CDJA betrokken geraakt bij de jongerencoalitie binnen het NJMO. Deze jongerencoalitie beoogt een platform te zijn voor politieke jongerenorganisaties waarin zij gezamenlijk tot politieke stellingname kunnen komen. Voor het CDJA zit Ingeborg Stadhouders in de jongerencoalitie.

XI CDA-VROUWENBERAAD

Het CDA-Vrouwenberaad stemde haar activiteiten in 1994 zoveel mogelijk af op de politieke actualiteit en de actuele ontwikkelingen binnen het CDA.

In aansluiting op de verkiezingslogan van het CDA 'Werken aan werk', organiseerde het CDA-Vrouwenberaad in februari het symposium 'De nieuwe werknemer met zorgtaken'. De verkiezingsuitslag deed het CDA-huis in al zijn geledingen op haar grondvesten schudden. Het CDA-Vrouwenberaad keek achterom en discussieerde mee met de Commissie-Gardeniers. Niet alleen is gekeken naar het verleden, in de discussie over 'Herkenbaar en slagvaardig' wordt gekeken naar de toekomst van het CDA en de positie van het Vrouwenberaad binnen de organisatie.

Doelstellingen

Het CDA-Vrouwenberaad stelt zich ten doel:

1. inbreng te leveren in het politieke beleid van het CDA en de regering;
2. het bevorderen van de integratie van vrouwen in het CDA;
3. het vergroten van de politieke bewustwording van vrouwen.

Toetsstenen hiervoor zijn: het Program van Uitgangspunten en de CDA-emancipatiereolutie. Aan de realisatie van de drie doelstellingen is gewerkt via discussies, meningsvorming en standpuntbepaling binnen en buiten de partij, via contacten met de leden, contacten in het CDA, vertegenwoordigingen buiten het CDA en internationale contacten.

Discussies, meningsvorming, standpuntbepaling

De discussienota 'Minderhedenbeleid, Hoe nu samen echt verder', is in verschillende afdelingen samen met vrouwen en mannen besproken. Tijdens de discussie zijn aandachtspunten aangereikt die in het verkiezingsprogramma 'Wat echt telt' zijn overgenomen.

Als jaarthema 1994-1995 koos het CDA-Vrouwenberaad het thema 'Duurzame Ontwikkeling'. Een werkgroep onder voorzitterschap van Ted Strop-von Meijenfeldt heeft de discussienota opgesteld. Een groot aantal exemplaren van deze discussienota is aangevraagd. Tot 1 maart 1995 kunnen de afdelingen reageren.

Van de reacties van de afdelingen wordt een samenvatting gemaakt die aan de orde komt op de Landelijke raad van 20 mei 1995. Deze reactie kan aanleiding geven tot het opstellen van een resolutie die doorgeleid zal worden naar de Partijraad.

Contacten met de leden

Om als bestuur optimaal te kunnen functioneren is een goed contact met de leden een belangrijke voorwaarde. Om het rechtstreekse contact met de leden te versterken is het kwartaalblad 'Vrouw en Politiek' ook in 1994 uitgebracht.

Het CDA-Vrouwenberaad organiseerde op 19 februari een symposium voor vrouwen en mannen over 'De nieuwe werknemer met zorgtaken'. Er is gediscussieerd in een achttal workshops. Zaken als de vrouw als werkgever, sociale zekerheid in relatie tot arbeidsverleden en economische zelfstandigheid, scholing, vrouwen op verantwoordelijke posities, personeelsbeleid en arbeidsvoorwaarden, flexibele werktijden, zorgverlof, positieve en negatieve effecten van herintreding kwamen aan de orde. De uitkomsten van

de workshops dienden als uitgangspunten bij de beleidsdag van het Landelijk bestuur.

Op de zevende ledendag op 24 september, onder de titel 'Droom van een wereld', is het jaarthema Duurzame ontwikkeling gepresenteerd.

Contacten in het CDA

Het CDA-Vrouwenberaad is in de partij op alle niveaus vertegenwoordigd in de besturen van plaatselijke/regionale en provinciale afdelingen, van Kamerkringen, in de Partijraad, in het Partijbestuur en in het Dagelijks bestuur.

Het Vrouwenberaad heeft eveneens vertegenwoordigende plaatsen in de Commissie Buitenland en haar werkgroepen, in de Redactie van CD/Actueel, in het Curatorium van het Steenkampinstituut, in de Stichtingsraad van het Wetenschappelijk Instituut, in het Intercultureel Beraad en de Eduardo Freistichting.

Inbreng en integratie zijn bij deze contacten zeer belangrijk.

In het gelieerd overleg, een overlegorgaan met het hoofd Organisatie van de partij en ambtelijke vertegenwoordigers van de gelieerde organisaties, vindt structureel uitwisseling van activiteiten plaats.

Vertegenwoordigingen buiten het CDA en internationale contacten

Het CDA-Vrouwenberaad onderhoudt intensieve contacten met de Nederlandse vrouwenbeweging. In Nederland is het CDA-Vrouwenberaad vertegenwoordigd in Arachne, de Vrouwenalliantie, het Convent van Christen-vrouwen, de Nederlandse Vrouwenraad, het Politiek Vrouwenoverleg, het project '1994: Vrouwen kiezen in de politiek', de werkgroep 'Vrouwen in de schoolleiding nu' en het nationaal comité voor het internationaal jaar voor het gezin.

Internationaal levert het CDA-Vrouwenberaad, via de leden van de sectie Buitenland inbreng in de vrouwenorganisaties van de Europese Volkspartij en in de Unie van Christen-Democratische Vrouwen.

Dagelijks bestuur

Het Dagelijks bestuur, bestaande uit zeven leden, vergaderde 10 maal. In de vergaderingen worden de bijeenkomsten voor het Landelijk bestuur en de Landelijke raad voorbereid en de besluiten uitgevoerd.

Vanuit het Dagelijks bestuur werden gesprekken gevoerd met onder andere Ruud Lubbers, minister-president en Elco Brinkman, fractievoorzitter Tweede Kamer over actuele politiek. Tevens wisselde het CDA-Vrouwenberaad van gedachten met het Dagelijks Bestuur van het CDA.

In het Dagelijks bestuur vindt de coördinatie plaats van de activiteiten van de drie Secties en van de verschillende werkgroepen.

Ook in 1994 stond het Dagelijks bestuur onder voorzitterschap van Toos-Jongma-Roelants.

Het Landelijk Bestuur

Het Landelijk Bestuur vergaderde zeven maal over politieke en bestuurlijke zaken en hield op 2 juni zijn beleidsdag over de nieuwe werknemer.

Hoog op de agenda van de vergaderingen van het Landelijk Bestuur staat de actuele politiek. In 1994 waren 'hot items': het verkiezingsprogramma 'Wat echt telt'. Door het CDA-Vrouwenberaad werden amendementen ingebracht op het terrein van het minimumloon, milieu, thuishulp, studiefinanciering en ontwikkelingssamenwerking, het regeerakkoord, pensioenen, kinderopvang, ouderenzorg en last but not least de voetoverheveling, het kostwinnersmodel versus economische zelfstandigheid.

In de vergaderingen wordt door de verschillende vertegenwoordigers vanuit de Secties gerapporteerd en aandacht besteed aan vacatures en benoemingen voor functies binnen en buiten de partij.

Eind 1994 bestaat het Landelijk Bestuur uit de leden van het Dagelijks bestuur en elf vertegenwoordigers van de provinciale besturen.

Landelijke Raad

De Landelijke Raad (LR) is het hoogste besluitvormende orgaan van het CDA-Vrouwenberaad en bestaat uit de stemhebbende leden van het Landelijk bestuur en drie afgevaardigden per provincie.

Op de LR van 30 mei 1994 werd het jaarthema 1993 'Minderhedenbeleid, Hoe nu samen echt verder' afgesloten. De samenvatting van de resultaten zijn verzonden naar het Partijbestuur.

Het jaarverslag en de jaarrekening over 1993 werden goedgekeurd.

Het startsein voor de Europese verkiezingscampagne werd vanuit Ede gegeven, met het thema 'Werkgelegenheid in Europa'.

Op de Landelijke Raad van 29 oktober werd de begroting voor 1995 vastgesteld.

Publikaties

In 1994 bracht het CDA-Vrouwenberaad de volgende publikaties uit:

- de discussienota 'Duurzame ontwikkeling'
- de reader 'De nieuwe werknemer met zorgtaken'
- de verslagbundel van het symposium 'De nieuwe werknemer met zorgtaken'
- de videofilm 'De nieuwe werknemer met zorgtaken'
- Signaal Bevolkingsproblematiek Cairo

Om de deelname van vrouwen aan de bijeenkomsten rond partijpolitieke discussies te bevorderen zijn handreikingen opgesteld. Hierin is een standpunt geformuleerd ten aanzien van de ontwikkelingen die de positie van vrouwen betreffen. Aan de plaatselijke en provinciale secretariaten werd de handreiking 'Herkenbaar en slagvaardig' toegezonden.

Van de mogelijkheid om een abonnement te nemen op Vrouwenberaadsignalen werd door ruim 250 Vrouwenberaadsliden gebruik gemaakt. In 'Signalen' wordt naast de probleemstelling, het standpunt van de partij en zo mogelijk de fractie en het standpunt van het Vrouwenberaad verwoord over een actueel onderwerp.

Het werk van de Secties

Sectie Buitenland

De Sectie Buitenland houdt zich bezig met internationale vrouwenbelangen op korte en lange termijn.

In principe participeert in elke werkgroep van de commissie Buitenland van het CDA een vertegenwoordiger vanuit de Sectie. In 1994 werd zeven maal vergaderd.

In 1994 heeft de bevolkingsconferentie in Cairo plaatsgevonden. Op grond van de voorbereidingen en de uitkomsten is eind september een Signaal verschenen over deze problematiek.

1994 stond daarnaast in het teken van de voorbereidingen van de Sociale Top en de VN-vrouwenconferentie die beiden in 1995 zullen worden gehouden.

Er zijn verschillende platform-sessies voor deze conferenties actief bijgewoond, er is een plan ontwikkeld voor de organisatie van een workshop in Beijing en er zijn verschillende lezingen gehouden voor lokale afdelingen van het Vrouwenberaad.

Naar aanleiding van het project Hongaarse vrouwen dat in 1993 heeft plaatsgevonden, heeft een aantal leden van de Sectie de mogelijkheden onderzocht of een soortgelijk project ook in andere landen in Midden- en Oost-Europa moet worden georganiseerd. Dit heeft geresulteerd in een projectvoorstel Midden- en Oost-Europa, waarbij verschillende mogelijkheden zijn onderzocht.

Uiteindelijk is in november een bezoek gebracht aan Tsjechië met als doel het verkrijgen van inzicht in de positie van vrouwen in Tsjechië in het algemeen, hun betrokkenheid bij politiek in het bijzonder en een mogelijke bijdrage van de Sectie. In 1995 wordt een concreet project-voorstel voor Tsjechië uitgewerkt.

Ook in 1994 hebben binnen de Sectie verschillende subgroepjes zich beziggehouden met activiteiten rond voormalig Joegoslavië, Midden- en Oost-Europa.

Verder zijn activiteiten ontwikkeld en/of is er gediscussieerd over: het regeerakkoord, gender-aspecten bij herziening van het Verdrag van Maastricht, de conferenties Civil Society van de Eduardo Freistichting, Europees Sociaal Beleid (neergelegd in het Groenboek) en het rapport "Geweld tegen vrouwen".

De sectie staat onder voorzitterschap van Trudy Blokdijk-Hauwert.

Sectie Pers en Publiciteit

Onder auspiciën van de Sectie verschenen in 1994 vier nummers van 'Vrouw en Politiek'. In de loop van 1994 werd de invulling van de pagina in CD/Actueel steeds meer de taak van de Sectie in zijn geheel. De meest uiteenlopende zaken passeerden de revue.

Van belangrijke gebeurtenissen en uitspraken werden persberichten uitgegeven.

Nu de Sectie weer op volle toeren draait, is de tijd aangebroken voor een kritische evaluatie van het takenpakket en een eventuele aanvulling daarvan, door bijvoorbeeld meer aandacht aan specifiek public relations-beleid te geven. Uitbreiding van de Sectie en van het scribentennetwerk staan ook op het verlanglijstje. Uiteindelijk gaat het erom de doelstellingen van het CDA-Vrouwenberaad publicitair in de schijnwerpers te plaatsen.

De sectie werd voorgezeten door Marjo Bongers-Huizer.

Sectie Vorming

De Sectie Vorming is het landelijk overlegplatform van de CDA-vormingsvrouwen in de Kamerkringen. Het doel van het overlegplatform is het elkaar informeren en stimuleren om te komen tot het werven van vrouwen, zodat meer vrouwen lid worden van het CDA(-Vrouwenberaad) en aansluitend politiek actief worden binnen het CDA.

Het activiteitenpakket van de Sectie bestaat uit het opzetten en begeleiden van vormings- en scholingsactiviteiten voor vrouwen. Hiertoe worden zij tijdens de landelijke bijeenkomsten getraind. De uitvoering van deze activiteiten is een geïntegreerd onderdeel van het Steenkampinstituut.

De leden van de Sectie Vorming zijn door de provinciale Vrouwenberaads-afdelingen afgevaardigd naar de scholingscommissie van de kamerkringen.

Zij zijn specifiek belast met het initiëren, stimuleren en ondersteunen van regionale en plaatselijke activiteiten van het CDA-Vrouwenberaad en het begeleiden en coördineren van de activiteiten rond het jaarthema van het CDA-Vrouwenberaad.

In 1994 zijn voor een aantal thema's trainingen gegeven:

- * "CDA-Vrouwen op weg naar Peking", een instructiedag op 18 april.
- * Beleidsdag voor het Landelijk bestuur op 2 juni over "de nieuwe werknemer, nader bekeken".
- * Training Vormingsvrouwen op 24 juni naar aanleiding van de uitkomsten van de beleidsdag over de nieuwe werknemer.
- * Trainingsbijeenkomst op 12 september over het Jaarthema Duurzame ontwikkeling.
- * Instructiebijeenkomst op 7 november over de discussie 'Herkenbaar en slagvaardig'.

In algemene zin richt de Sectie Vorming zich op:

- * de beeldvorming van vrouwen in de politiek;
- * de positie van vrouwen in de politiek;
- * de positie van vrouwen in openbaar bestuur;
- * het concept-verkiezingsprogramma;
- * communicatie;
- * de nieuwe werknemer versus de nieuwe werkgever;
- * Vrouw en Europa;
- * cursussen in samenwerking met de Sectie Buitenland;
- * deskundigheidsbevordering van de leden van de Sectie.

Het CDA-Vrouwenberaad stimuleert de scholing onder de leden, en geeft deze door aan de vormingsvrouwen. De vormingsvrouwen dragen mede zorg voor het totale scholingsaanbod in de kamerkring en specifiek voor het scholingsaanbod voor vrouwen.

Het Steenkampinstituut nam de doelgroep vrouwen op in zijn cursusaanbod. Het gaf landelijke signalen naar de scholingscommissies voor doelgroepbenadering. Het verzorgt de intervisie van vormingsvrouwen uit de scholingscommissies in samenwerking met het CDA-Vrouwenberaad door middel van vormings- en beleidsdagen. Op verzoek van het landelijk-en provinciaal- CDA-Vrouwenberaad verzorgt het Steenkampinstituut trainingen, cursussen en projecten. Een aantal van deze activiteiten is in 1994 opgenomen in het beleidsplan van het Steenkampinstituut.

De Sectie Vorming stond in 1994 onder voorzitterschap van Joukje Bosch-Eldering.

Het secretariaat

Met ingang van 1 januari 1995 is de organisatie-structuur van het CDA en daarmee ook die van het CDA-Vrouwenberaad gewijzigd. Mede door de verkiezingsuitslag en de daarmee samenhangende financiële consequenties is een en ander versneld ingevoerd. Marianne van de Griendt-van den Berg werkt met ingang van 1 januari 1995 16 uur voor het CDA-Vrouwenberaad en 16 uur voor de sector Verenigingszaken. Trudy Dijk is vanaf 1 november 1994 voor 24 uur aangesteld als politiek medewerker en voor het blad Vrouw en Politiek. Dit houdt in dat binnen het Dagelijks bestuur weer de functie van bestuurlijk secretaris ontstaat.

XII BESTUURDERSVERENIGING

1994 werd overheerst door twee gebeurtenissen. In de eerste plaats de ongunstige uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen op 2 maart 1994, waarbij het CDA ongeveer 750 zetels in (deel)gemeenteraden verloor, en de vereniging hetzelfde aantal leden - met alle gevolgen van dien. Ten tweede de publikatie van het rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' van de Commissie-Klaassen, die de vereniging verraste met het voorstel haar "integraal te koppelen" aan de partijstructuur. Daarnaast vroegen ook andere onderwerpen aandacht, zoals de nazorg ten behoeve van oud-wethouders, de Leidraad provincieprogram 1995-1999, de jaarlijkse conferentie - over het thema 'CDA-bestuurders in veranderende gemeenten' - en handhaving van de kwaliteit van Bestuursforum in een nieuwe gedaante.

Gemeenteraadsverkiezingen

De vereniging leverde een bijdrage aan de campagne voor de raadsverkiezingen door beleidsmedewerker mr. drs. A.M. van der Veen ter beschikking te stellen van het campagneteam. In dit kader begeleidde hij de zogenaamde veertig-steden-actie en organiseerde hij de training in college-onderhandelingen voor de toekomstige CDA-onderhandelaren uit de grote steden, op 14 en 15 januari in Garderen. Aan deze cursus namen 30 personen deel.

Groot was de teleurstelling van de lokale kandidaten en campagnevoerders toen op 2

maart bleek dat de lokale verkiezingen weer gedomineerd waren door landelijke ontwikkelingen, in het geval van het CDA met name de 'AOW-kwestie', met het reeds vermelde bedroevende resultaat als gevolg.

Voor het verenigingsbestuur was het grote ledenverlies, dat in het verslagjaar bij ongewijzigd beleid zou leiden tot een nadelig saldo van f 75.000, reden om op korte termijn een soort bestedingsbeperking in te voeren. Daardoor, en door het vertrek van twee medewerkers in het najaar, kon de financiële schade beperkt worden. Daar staat tegenover dat het meerjarenperspectief inkrimping van het secretariaat onvermijdelijk maakte.

De uitslag van de raadsverkiezingen, meer in het bijzonder het te verwachten gedwongen vertrek van vele CDA-wethouders als gevolg daarvan, was voor het bestuur ook aanleiding om in samenwerking met het Partijbestuur 'nazorg' voor vertrekkende wethouders aan te bieden. Een notitie waarin de - bescheiden - mogelijkheden geïnventariseerd waren, werd onder meer toegezonden aan alle gemeentelijke afdelingsbesturen. Het 'project' zelf komt hierna nog ter sprake.

Begin oktober heeft het verenigingsbestuur schriftelijk gereageerd op het rapport van de commissie-Gardeniers. In de reactie wordt onder meer geconstateerd dat de verwickelingen rond het CDA-verkiezingsprogramma, met name het AOW-drama, naar alle waarschijnlijkheid "een uiterst negatieve invloed hebben gehad op de uitslag van de raadsverkiezingen". (De reactie op het rapport-Gardeniers is samengevat in het oktobernummer van Bestuursforum, p. 226.)

Rapport commissie-Klaassen

Een tweede tegenvaller voor de vereniging was het reeds genoemde rapport 'Herkenbaar en slagvaardig' van een CDA-Commissie-Klaassen, dat voorstellen bevat om de Bestuursvereniging haar autonome positie in de partij te ontnemen. Het verenigingsbestuur voelde zich vooral gegriefd door het feit dat de voorstellen om de vereniging 'uit te kleden' zonder enig overleg waren ontwikkeld in dezelfde periode waarin in het CDA-huis en vervolgens op bestuursniveau besprekingen werden gevoerd over een eventuele fusie tussen Bestuursforum en CD/Actueel. Derhalve besloot het verenigingsbestuur op 30 september deze besprekingen op te schorten. Op 4 oktober gaf het bestuur zijn mening over deze gang van zaken in een brief aan het partijbestuur, waarna op 10 oktober een 'openhartig' gesprek volgde met de Commissie-Klaassen. (Zie Bestuursforum, oktober 1994, p. 225.) Na bespreking van een concept in de ledenraadsvergadering van 5 november heeft de vereniging haar opvattingen over de voorstellen van de commissie-Klaassen geformuleerd in een uitvoerige brief aan het Partijbestuur, de kamerkringbesturen, de leden van de CDA-fracties in de Eerste en Tweede Kamer en de besturen van de andere gelieerde organisaties. "Integrale koppeling aan de partijstructuur" is voor de vereniging onaanvaardbaar. Zij is en blijft een zelfstandige organisatie, die als zodanig "ook een duidelijke meerwaarde voor de partij" heeft. Wel staat de vereniging open voor overleg over verbeteringen in het functioneren van CDA-geledingen en -organisaties op landelijk en provinciaal niveau. In december is besloten daartoe een gemengde werkgroep van de partij en de vereniging samen te stellen. (De brief van 11 november is gepubliceerd in het decembernummer van Bestuursforum, p. 277.)

Conferenties en Statendag

De vereniging was, samen met het Steenkampinstituut en de Folkertsmastichting, mede-organisator van de conferentie 'Multiculturele gemeente: kans of bedreiging?' op 20 januari in De Eenhoorn te Amersfoort. Er waren ongeveer 50 aanwezigen.

Op 10 juni togen 145 statenleden, Eerste-Kamerleden en genodigden naar Groningen voor de achtste Statendag, georganiseerd door de statenfractie in deze provincie, die in 1994 haar 400-jarig bestaan vierde.

Het thema van de landelijke conferentie, op 1 oktober in De Reehorst te Ede, was CDA-bestuurders in veranderende gemeenten. Er waren circa 150 deelnemers.

Bestuursforum

Na zeventien jaargangen verscheen Bestuursforum voor het eerst in een nieuwe gedaante, ontworpen door Zwierts Partners in Rotterdam. Het nieuwe uiterlijk ging gepaard met een door het bestuur geëntameerde bezuinigingsoperatie, waarvan aan het einde van het verslagjaar bleek dat zij het beoogde effect heeft gehad. De netto kosten waren bijna *f* 20.000 lager dan in 1993. Dit was overigens mede te danken aan de advertentieopbrengst, die ca. *f* 4.000 hoger was dan begroot. Het aantal redactionele pagina's daalde, als onderdeel van de bezuinigingen, tot 287 (1993: 326).

De jaargang 1994 stond deels in het teken van de verkiezingen op 2 maart en 3 mei. Dat gold voor artikelen over begeleiding van nieuwe raadsleden, collegevorming en oppositievoeren, voor interviews met Brinkman en Hirsch Ballin, en voor nabeschouwingen over de raadsverkiezingen en over 'het CDA na 3 mei'. Ook de statenverkiezingen kondigden zich al aan.

Toch was er ook ruimte en aandacht voor tal van andere onderwerpen, bijvoorbeeld lokaal veiligheidsbeleid, het bordeelverbod en koffieshops; perspectief voor het platteland, de relatie tussen landbouw, milieu en natuur; ouderenzorg; vluchtelingen en asielzoekers, integratie van allochtonen; de Winkelsluitingswet, enz. Ook meer abstracte onderwerpen, zoals 'normen en waarden', kwamen aan bod. En zoals altijd moest er ook af en toe aandacht worden besteed aan de bestuurlijke (re)organisatie.

Overigens bleek uit een in januari gehouden ledenonderzoek binnen het CDA, dat Bestuursforum "door bijna de gehele doelgroep zeer gewaardeerd" wordt.

In verband met de eventualiteit van een besluit tot fusie van Bestuursforum en CD/Actueel stelden de zittende redactieleden, met uitzondering van mevrouw A.H. Boerma-van Doorne (wegens tijdgebrek), zich allen beschikbaar voor herbenoeming voor de duur van één jaar.

De redactie stond in 1994 onder voorzitterschap van Drs. A.J. van Dulst.

Afdelingen en aantallen leden

In de provinciale afdelingen zijn diverse activiteiten ten behoeve van de leden georganiseerd, zij het wegens de verkiezingscampagnes minder dan in andere jaren. Voor verslagen van een aantal van deze activiteiten - ledenvergaderingen, politieke cafés, excursies, regionale bijeenkomsten - wordt korthedshalve verwezen naar de rubriek Verenigingsnieuws in Bestuursforum. Hetzelfde geldt voor de periodieke benoeming van de afdelingsbesturen (en de afvaardiging naar de ledenraad), eind 1994.

Zoals reeds is vermeld, vertoonde het aantal verenigingsleden in 1994 een forse daling. De aantallen leden per provincie zijn verwerkt in onderstaande tabel.

Provincie:	febr.'92	okt.'93	febr.'94	febr.'95	Verlies t.o.v. febr.'94
Groningen	147	146	147	128	19
Friesland	228	231	225	196	29
Drenthe	155	158	154	147	7
Overijssel	392	399	395	337	58
Flevoland	59	58	58	51	7
Gelderland	598	603	589	501	88
Utrecht	305	304	291	240	51
Noord-Holland	485	491	487	382	105
Zuid-Holland	732	729	726	575	151
Zeeland	161	163	165	143	22
Noord-Brabant	791	790	776	614	162
Limburg	415	421	417	364	53
Totaal	4468	4493	4430	3678	752

Ledenraad en bestuur

De ledenraad, bestaande uit afgevaardigden van de afdelingen en de leden van het verenigingsbestuur, vergaderde tweemaal. Op 26 maart gaf de voorzitter van de Commissie Leidraad Provincieprogram, oud-gedeputeerde drs. J.B.V.N. Pleumeekers (burgemeester van Heerlen), een toelichting op de leidraad ten behoeve van de provinciale programma's voor de statenverkiezingen in 1995. In deze vergadering werden ook het jaarverslag en de jaarrekening 1993 vastgesteld.

Op 5 november hield drs. E. Heerma als nieuwe voorzitter van de CDA-fractie in de Tweede Kamer een toespraak tot de ledenraad. Vastgesteld werd de begroting voor het jaar 1995 en de beleidsnotitie voor de periode 1994-1998, 'Samen werken aan een herkenbaar profiel'. Ook besprak de ledenraad, zoals reeds vermeld, een concept-brief naar aanleiding van het rapport-Klaassen. Tenslotte was in deze vergadering de benoeming van de leden van het verenigingsbestuur voor de periode 1994-1998 aan de orde.

Mr. J.J.L. Pastoor is voorzitter van de Bestuurdersvereniging.

Diversen

In januari verscheen de brochure 'Een steekpenning bederft het hart' - notitie over integriteit in het openbaar bestuur, die was besproken in de ledenraadsvergadering van 13 november 1993.

De tweede publikatie in het verslagjaar betrof de uitgave 'De nieuwe provincie - Leidraad provincieprogram 1995-1999', opgesteld door een commissie van het CDA en de Bestuurdersvereniging, onder voorzitterschap van drs. J.B.V.N. Pleumeekers; secretaris van deze commissie was drs. J. Kuit.

Zoals reeds is aangeduid, besteedde de vereniging samen met het Partijbestuur de nodige aandacht aan de 'nazorg' voor vertrekkende wethouders. Daartoe werd een gemengde Commissie Nazorg in het leven geroepen, onder voorzitterschap van drs. J. de Koning, die helaas in oktober 1994 is overleden. In november bracht de commissie, waarvan het secretariaat werd verzorgd door mr. drs. A.M. van der Veen, verslag uit van haar werkzaamheden, die naderhand werden uitgebreid tot nazorg voor niet-herkozen leden van de Tweede Kamer. Voor oud-wethouders belegde de commissie in juni een bijeenkomst die was bedoeld als oriëntatie op de arbeidsmarkt; daaraan namen 22 van de 30 aangemelde oud-wethouders deel. Vervolgens hebben leden van de commissie individuele gesprekken gevoerd met de betrokkenen.

Op 21 juni voerde een delegatie van het verenigingsbestuur onder leiding van de voorzitter, mr. J.J.L. Pastoor, overleg met de Commissie Binnenlandse Zaken uit de CDA-Tweede-Kamerfractie. Onderwerp van bespreking waren onder meer de bestuurlijke reorganisatie en de evaluatie van de Financiële-verhoudingswet.

Het periodieke overleg tussen bestuursdelegaties van de bestuurdersverenigingen van D66, PvdA, VVD en CDA vond in het verslagjaar plaats op 19 september. Gesproken werd onder meer over rechtspositionele aangelegenheden, de verhouding tot de VNG-commissie op dit terrein en de Vereniging van Politieke Ambtsdragers, alsmede over integriteit in het openbaar bestuur.

Op 8 en 9 december vond in Brussel de heroprichting plaats van de Europese christendemocratische bestuurdersorganisatie, waarbij vice-voorzitter Woertman nauw betrokken was. Enkele leden van de Bestuurdersvereniging, onder wie voorzitter Pastoor en de heer Woertman, namen deel aan het congres in Brussel.

Secretariaat

Zoals gebruikelijk verstrekke het secretariaat ook in 1994 regelmatig advies, informatie en documentatie op verzoek van leden en derden. Meermalen werd advies gegeven over rechtspositionele vragen en bestuurlijk/politieke problemen.

In het verslagjaar moest afscheid worden genomen van beleidsmedewerker mr. drs. A.M. van der Veen, die per 16 september een betrekking aanvaardde bij Bestuur en Management Consultants in Leusden, en van bureauredacteur drs. J. Kuit, die per 1 november overstapte naar de afdeling Buitenland van het CDA-secretariaat. Het aantal formatieplaatsen bij de vereniging daalde van 4 tot 3. De vacature van bureauredacteur zou begin 1995 worden vervuld.

XIII FONDS WETENSCHAPPELIJK INSTITUUT

Het Fonds Wetenschappelijk Instituut is een fonds dat een kapitaal beheert dat tijdens de fusie is gevormd uit de ondersteuningsfondsen voor de Wetenschappelijke Instituten van de verschillende partijen. Een deel van het rendement van dit beheer wordt benut ter ondersteuning van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

In 1994 is het bruto-rendement aangewend ten behoeve van het Wetenschappelijk Instituut. Ook werd een eenmalige bijdrage verstrekt. Het bestuur bestond in 1994 onder andere uit de leden: P.H. van Zeil (voorzitter; namens het Schaezmanfonds); drs. C.E. Moret-de Jong (namens het Lohmanfonds), A.J. Vermaat (namens het Wetenschappelijk Instituut), mw. G.W. van Montfrans-Hartman (vertegenwoordiger van het Partijbestuur van het CDA) en de heer mr.dr. L. Jongsma (namens het Kuyperfonds).

XIV STICHTING PROFESSOR STEENKAMPFONDS

Ter realisering van het doel, behartiging van de beginselen van de christen-democratische beweging via werving en beheer van financiële middelen ten behoeve van christen-democratische en verwante organisaties, besloot het bestuur ten principale tot een fondswervingsactie. Voorshands wordt besloten een van de CDA-periodieken hiervoor te gebruiken.

Het bestuur stond in 1994 onder leiding van mr. C. van Veen.

XV CAMPAGNE

'Dit worden de moeilijkste verkiezingen sedert de CDA-fusie' zei de toenmalige staatssecretaris Heerma voorjaar 1993 in een beraad met CDA-vertegenwoordigers van 40 gemeenten.

De actieve voorbereiding van de campagnes 1994 startte voorjaar 1993. Toen werd het document "Vuurproef '94" opgesteld, waarin de hoofdlijnen, de contouren voor de nieuwe campagneplannen werden neergezet. Zomer 1993 werd met het actieve partij kader deze aanpak doorgesproken en vastgesteld.

De bedreigingen en kwetsbaarheden concentreerden zich op de vooravond van de campagne vooral rond een aantal hoofdpunten: het kabinetsbeleid, het nieuwe verkiezingsprogramma; de interne homogeniteit en regionale kwetsbaarheden. Het rapport Gardeniers gaat er uitvoerig op in.

Electorale uitgangssituatie

In electorale termen was de doelstelling het "in essentie vasthouden aan de goede resultaten van 1986 en 1989". Gelet op het vertrek van Lubbers waarvan het effect op circa 10 zetels werd geschat en gegeven de ontwikkeling in de opiniepeilingen werd niet gemikt op een bepaald zetelaantal. Een '50-zetels strategie', zoals in 1986 was nagestreefd werd te riskant beoordeeld. Een stabiel resultaat bij de gemeenteraadsverkiezingen van begin maart 1994 werd als een belangrijke voorwaarde gezien voor een bevredigende uitslag op 3 mei 1994. Lag het immers niet voor de hand dat de trend bij de Raadsverkiezingen zich zou doorzetten bij de daarop volgende Kamerverkiezingen?

Als meer tactische doelen van de strategie kunnen worden genoemd het voorkomen van een paarse coalitie cq de optie van het CDA als toekomstige coalitiepartner open houden. Tevens zou er een inbraak van de VVD en/of D66 bij de middengroepen cq middeninkomens voorkomen moeten worden.

Electorale strategie

Bevestiging van de vaste trouwe aanhang was primaire doelstelling van de electorale strategie. Ruwweg 2/3 van de stemmen op het CDA komt van de vaste aanhang. Gelet op de uitstekende uitslagen in 1986 en 1989 lag een puur expansieve benadering niet voor de hand.

Het werd steeds duidelijker dat een grote krachtsinspanning vereist was om de onzekere twijfelende kiezer opnieuw naar de partij over te halen. Mobilisatie van deze twijfelaars was een tweede belangrijke doelstelling. Ongeveer een kwart van het CDA-electoraat van vorig jaar twijfelde voorjaar 1993 om opnieuw dezelfde keus te maken.

Wat betreft de concurrentie was de VVD afgezien van een groeiende groep CDA-kiezers die nog geen keuze hadden gemaakt, nog steeds de grootste. De PvdA was althans najaar 1993 vrijwel geen concurrent. Duidelijk was dat D66 met van Mierlo voor alle partijen, dus ook het CDA een geduchte concurrent kon zijn. Klein Rechts blijft in bepaalde regio's een factor van betekenis.

Campagnestijl

De inhoudelijke campagneboodschap zou nauw moeten aansluiten bij de prioriteiten van het nieuwe verkiezingsprogramma "Wat echt telt":

Behoud en scheppen van werk; harde aanpak van de misdaad; een realistisch milieubeleid (accent op handhaving en uitvoerbaarheid van milieunormen) en herstel van verantwoordelijkheden waren de hoofdthema's.

Het verbindend campagnethema zou vooral moeten aansluiten bij de trefwoorden "stabiliteit", "daadkracht" en "zekerheid".

"De trend van de personalisering en regionalisering verdient meer en verdere toepassing, luidde een van de conclusies uit de campagne-evaluatie van 1989. Dus een grotere persoonlijke herkenbaarheid en zichtbaarheid van de kandidaten naar de kiezers toe bij

voorkeur in eigen regio.

"Onder veel mensen en veel onder mensen" zou men dit credo kernachtig kunnen samenvatten. Kamerkandidaten zouden zich zoveel mogelijk op hun eigen regio moeten concentreren. Geen Haagsche campagne dus.

De media-campagne had primair ten doel goed aan te sluiten bij de dicht-bij-mensen stijl. Een zo breed mogelijke bediening over een zo breed mogelijk pakket van media. Een constante aanwezigheid in de media met als kenmerken kwaliteit en flexibiliteit werd nagestreefd. De gegroeide betekenis van campagnecommunicatie via de massamedia maakt een tegenbeweging noodzakelijk: de behoefte aan rechtstreeks, persoonlijk contact van politici met kiezersgroepen. Deze nieuwe trend naar meer directe, kleinschalige samenspraak is een onmisbare aanvulling op de meer anonieme, indirecte communicatie via de massa-media. In het kader hiervan werden tijdens de geïntegreerde harde campagnes 12 grote bijeenkomsten georganiseerd waarin de kiezers daadwerkelijk met de vertegenwoordigers in contact konden komen. Door de kamerkringen zelf werd tijdens de drie campagnes een groot aantal spreekbeurten en kleinere happenings georganiseerd. De drie verkiezingen van 1994 werden opgevat als een 'geïntegreerde campagne'. Zoveel mogelijk werd een samenhangende benadering gekozen; zowel inhoudelijk als campagne-technisch.

De campagne 1994 had de ambitie innovatief te willen zijn ten opzichte van eerdere campagnes. Dat gold met name:

- professionele begeleiding van vrijwilligers
- inschakeling 06-nummers voor directe informatie
- opzet en programma van de lijsttrekkerstournee
- telefoon-marketing
- het streven om nog meer onder de mensen in het land te zijn
- facilitering van het campagnekader

Interne communicatie

"Vuurproef '94' werd zomer 1993 -voor het eerst zeer breed!- verspreid. Onder alle lokale afdelingen, het tussenniveau van kamerkringen, partijbestuur, kamerkandidaten etc. Eind 1993 werd een boekje met 101 praktische campagnetips, eveneens partijbreed verspreid. De campagneleider verzorgde verder, ook dat was nieuw, tientallen decentrale briefings. Daarnaast werden er voor het brede partijkader enkele landelijke campagnebijeenkomsten verzorgd. Lijsttrekker Brinkman reisde najaar 1993 naar alle kamerkringen voor een gesprek met de besturen en een spreekbeurt. Het overleg met de regionale campagneleiders werd eind 1993 geïntensiveerd. We gaan hierbij voorbij aan de eigen media als de CDA-Krant, de radio- en TV-uitzendingen die uiteraard ook intensief benut zijn.

Meerdere en diepere oorzaken

Na een gele kaart bij de Raadsverkiezingen van maart, volgde een rode kaart bij de Tweede Kamerverkiezingen van mei 1994. Een historische nederlaag, niet alleen voor de partij zelf maar ook voor Nederlandse verhoudingen.

Een aantal ontwikkelingen en discussies hebben achteraf gezien de 'binnenkring' van partijkader en trouwe achterban sterker beïnvloed dan tevoren ingeschat.

Enkele willekeurige voorbeelden.

De onrust en onzekerheid in diverse delen van het (platte)land ten gevolge van ontwikkelingen in de land- en tuinbouw; discussies die de grondslag van de partij raakten, zoals in de media sterk uitvergroete uitspraken van de partijvoorzitter over de 'C' van het CDA en de discussie met de Haarlemse bisschop Bomers; maar ook effecten van de wisseling van het politiek leiderschap.

Geconcludeerd moet worden dat wanneer er geen eensgezindheid heerst in de 'binnenkring' van een politieke partij, een verkiezingscampagne naar de 'buitenkring', het zwevende electoraat dat het CDA niet ongenegen is, onmogelijk echt wervend kan optreden.

Binnen het CDA-kader was aan de vooravond van de verkiezingscampagne een zekere lethargie bespeurbaar.

Door de teleurstellende uitslag bij de raadsverkiezingen was bij het doorsnee partijkader de rek uit spanningsboog. Voor de achterban stond het vast dat 'de landelijke politiek' de lokale campagnes ten onrechte had gedomineerd en veelal geruïneerd. Het is de partij- en campagneleiding niet echt meer gelukt de achterban opnieuw op te laden en te motiveren, zoals het rapport Gardeniers heeft beschreven. Het ontbreken van voldoende beleidsmatige eensgezindheid en onderlinge samenhang tussen zowel de leiding van fractie en partij en tussen de bewindslieden blokkeerde mede een effectieve aansturing van de campagne.

Ook moet geconstateerd worden dat het verkiezingsprogramma 'wat echt telt' met als hoofdthema 'werkgelegenheid' naar de kiezer niet echt communiceerde en resoneerde.

De campagne is er niet in geslaagd een breed besef te wekken van de in CDA-ogen vereiste herijking van de verzorgingsstaat juist om de kern ervan te behouden.

Wat aan het begin van de jaren tachtig met een strikt herstelbeleid wel gelukte kwam nu niet over het voetlicht.

ook speelde een rol de vrijwel permanente stroom van gebeurtenissen en incidenten waarmee de campagne vanaf de jaarwisseling 1994 telkens weer geconfronteerd werd, culminerend in de voor Brinkman zeer nare Arscop-zaak in april en de voor Hirsch Ballin niet minder vervelende IRT-zaak. Eveneens in de harde campagnefase slaagde het CDA er nog minder in een consistente politieke lijn en herkenbaar politiek profiel over te brengen. Wellicht dient hier ook het effect genoemd te worden van het naar het politieke midden opschuiven van andere grote partijen, waardoor het CDA zijn vanzelfsprekende plaats in het centrum moest gaan delen met anderen. Bij alle narigheid die de PvdA sinds de regeringsdeelname van 1989 had meegemaakt was er tenminste het positieve effect van herwonnen geloofwaardigheid als potentiële regeringspartner.

Niet mobiliserend werkte ook de benadering van het door het CDA-gedomineerde kabinetsbeleid. In 1986 had de VVD met de coalitie van Lubbers 1 duidelijk tot inzet van de campagne gemaakt. In 1989 had de VVD met de coalitie gebroken en maakte het CDA het kabinetsbeleid tot inzet van de verkiezingen. Dit keer bleef een dergelijke heldere inzet achterwege.

Het CDA heeft Brinkman vooral tussen en onder de gewone mensen willen positioneren, gegeven de beeldvorming van afstandelijkheid. Tijdens de CDA-tournee is Brinkman er

volgens velen in geslaagd een brug te slaan naar de modale kiezer. Het tij kon echter niet meer worden gekeerd, zoveel was wel duidelijk.

Er is in elk geval gesignaleerd dat een politieke partij als het CDA aanzienlijk minder kan rekenen op een vast kiezersbestand, andere partijen hebben dat al eerder ervaren. Of de christen-democratie weer vertrouwen kan herwinnen - om het rapport van de Evaluatiecommissie nog eens een keer te citeren - zal de toekomst moeten uitwijzen. Daarin schuilt een opdracht voor de komende jaren.

Campagne Europese verkiezingen

De campagne voor de Europese verkiezingen was succesvoller. Onder aanvoering van lijsttrekker Hanja Maij-Weggen werd het aantal van tien zetels in het Europees geconsolideerd. Van de grote partijen slaagde het CDA er het meest in de eigen kiezers te mobiliseren naar de stembus te gaan.

De campagne werd vanaf de basis opgebouwd. De kamerkringcampagneteams waren verantwoordelijk voor de organisatie van de talrijke werkbezoeken en spreekbeurten van de Euro-kandidaten. Landelijk waren er twee grote manifestaties, georganiseerd in samenwerking met de kamerkringcampagneteams: één in Maastricht in het Fort St. Pieter, waar zo'n 350 personen op afkwamen en één in het Gooilandtheater te Hilversum. De opkomst bij deze manifestatie was matig, slechts 200 deelnemers.

Op beide manifestaties was er een uitgebreide forumdiscussie met Euro-kandidaten. Ook tijdens het informeel gedeelte kon de achterban met de diverse kandidaten van gedachten wisselen.